

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

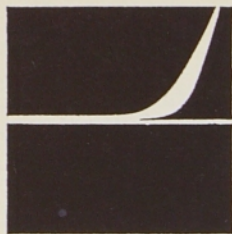
JULIJ
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA

SLOVENIJA

7

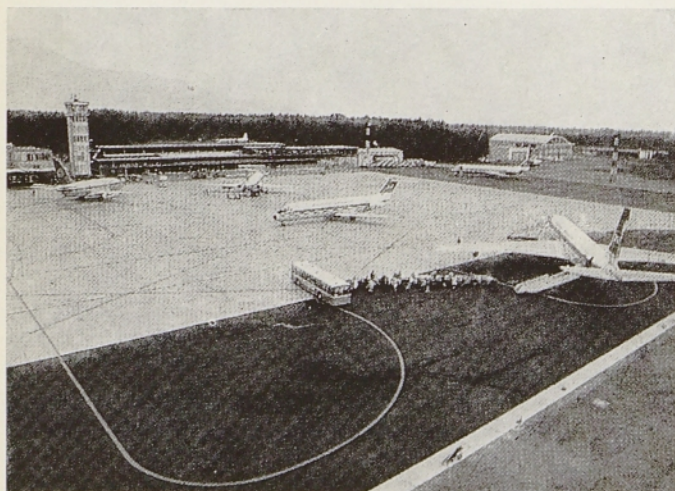

airport ljubljana

AERODROM LJUBLJANA
64210 Brnik
Tel.: (064) 25-761
Telex: 34 539 YU AIRLJU

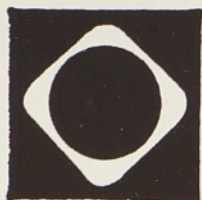
Letališče Ljubljana predstavlja s svojo lego na prehodu iz srednje v južno Evropo in iz zahodne v vzhodno Evropo široko okno v svet, tako za gospodarske in turistične tokove. Razpolaga z moderno pristaniško stavbo, ki lahko sprejme letno 1.000.000 potnikov. S svojo vzletnopristajalno stezo, ki je dolga 3.000 m in bo od 1. 9. 1978 podaljšana na 3.300 m, lahko sprejme največja potniška in tovorna letala. V letu 1977 je letališče sprejelo 510.000 potnikov in 6.100 ton blaga. Dodatne storitve: carine prosta trgovina (duty free shop), taksi služba, rent-a-car, restavracija, pošta.

Z rednimi linijami prevoznika JAT je letališče povezano z Londonom, Parizom, Amsterdamom, Zürichom, Frankfurtom in New Yorkom kot tudi znotraj države z Beogradom, Sarajevom, Skopjem, Titogradom, Splitom, Dubrovnikom. S cargo linijama Lufthanse in Swissaira je letališče povezano s Frankfurtom in Zürichom. Pomembno vlogo v življenju letališča predstavlja tudi charterski promet (tuji prevozniki in domači Inex Adria, JAT ter Aviogenex).

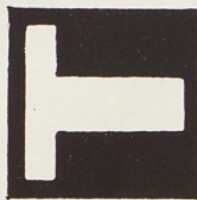

KOVINOTEHNA

TEHNOMERCATOR

EXPORT-
IMPORT
CELJE,
MARIBORSKA 7

ZDRUŽENI
TOZD
VELEPRODAJA,
TOZD
SKLADIŠČA
IN
TRANSPORT,
TOZD
TEHNIČNE
TRGOVINE,
TOZD »T«,
TOZD
UNIVERZAL,
TOZD
ZUNANJA
TRGOVINA,

TOZD
INŽENIRING,
TOZD AOP,
SKUPNE
SLUŽBE
RAZŠIRJENI
PREDMET
POSLOVNI
KVALITETNEJŠA
PONUDBA

Številka 7
Julij 1978
Letnik 25

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja
Slovenska izseljenska matica
Ljubljana
Telefon
061 / 20-657
Naslov
61000 Ljubljana
Cankarjeva 1/II
p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva
061 / 23-102
Telefon uprave
061 / 21-234

Glavni urednik
Drago Seliger

Odgovorni urednik
Jože Prešeren

Urednik
Janez Kajzer

Uredniški odbor
Janez Kajzer, Jože Olaj,
Ernest Petrin, Jože Prešeren,
Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk

Uredniški svet
Anton Ingolič (predsednik),
Matjaž Jančar, France Poznič,
Franci Stare, Andrej Škerlavaj,
Martin Zakonjšek

Oblikovalec
Peter Žebre

Prevajalci
Alberto Gregorič (španščina),
Viktor Jesenik (francoščina),
Milena Milojevič-Sheppard
(angleščina)

Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Tisk
ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka
po pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. 7. 1973

Vaša pisma	2
Urednik vam	3
Dogodki	4
YU in svet: Odprta vrata za Jugoslavijo	5
Po Sloveniji	6
Osebnosti	7
Slovenske gore — shajališča množic	8
Košnja na Gorjancih	11
Kramljanja o dediščini: Jennie Zaman in Lou Serjak	12
Kjer so prižigali kresove	14
Slavne slike: Sloviti Kavčič iz Gorice	15
Reportaža na vašo željo — Štjak	16
Hvar — otok sonca	18
Priloga: Med rojaki po Evropi — English Section	19
Mojstri s kamero: Fran Krašovec	28
Naši po svetu	30
Za mlade po srcu	34
Krožek mladih dopisnikov	36
Umetniška beseda — Ferdo Godina: Iščem šoferja	37
Vaše zgodbe: Strici in tete iz Amerike	39
Materinščina — Nove knjige	41
Zaupni pomenki — Slovenski lonec	42
Filatelija — Domače viže — Vaš kotiček	43

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Spomenik padlim alpinistom v Vratih. Ob spomeniku skupina planincev, članov SKUD Triglav iz Stuttgarta. Foto: Marijan Krišelj

LETNA NAROČNINA

Jugoslavija 100,00 din, Avstralija 6,00 au.\$, Avstrija 115,00 Sch, Anglija 3,50 Lstg, Belgija 220,00 Bfr, Danska 35,00 Dkr, Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF, Holandija 16,00 Hfl, Italija 5.000,00 Lit, Južno-ameriške države 6,00 US \$, Kanada 6,00 c\$, Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr, Švedska 30,00 Skr, Švica 19,00 Sfr, USA 6,00 US \$

PLACILO NAROČNINE

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356 — Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

DOMOTOŽJE

Z veseljem sem se naročil na Rodno grudo, saj me bo ta vsaj nekoliko povezovala z domovino. Revija me bo tudi seznanjala s skokovitim napredkom gospodarskega, socialnega in kulturnega življenja v Sloveniji in Jugoslaviji; rad pa tudi preberem kaj slovenskega.

V tujini še nisem dolgo, pet let, in moja žena, ki je Angležinja, me je lepo vpeljala v novo okolje, novo družbo in navade, tako da se ne počutim preveč tujca. Toda vse to ne more nadomestiti domovine. Večkrat me muči strašansko domotožje. V Rodni grudi berem, da je v Ljubljani pereč problem onesnaženega zraka. Tu v Angliji živim na deželi, kjer je zrak čist in je naokoli precej zelenja, toda povem vam, da — če bi se dalo — bi se rade volje kaj hitro vrnil v mojo ljubo Ljubljano, pa naj bo zrak onečiščen ali ne.

Na žalost tu ne poznam nobenega Slovenca ali drugega Jugoslavana. Moja družina in prijatelji so vsi Angleži in bi resnično rad srečal koga iz domovine. Mogoče bi mi vi svetovali, če je tu v Angliji tudi kak slovenski klub (ki jih očitno v Nemčiji, na Švedskem in še kje kar mrgoli).

Revija mi je zelo všeč. Zanimajo pa me vsa pravno-socnalna vprašanja delavcev glede vrnitve v domovino.

Brane Boltauzer, Surrey, Anglija

EDINA POT K NAPREDKU

Prilagam vam mednarodno nakaznico za plačilo naročnine za Rodno grudo in Slovenski koledar. Zadnji dve številki 2 in 3 sem prejel v enem in istem tednu, kar je res nenavadno. V obeh izvodih sem zasledil zelo zanimive prispevke. V številki 2 me je posebej zanimal članek »Žganjekuha«, v številki 3 pa sem bil posebno vesel rubrike »Slavne slike«, kjer je bila objavljena podoba pomembne slovenske pesnice Luize Pesjakove. Tudi ostale barvne slike so zelo posrečene. Z zanimanjem sem prebral tudi »Obisk pri Otonu Župančiču« Izidorja Cankarja. Nadalje sem zasledil nekaj več o zakonu o združenem delu v praksi, mislim razmerja delavcev v tovarni pohištva Brest v Cerknici. To je edina pot k napredku. Kaj več se bomo morda pogovorili v letošnjem poletju, ko nameravava z ženo obiskati njene

Med nedavnim obiskom jugoslovanskega predsednika v Washingtonu: Predsednik Tito se Ludviku Steguju, predsedniku Kanadsko-slovenske skupine za kulturne izmenjave iz Toronta, podpisuje v knjigo o svojem življenju

sorodnike v Beogradu. Za dan ali dva se bova ustavila tudi v Ljubljani.

Albert Krauland, Brooklyn, N. Y. ZDA

DRUŠTVO

JE VELIKEGA POMENA

Sporočam vam, da po mednarodni poštni nakaznici pošiljam naročnino za Rodno grudo in koledar. Kar je več, naj gre v tiskovni sklad. Rodno grudo in koledar prejmem že od prvega leta bivanja na Švedskem in to traja že več kot desetletje. O sami Rodni grudi in koledarju ne bi pisal kaj več, omenim naj le to, da je oboje tisto, kar mi resnično potrebujemo daleč od doma in prav tako tudi naši otroci. Prepričan sem, da v tej reviji najde vsakdo delček svojega, zato želim, da bo ta revija tudi v prihodnje ostala naša.

Še nekaj besed naj rečem o našem slovenskem društvu v Köpingu, ki še vedno živi in je velikega pomena za vse nas, ki živimo v tem okolišu, saj se vsako soboto srečujemo v klubskem prostoru in vsi skupaj rešujemo probleme, največ pa teče pogovor o domu, o domovini, o davnih lepih časih, ko smo še kot mladi fantje tekali po zelenih livadah. Pohvaliti moram našega

predsednika Marjana Bestjaka, ki je doma iz lepe Primorske. On skrbi, da to naše društvo dela v tako lepem medsebojnem sporazumevanju. Organiziral je tudi tekmovanja med ostalimi društvi v šahu in namiznem tenisu in resnično smo mu hvaležni za ves trud in delo. Prav tako tudi njegovi ženi Mariji, ki ima veliko razumevanja za njegovo delo.

Franjo Breznik, Köping, Švedska

DOBILI SMO SLOVENSKO UČITELJICO

Prilagam vam denar za naročnino Rodne grude in vam pošiljam pozdrave v imenu vse naše družinice. Tudi vnaprej vam želimo še veliko uspehov pri delu.

Moram se vam iz srca zahvaliti, da ste tudi vi pripomogli k temu, da smo tudi tukaj v Schwarzwaldu dobili slovensko učiteljico. Da so tudi naši otroci deležni pouka v materinem jeziku, se moramo zahvaliti vam in našemu konzulu Francetu Presetniku, ki se je lani osebno oglašil pri meni tukaj v Vöhrenbachu. Še enkrat pristrčna zahvala za vse.

Zelo bi me tudi veselilo, če bi mogli kdaj objaviti v Rodni grudi tudi kaj iz moje rojstne vasi Odranci v Prek-

murju. Moj mož pa je doma z Dolenjskega, iz vasi Zagorica pri Radohovi vasi. Tudi on bi bil zelo vesel, če bi mogli kdaj kaj objaviti iz teh krajev. Pozdravljam vse bralce in sodelavce naše zlate revije Rodna gruda.

Ančka Lavš, Vöhrenbach,
ZR Nemčija

PONOSNI SMO NA TO REVIJO

Pošiljam naročnino za Rodno grudo. To je edina slovenska revija, ki smo lahko ponosni nanjo in na vse, ki jo urejajo in pišejo. Veliko izmed nas naročnikov vse tudi osebno poznamo, saj se ob obisku domovine vsakokrat ustavimo tudi na uredništvu na Cankarjevi cesti v Ljubljani. Le škoda, da smo tako daleč. Marsikateri je delal vse življenje, da je lahko šel domov obiskat svoje. Tam smo se rodili in nikoli ne bomo pozabili tistih krajev, čeravno je tukaj beli kruh. Ko sem bila še doma na Igu leta 1920, tam ni bilo belega kruha in ne torte. Smo bili pa tedaj veseli čisto drugače, saj je bila še vsa družina skupaj. Zdaj pa je moj dom precej osamel, saj mi je umrl tudi že brat in živi tam samo še njegova žena s sinom. Tudi moje ljube mame ni več.

Zdaj že težko potujem in ne vem, kdaj se bomo spet videli. Želim pa, da bi vsaj enkrat obiskala vas vse na uradu, ki ste vsi zelo prijazni.

Z zanimanjem sem prebrala življenjsko zgodbo Marije Hočevnar iz Kanade. Moj dopis bi bil podoben. Če bo le mogoče, bi tudi jaz rada na kratko popisala svoje življenje. Vsem, ki berete Rodno grudo, želim vso srečo in zdravje.

Mary Tursich,
New York City, ZDA

VEČNA POMLAD NA FLORIDI

Prilagam denar za obnovo naročnine za Rodno grudo za tri leta. Revijo oba z ženo rada prebirava, ker prinaša veliko zanimivega branja kakor tudi veliko lepih slik in raznih krajev. Prilagam tudi dva dolarja v tiskovni sklad v spomin moje sestre Josephine Sippah, ki je pred šestimi leti umrla v Nemčiji.

Pri nas na Floridi je precej toplo, cvetejo pomaranče in grapefruit, obenem pa je še precej zrelega sadja po drevesih. Čudna narava, cvet in sad, vse ob enem času. A je že tako, pomaranče zorijo kar deset do enajst mesecev.

John Simon, Sarasota, Fla. ZDA

SREBRNI ZVON

Hvala za redno pošiljanje Rodne grude, ki mi je zelo všeč, saj je vedno zanimiva in opremljena z lepimi slikami z vseh koncev sveta. Če vam je

mogoče, bi prosila, da ob priliki objavite slike krajev Kočno, Laporje, Poljčane, Slovenske Bistrice. Posebno rada bi videla sliko cerkve v Kočnem. Velikokrat se spominim, kako hrabre so bile žene tamkaj med prvo svetovno vojno. Posebna tista, ki je z nekim čevljarjem skrila srebrni zvon, ki so ga vojaki vzeli iz zvonika, da ga odpeljejo za vojaške potrebe. Ravno tako hraber je bil njen mož, ki je šel z vojaki v gostilno, da bi jih opil. Ko so bili vinjeni in so prišli iz gostilne, zvona ni bilo nikjer. Nastalo je veliko razburjenje med ljudmi. Ljudem je bilo predvsem žal cerkvenega zvona. Zvon pa sta čevljar in njegova žena skrila v močvirje in poleteli, ko je močvirje presušilo, ga je bilo spet videti. Kakšna sreča, da ga ni nihče odkril. Zvon sta spretno prekrila z listjem. Ko je bilo vojne konec, sta zvon čevljar in njegova žena spet spravila nazaj v zvonik. Ko so ljudje slišali pritrkavanje v Kočnem, je moja mama vzkliknila: »Srebrni zvon je prišel domov!« Veselje je bilo veliko, ljudje pa so z vsem spoštovanjem govorili o družini, ki je pokazala toliko hrabrosti, da je vasi ohranila zvon. To se je zgodilo že pred mnogimi leti med prvo svetovno vojno, a spomin na to je še vedno živ.

Pošiljam lepe pozdrave vsem sošolkam v Laporju, posebno Mariji Kašelj, Mariji Jug, Mariji Razbornik in drugim.

Antoinette Jenich Koropec,
Milwaukee, Wis. ZDA

NOVICE IZ FONTANE

Tu domuje precej Slovencev, ni pa več pravega veselja in zabave. Zdaj je nastalo tu nekakšno mrtvilo. Tako se čas spreminja. Tu sta tudi dve slovenski dvorani, ena za lepoto, druga za ogled. Tu prihaja do nesporazumov v tem, kaj hočemo in kaj zmoremo. Življenje pa gre svojo pot. Bela žena je pokosila že mnoge, ki so bili najbolj napredni in zaslužni za napredek in dobrobit nas vseh.

Pred leti je bilo okoli slovenske dvorane na Cypress vedno veliko ljudi, zlasti balinarjev, saj so tam bali nišča, bilo pa je tudi slovensko pevsko društvo. Danes so tu še tri slovenska podporna društva, ki dobro delujejo; dve društvi sta v okviru S.N.P.J., eno pa v okviru K.S.K.J., ki ima svojo precej veliko moderno dvorano in precejšen prostor za piknike. Društvi S.N.P.J. imata dvorano na Cypress, ki so jo zgradili napredni in marljivi člani, da so imeli prostor za seje. Zdaj dvorana počasi prehaja v roke mlajšim, ki jo prav tako želijo koristno uporabiti. V Fontani je tudi slovensko zavetišče, ki je bilo prvo slovensko zavetišče v Ameriki.

Frank Milavec,
Fontana, Calif. ZDA

UREDNIK VAM

Za kulturne delavce je vedno dovolj dela, vsekakor pa med letošnjimi pomembnimi kulturnimi dogodki izločamo dva — na prvem mestu je brez dvoma proslavljanje 100-letnice rojstva Otona Župančiča, drugi dogodek pa je za zdaj še »tehnične« narave: graditev kulturnega centra Ivan Cankar v Ljubljani. Z obema dogodkoma smo vas v naši reviji že podrobneje seznanili, ob tej priložnosti pa bi vas rad opozoril samo še na nekatere razsežnosti letošnjih Župančičevih proslav.

Ob proslavljanju Župančičevega jubileja nam ponovno prihaja v zavest, kako blizu nam je ta pesnik v resnici. Njegove globoke pesmi nam letos recitirajo tako mladi šolarji kakor igralci slovenskih gledališč, tako meščani kakor preprosti delavci in kmetje. Še posebej ponosno izgovarjajo Župančičevo ime belokranjski domačini, saj je izšel iz njihovih krajev, veliko pel o njihovi ožji domovini in do podrobnosti poznal dušo Belokranjcev. Zlasti ga je bolelo izseljevanje iz Bele krajine, pred očmi je imel podobo zapuščenih ognjišč in osamljenih starčkov. Iz te njegove bolečine je zrastle pesnitev, ki morda daje Župančiču največjo težo, Duma. Koliko naših ljudi, ki živijo na tujem, jo še danes bere ali recitira s solzami v očeh! Župančičevi verzi, morda prav tisti iz Dume, so letos izpisani kot gesla, pod katerimi potekajo številne kulturne prireditve doma in na tujem. Župančičeve besede so bile tudi simbol letošnjih velikih slovenskih srečanj v Malmoju na Švedskem in v Frankfurtu v ZR Nemčiji.

Letošnji Župančičev jubilej je tako tudi ponovna priložnost za vse naše rojake na tujem, da navežejo še tesnejše stike z domovino zlasti na kulturnem področju. Slovenski kulturni prostor je en sam, to smo ugotovili že davno, brez tesnejših povezav pa tudi te enotnosti ne bo moč doseči. Sem spada tudi zavest slovenskih kulturnih delavcev na tujem, da so sami soustvarjalci te enotnosti. Prav kulturna dejavnost je za rojake na tujem posebnega pomena. To je dejavnost, ki posamezniku morda ne pomeni veliko, zgodovina pa nas je naučila, da je še kako pomembna za življenje naroda kot celote.

Jože Prešeren

DRUŽBA V NENEHNEM VZPONU

Predsednik slovenskega izvršnega sveta dr. Anton Vratuša je ob izvolitvi dejal, da nam daje socialistična samoupravna demokracija nenehen polet za obnavljanje in nastajanje novega v kontinuiteti socialistične graditve, za nenehen vzpon v razvijanju proizvodnih sil, za vsestranski gospodarski in kulturni napredek. Vse, kar imamo in kar smo dosegli, je bilo pridobljeno ob težkih naporih delovnih ljudi. Pri tem je bilo treba premagovati mnogotere težave, ki smo jih zmogli predvsem zato, ker smo se opirali na lastne sile in zmogljivosti.

Iz programa novega slovenskega izvršnega sveta je razvidno, da si bo v skladu s svojimi pristojnostmi prizadeval za odpravo vsega, kar je ovira v uresničevanju pravice samoupravljanja, po gospodarski plati bo skrbel za nadaljnji razvoj energetike, posebno pozornost pa bodo posvečali tudi razvoju kmetijstva in manj razvitih območij.

S svečano zavezo pred delegati slovenske skupščine je dal izvršni svet vedeti, da namerava resno in zavzeto uresničevati dogovorjeno politiko našega razvoja.

Novi predsednik slovenskega izvršnega sveta dr. Anton Vratuša — foto: Janez Pukčič

DINAR JE STABILEN

V razgovoru, ki ga je imel predsednik zveznega izvršnega sveta Veselin Djuranović z urednikom Tanjuga, je pojasnil, kako uresničujemo dogovorjeno politiko na področju uresničevanja ekonomskih odnosov s tujino. Veselin Djuranović je med drugim dejal, da podatki o zunanjetrgovinski menjavi niso zadovoljivi, saj izvažamo manj kot uvažamo, in da je treba posvetiti več pozornosti vprašanju izvoza, obenem pa poskrbeti za smotrnejši uvoz. Ob vprašanju realnosti tečaja dinarja je Veselin Djuranović dejal, da je sedanji tečaj dinarja povsem realen.

SLOVENC V PRELOMNI DOBI

Narodni muzej v Ljubljani je v maju odprl razstavo »Slovenci v predmarčni dobi in revoluciji 1848«. Razstavljeno gradivo nas seznaja s pomembnim poglavjem iz slovenske narodne zgodovine. Razstava je razdeljena na dva dela: v prvem nas seznaja s političnimi, gospodarskimi in kulturnimi razmerami v predmarčni dobi na Slovenskem, v drugem delu pa obravnava dogodke v revolucionarnem letu 1848. Tega leta so naši kmetje zahtevali zemljiško odvezo brez odškodnine, kar je pomenilo konec fevdalizma, obenem pa so tega leta postavili tudi slovensko narodnostno vprašanje. Razstava bo odprta do oktobra.

ENERGIJA IZ SONCA

V okviru sejma »Tehnika za okolje«, ki je bil v maju na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, so se prvič predstavili slovenski proizvajalci izolacijskega materiala ter sistemov za zajemanje in uporabo sončne energije.

Slovenija mora uvažati skoraj polovico potrebne energije, zaradi tega pa naj bi vlagali v prihodnje vse več sredstev za temeljne raziskave novih virov energije. Po mnenju strokovnjakov je edini novi vir, ki ga je moč smotrno izkoriščati, sončna energija. Slovenski

proizvajalci tovrstne opreme so v času tega sejma ustanovili društvo za uporabo sončne energije.

DVE LETI PO USODNEM 6. MAJU

Dve leti po usodnem 6. maju, ko so zemeljske sile v nekaj trenutkih spremenile podobo Tolminske, pomenijo obnovljena naselja vnovič potrjeno moč solidarnosti, vzajemne pomoči vseh članov naše socialistične družbe. V tem času so na Tolminskem zgradili okoli 1010 novih hiš, obnovili pa prek 4200. Za obnovo stanovanjskih poslopij so prebivalci Posočja najeli za prek 600 milijonov dinarjev različnih posojil, zato je zdaj odvisna njihova socialna varnost tudi od pospešenega gospodarskega razvoja. Tako pričakujejo, da se bo v prihodnjih letih veliko vlagalo tudi v razširitev zdajšnjih gospodarskih organizacij, da bi dobili kakih 1000 novih delovnih mest.

KULTURNA USTVARJALNOST NEZLOMLJIVA ŽIVLJENJSKA VOLJA

V dvorani celovškega mestnega gledališča, ki ga je občinstvo zapolnilo do zadnjega kotička, so v aprilu nad vse slovesno proslavili 70-letnico Slovenske prosvetne zveze. Koroški Slovenci so s to prireditvijo znova vidno manifestirali svojo bogato kulturno ustvarjalnost, s katero izpričujejo nezlomljivo življenjsko voljo.

V skoraj štiriurnem kulturnem sporedu, ki so mu prisostvovali tudi številni ugledni gostje, med katerimi je bil tudi jugoslovanski veleposlanik v Avstriji Novak Pribečević, omenimo pa naj tudi predstavnico ameriških Slovencev in članico glavnega odbora SNPJ Jennie Zaman, se je zvrstilo skoraj 700 nastopajočih iz krajevnih prosvetnih društev na južnem Koroškem ter iz vrst koroških slovenskih študentov na Dunaju in v Gradcu. Celoten spored je govoril o življenju koroških Slovencev, o njihovem boju, o lepotah domačih krajev, o trdem delu, o ljubezni in zvestobi do domače zemlje, naroda in materine govorice.

NEKAJ TURISTIČNIH NAPOTKOV

LJUBLJANSKI RADIO ZA DOMAČE IN TUJE TURISTE

Ljubljanska radijska postaja predvaja na I. programu na srednjem valu 327,1 m/917 KHz in na UKV vrsto oddaj, ki so namenjene izključno domačim in tujim turistom. V slovenskem jeziku je vsak dan od 10.15 do 10.45 na sporedu oddaja »Kdaj, kam, kako in po čem«, oddaja za tuje turiste pa je na sporedu od 10.45 do 11. ure z naslovom »Turistični napotki za naše goste iz tujine«. V zimskem času poteka ta oddaja v treh tujih jezikih (angleško, nemško in italijansko), v poletnem času pa v šestih jezikih (poleg naštetih še v francoščini, ruščini in holandsščini). Na sporedu je vsak dan razen nedelje.

CESTNINA NA SLOVENSKIH AVTOCESTAH

Na avtomobilski cesti Vrhnika—Razdrto (41 km) je treba plačati naslednje cestnine: za vozila pod 205 cm osne razdalje 12,00 din, za osebna vozila nad 205 cm osne razdalje 16,00 din, osebni avto s prikolico 21,00 din.

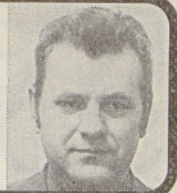
Na avtomobilski cesti Maribor (Hoče)—Celje (44 km): za osebni avto pod 205 cm osne razdalje 9,00 din, osebni avto nad 205 cm osne razdalje 12,00 din, osebni avto s prikolico 16,00 din.

Na avtomobilski cesti Maribor (Hoče)—Arja vas (51 km): osebni avto pod 205 cm osne razdalje 11,00 din, osebni avto nad 205 cm osne razdalje 14,00 din, osebni avto s prikolico 19,00 din.

OBIŠČITE NARODNO GALERIJO V LJUBLJANI

Narodna galerija v Ljubljani predstavlja v stalnih zbirkah pregled umetnosti na Slovenskem od srednjega veka do začetka impresionizma oziroma do konca 1. svetovne vojne. V juniju bo v galeriji razstava del slikarke Ivane Kobilce (1861—1926). Galerija je odprta: torek—sobota od 10. do 18. ure, nedelje in prazniki od 10. do 13. ure. Vstopnina: odrasli 5,00 din, mladina 3,00 din, skupine 2,00 din. Ob sobotah od 14. do 18. ure vstop prost.

JUGOSLAVIJA IN SVET

ODPRTA VRATA ZA JUGOSLAVIJO

V Beogradu si letošnjo pomlad tuji državniki tako rekoč podajajo kljuke; tudi jugoslovanski voditelji, na čelu s predsednikom Titom, so opravili vrsto pomembnih državniških potovanj v tujino; v Beogradu se je končala konferenca o evropski varnosti in sodelovanju, zdaj pa so v polnem teku priprave na konferenco zunanjih ministrov neuvrščenih držav; v New Yorku generalna skupščina OZN na izrednem zasedanju razpravlja o razorožitvi (in Jugoslavija je ena od pobudnic tega zasedanja), v Havani na Kubi pa je koordinacijski odbor neuvrščenih (in Jugoslavija je ena gonilnih sil tega odbora) na majskem zasedanju opravil zelo pomembno delo za nadaljnji razvoj politike neuvrščenosti.

Našteto je le del jugoslovanske tekoče zunanjepolitične dejavnosti, a že to dovolj zgovorno priča, da je ta dejavnost zelo raznolika in usmerjena praktično k vsem vprašanjem sodobnega sveta. Obenem je to tudi zelo zgovoren kazalec mesta in vpliva, ki ga ima Jugoslavija v svetu in ki je veliko večji, kot pa bi lahko bil, če bi bil vpliv držav v mednarodnih odnosih odvisen samo od njihove velikosti, številčnosti, gospodarske in vojaške moči ali podobnih meril.

Spomnimo se na primer nekaj zadnjih obiskov predsednika Tita. V kratkem časovnem razmaku je drugo za drugo obiskal najprej Sovjetsko zvezo, nato Kitajsko in pred kratkim ZDA. Torej tri največje in najmočnejše države na svetu, ki si med sabo hudo nasprotujejo in zagovarjajo tri povsem različne politike. Toda povsod, v Moskvi, Pekingu in Washingtonu, je bil predsednik Tito sprejet kot nadvse ugleden in spoštovanja vreden gost, njegove besede so zelo skrbno poslušali in gostitelji so storili vse, da bi mu svoje poglede in politiko prikazali v čimboljši luči.

O obiskih v Moskvi in Pekingu smo na tem mestu že govorili, zato navedimo tokrat nekaj besed Titovemu obisku v Washingtonu — in to v luči trditve, ki smo jo razvijali doslej, namreč da Jugoslavija igra v svetu večjo vlogo, kot bi ji to šlo zgolj po njeni velikosti in gmotni moči.

Kar zadeva odnose z ZDA (v bistvu pa velja enako za odnose z drugima dvema velesilama in vrsto ostalih držav) velja, da je interes za razvoj teh odnosov velik na obeh straneh. Jugoslavija, ki zelo ljubosumno varuje svojo neodvisnost in samostojnost, je močno zainteresirana za dobre odnose z vsemi državami in zlasti seveda tudi z vsemi tremi velesilami, ker je le v tem primeru njen mednarodni položaj uravnotežen, le tako ima dovolj političnega in akcijskega prostora. K temu je kot zelo bistveno treba dodati še potrebo po gospodarskem, znanstvenem, tehničnem in drugem sodelovanju, ki prav tako ne more in ne sme biti omejeno samo na enega partnerja ali samo na eno skupino držav.

Po drugi strani so odnosi z Jugoslavijo za ZDA sicer nedvomno manj zanimivi z gospodarskega vidika, so pa izjemno pomembni s političnega vidika. Jugoslavija ima odprta vrata v vseh prestolnicah sveta, na Vzhodu in na Zahodu in seveda med vsemi neuvrščenimi. Predsednik Carter je na primer Titu povedal vrsto ameriških stališč in želja glede odnosov s Sovjetsko zvezo, Kitajsko, Korejo, pomenila sta se o nekaterih afriških vprašanjih itd. Bila je očitna želja, naj Jugoslavija po svojih kanalih, ki so širši in odprtejši od ameriških, mnogo tega posreduje prizadetim. Nadalje se ZDA povsem jasno zavedajo, da neuvrščeno gibanje združuje večino držav in človeštva in je zato hočeš nočeš pomemben dejavnik v sodobnem svetu. In spet je tu Jugoslavija kot ena vodilnih političnih in idejnih sil neuvrščenosti zelo zanimiv in dragocen partner.

Še bi lahko naštevali interese in razloge, ki govorijo v prid dobrim odnosom z Jugoslavijo, a ni več ne prostora ne potrebe. Hoteli smo namreč le ilustrirati misel, da je Jugoslavija s svojo neuvrščeno, povsem neodvisno in samostojno politiko zelo vpliven dejavnik sodobnih mednarodnih odnosov in zelo zaželen in koristen sogovornik za vse — tudi za velesile. Po drugi strani pa prav tak — mirno lahko rečemo izjemen — položaj, narekuje Jugoslaviji skrb za čim boljše in čimbolj razvite odnose in sodelovanje z vsemi.

Odras takega stanja in potrebe je tudi izredno živahna mednarodna dejavnost naše dežele.

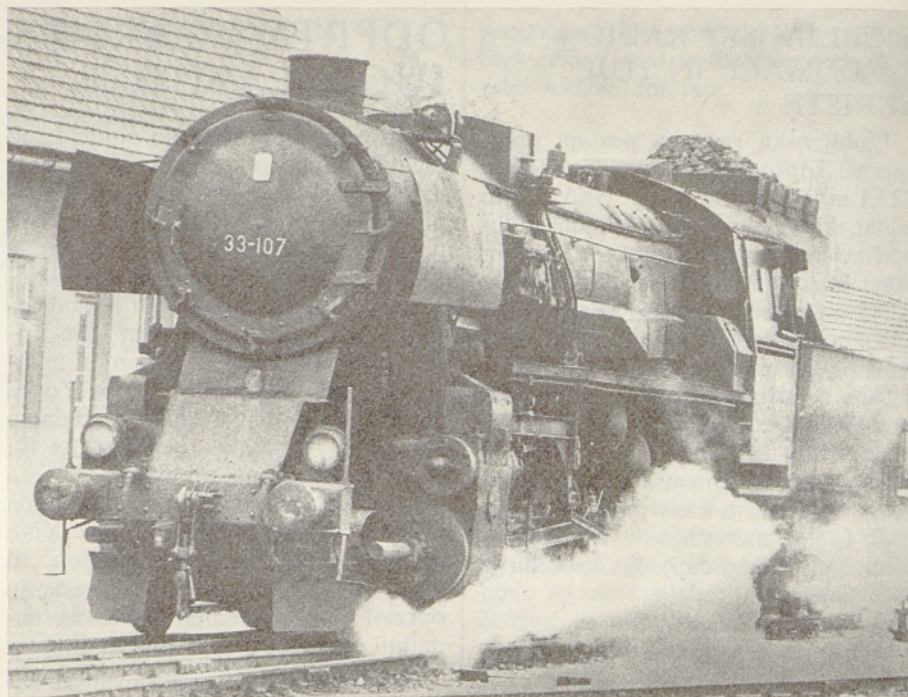
Janez Stanič

LJUBLJANA — Strojvodje, ki v Sloveniji vozijo na električnih lokomotivah, so slavili tridesetletnico. Ob tej priložnosti je odpeljala iz Ljubljane v Postojno zadnja parna lokomotiva in tako simbolično zaključila 130-letno obdobje parne vleke. Zadnje vožnje so se udeležili številni upokojeni strojvodje iz vse Slovenije. Letos bodo upokojili parne lokomotive tudi po drugih slovenskih kurilnicah.

LJUBLJANA — Ob Letališki cesti v Mostah je zrasel nov obrat ljubljanske trikotažne tovarne Pletenina, ki je dobil pod klimatizirano streho 7.000 kvadratnih metrov koristne površine. Gre za zametek nove tekstilne tovarne, ki bo v prihodnjih 10 letih dobila še barvarno in konfekcijski oddelek. Ljubljanska tovarna Pletenina sodi med najstarejše industrijske obrate v Sloveniji, saj praznuje 117-letnico obstoja. Doma in po svetu je znana predvsem po modernih kopalkah, trenirkah in športnih trikotažnih izdelkih, ki jih v sodelovanju s firmo Adidas uspešno izvaža na najbolj zahtevne evropske trge in na ameriški trg. Med 973 zaposlenimi je 864 žensk.

STRANJE PRI KAMNIKU — Kmet Janez Krivec iz Stolnika pri Stranjah je pri oranju našel na svoji njivi 4000 let staro kladivasto sekuro iz serpentina. Odnese jo je domov, ne da bi vedel, kakšno zgodovinsko vrednost predstavlja sekira. Njegov vnuk Janez, ki v šoli obiskuje zgodovinski krožek, je menil, da bi bila lahko najdenina zelo stara. Sekiro so odnesli v muzej, kjer so ugotovili, da je to edina kladivasta sekira iz serpentina, najdena na tem območju, za katero poznajo lokacijo najdišča.

NOVA GORICA — Gostol je podpisal s Tehnopromimprom iz Sovjetske zveze pogodbo o dobavi dveh ciklotermičnih peči za pekarno v Minsku in elektropeči za pekarno v mestu Bel v Moldaviji. Posamezni deli ciklotermične peči so prirejeni za peko kavnškega kruha, ki se peče iz 100 % ržene moke, je kiselkastega okusa in izredno aromatičen, zahteva pa zelo natančno tehnologijo peke. Od uspešnega prodora na trg Sovjetske zveze bo v dobršni meri odvisna prijava o specializaciji elektropeči v okviru 14. sekcije SEV, s čimer bi Gostol postal

Parne lokomotive v Sloveniji dokončno jemljejo slovo — foto: Janez Zrnc

izključen dobavitelj pekarskih elektropeči za vse potrebe članic SEV.

ŠEMPETER PRI NOVI GORICI — V šempetarskih Vozilih so v zadnjem letu izvozili za 70 milijonov din priključnih vozil, deset odstotkov celotne proizvodnje. Sedaj žele izvoz povečati za dvajset odstotkov. Zanimajo se predvsem za zidavo montažnih tovarn v Afriki. Postavili so že proizvodno halo v Gani, menijo pa se za postavitev novih obratov v Nigeriji, na Slonokoščeni obali in v vzhodni Afriki.

SEČA PRI PORTOROŽU — Pridobivanje soli, ki je pri nas ponekod staro več kot 1000 let, je povsod enako. Solna žetev ni odvisna od marljivosti solinarjev, ampak od muhavosti vremena. Na sečoveljskih solinah se letna proizvodnja giblje od nekaj tisoč do 40.000 ton na leto. Sedaj je opuščenih že precej solinskih polj. Ker pa postaja morska sol vse pomembnejša ne le v industriji, ampak tudi v gospodarstvu in je ni mogoče nadomestiti s kameno soljo, jo moramo celo uvažati. V Seči pri Portorožu so se zato odločili, da povsem opustijo klasičen način pridobivanja soli in sezidajo tovarno soli. Zidati jo bodo začeli že letos, prvo sol pa bodo v njej pridelali junija 1981. Sol bodo po kemičnem

postopku pridobivali naravnost iz morja. V eni sami uri bodo iz dva tisoč kubičnih metrov morske vode izločili 12 ton soli. Na leto naj bi v novi tovarni pridelali do 100.000 ton soli visoke kakovosti. Tovarno bodo sezidali po licenci japonskega partnerja.

PIVKA — Oktet Bori iz Pivke je zaslovel že preko meja svoje občine in celo republike. V prejšnji sezoni so nastopili dvajsetkrat, v sedanjí že tridesetkrat, od tega večkrat v zamejstvu, v Trstu in na Koroškem. Pogosto pojejo v železničarskih kolektivih, saj je kar pet članov zaposlenih pri železnici.

ILIRSKA BISTRICA — Znano je, da je Tovarna organskih krmil močno onesnaževala vode. Precej odpadkov je preprosto oteklo v odpadne vode. Pretekli mesec je začela delovati moderna čistilna naprava, s pomočjo katere bodo dobili iz odpadnih vod še 2500 ton surovin za izdelavo krmil. Tako bosta ubiti dve muhi na en mah. V tej tovarni so poleg citronske, mlečne in vinske kisline začeli izdelovati tudi encimske preparate, ki se uporabljajo pri proizvodnji sokov, vin in kisov in ki jih je morala Jugoslavija doslej kupovati v tujini.

ČRNOMELJ — Glavna naloga črnomaljske občine je, da bodo do leta

OSEBNO STI

od Bistrice ob Sotli do Trebč pri Pod-sredi, most na Sotli in odsek ceste proti Kumrovcu, letos bodo nadaljevali z gradnjo ceste proti Podsredi, Kozjemu in Lesičnemu, v celoti več kot 10 km moderne asfaltirane ceste s šest metrov širokim voziščem. Pri gradnji bodo tudi letos sodelovale mladinske delovne brigade. Razen tega bodo na Kozjanskem modernizirali še nekatere ceste. Kozjansko je bilo do pred nekaj leti praktično brez asfalta, zdaj pa v ta hribovit in slabo razviti kraj prodirajo novi in novi asfaltni trakovi in ga tako odpirajo svetu.

MARIBOR — Tu se je odigralo peto tekmovanje pevskih zborov SR Slovenije. Sodelovalo je 31 zborov (dva ženska, petnajst moških in štiri-najst mešanih) s skupno 1400 pevci. Ocenjevalna žirija je podelila pet zlatih, osem srebrnih in 13 bronastih medalj. Največ odlikovanih zborov je bilo doma s Štajerske (11) in Primorske (9). Strokovna kritika je ugotovila, da 80-letna ali celo 90-letna tradicija zbora ne velja dosti. Nadarjen dirigent lahko v dobrih pogojih v nekaj letih tako rekoč iz nič naredi odličen zbor. Omenjali so predvsem dirigente Staneta Jurgenca, Jožeta Fürsta, Mirka Cudermana, Mirka Slosarja in Matjaža Ščeka. Brez dobrih dirigentov, brez dobrih zborovodij ni dobrih zborov, je sklenila kritika.

RAVNE NA KOROŠKEM — V železarni Ravne je v zadnjem letu močno porasla inovacijska dejavnost. V enem letu so delavci prijaviili 63 tehničnih izboljšav in tako 4700-članskemu kolektivu omogočili precejšen prihranek. Štefan Kamnik, delovodja v TOZD stroji in deli, oddelek brusilnice orodja, je povedal: »V železarni sem se zaposlil pred 20 leti, pred 10 leti sva s sodelavcem izdelala napravo, namenjeno zahtevanemu brušenju, ki še danes rabi namenu. Skromna denarna nagrada za mojo prvo tehnično izboljšavo me je zelo razveselila. Vendar me ni gnal pohlep po denarju. V zadnjih letih sem izdelal stroj za širšo uporabo pri izdelavi industrijskih nožev. To je orodni brusilni stroj, na katerem je moč opravljati različne operacije brušenja.«

BELTINCI — Iz leta v leto so lepši. Lani je bila sezidana lekarna, ki so jo že dalj časa pogrešali, Beltinčani pa so postavili tudi prizidek k zdravstvenemu domu. Pred novim šolskim letom bo končana osnovna šola, začeli pa bodo zidati tudi novo blagovnico. Zidava zasebnih hiš je v polnem razmahu, končno pa bodo začeli urejati tudi kanalizacijo. Beltinčanom se obeta tudi prepotrebna nova pošta. Uredili bodo potok Črnc in sezidali skladišče za krompir.

ZIMA VRŠČAJ-HOLY, nosilka »Partizanske spomenice 1941«, nekdanja predsednica Slovenske izseljenske matice, je prejela letošnjo zlato plaketo ilegalca, ki jih podeljujejo ob vsakoletnem prazniku mesta Ljubljane. Po upokojitvi posveča Zima Vrščaj-Holy veliko svojih sil publicističnemu delu in književnosti za mladino.

CARLOS PERNARČIČ, tajnik slovensko-jugoslovanskega društva Triglav v Buenos Airesu, Argentina, je obiskal Slovensko izseljensko matico, kjer je predsednika matice Draga Seligerja in druge seznanil z gradnjo novega Triglavovega kulturnega in družabnega središča. Dogovarjal se je tudi o opremi posebne sobe v tem novem domu, ki naj bi jo prispevala SR Slovenija. Za tem je obiskal tudi sedeže drugih jugoslovanskih izseljenskih matic. To je bil njegov prvi obisk domovine svojih staršev.

MIKA ŠPILJAK, predsednik sveta zveze sindikatov Jugoslavije, o šalah, ki so svoj čas, ko je bil še predsednik zvezne vlade, krožile o njem: »Nikoli, niti ob kakršnem koli napadu name, nisem zavrtil telefona, da bi kogarkoli pozval na odgovornost. Izhajal sem iz tistega, da mi tega, kar sem, nihče ne more odvzeti. Kar pa nisem, mi nihče ne more dati. Če je bilo kaj smešnega, sem se tudi sam smejal, če pa je bilo kaj nizkotnega, sem se obnašal, kot da tega nisem slišal...«

DR. FRANCI ZWITTER, predsednik zveze slovenskih organizacij na avstrijskem Koroškem, v intervjuju za ljubljanski dnevnik »Delo«: »Že star je poskus, da bi izenačili protifašistični boj z bojem za mejo. Ta pristop pa po mojem mnenju ni pravilen, kajti ne samo boj koroških Slovencev, marveč protifašistični boj v celoti je imel mednarodno naravo. To je bil boj proti diktaturi, boj proti vojni in za mir, boj proti sovraštvu med narodi in za bratstvo med njimi.«

Umrli so:

LOUIS REBOL, slovenski društveni delavec, zadnja leta živel v Samsuli na Floridi, ZDA;

JOHN CHERWAY Jr., športni direktor SNPJ za 7. okrožje v Chicagu.

1980 dosegli povprečno stopnjo razvitosti Slovenije. Veliko si obetajo od novih in prenovljenih podjetij. Tako bodo v naslednjem obdobju vložili v semiško Iskro 50 milijonov, v Belt 250 milijonov, v rudnik Kanižarico 31 milijonov, v Kmetijsko zadruho 15 milijonov, v Kovinarja 12 milijonov itd. Naložbe v te in še v nekatere organizacije v občini naj bi znašale 380 milijonov din. Še posebno pomembne so investicije Gorenja, ki je v Črnomlju pravkar začelo zidati tovarno kompresorjev. V črnomaljski občini bodo v naslednjih letih lahko nanovo zaposlili 700 delavcev.

LITIJA — Ob tristoletnici bakrotiska na Slovenskem bo obnovljeni grad Bogenšperk — nekdanji Valvasorjev grad, urejen v samostojen kulturno-zgodovinski objekt. V gradu bodo temeljito predstavili delo Janeza Vajkarda Valvasorja in uredili muzejske zbirke, ki so v povezavi z Valvasorjem ter s preteklostjo litijske občine.

CELJE — Celjski alpinisti, ki so se odlično izkazali v najtežjih smereh Alp, se mrzlično odpravljajo v Ande, kjer nameravajo premagati nekatere najtežje smeri andskih šesttisočakov.

CELJE — Tovarna EMO, v kateri dela 4000 delavcev in ki izdeluje posodo, radiatorje, kontejnerje itd., je bila nekaj let v hudi krizi ter je poslovala z izgubo. V zadnjem letu so spet splavali. Načrtovane proizvodnje sicer še niso dosegli, pač pa je prodaja visoko nad planom. Na tuje so izvozili za 6,8 milijona dolarjev izdelkov, za tretjino več kot leto prej. Največ so izvozili v Libanon, Italijo in Združene države Amerike. Zalogo gotovih izdelkov so v zadnjem letu močno zmanjšali. Letos nameravajo izvoziti za 11,8 milijona dolarjev svojih izdelkov.

VELENJE — Velenjski rudarji ne prestando izboljšujejo rekordni dnevni izkop lignita. Triindvajsetega marca so dosegli nov rekord: 21.100 ton lignita na dan. Rekordna proizvodnja velenjskega lignita je posledica prizadevanj, da bi bolje izrabili sedanjo mehanizacijo ter pospešeno uvedli novo, tako da bi leta 1980 celotno količino nakopane lignita pridobili na mehaniziranih odkopih.

KOZJANSKO — Celjsko cestno podjetje se pripravlja na nadaljevanje gradnje Ceste maršala Tita na Kozjanskem. Lani so zgradili odsek ceste

SLOVENSKE GORE — SHAJALIŠČA MNOŽIC

Tistikrat v letu 1796, ko je Valentin Vodnik s Kosom in prijatelji sameval na grebenu Malega Triglava in si v tej samoti dajal duška nad prekrasnim razgledom, ki ga je mnogo let pozneje ujel na platno Marko Pernhart, se še ni vedelo, da bo dolina desetletja, stoletje pozneje zakipela in zahrepenela po teh tedaj tako hudo samotnih višavah...

Vse tisto, kar je bilo podobno hrepenjenju in se je zganilo v srcu pesnika, vse tisto je Valentin Vodnik, koprivniški župnik, vlil v svoje verz... Še danes jih bero tisoči tedaj, ko so na poti na Veliki Triglav, ko pesnik pouči mimoidoče o razgledu in o svojem praktičnem pogledu na življenje...

*Sklad na skladu se vzdiguje
golih vrhov kamni zid;
večni mojster ukazuje:
»Prid, zidar, se lês učiti!«*

In koliko zidarjev, takih, ki so si sezidali hram spominov na gorske pohode, in takih, ki so resnično pozneje dali svoje roke na voljo delu, koliko takih zidarjev je dandanes po naših hribih...

In vsak hodi s svojo obletnico v srcu.

Pravzaprav imam tudi sam svojo obletnico.

ODMEVI Z GORA

Že dvanaest let je namreč odkar se mi v zajetni omari nabira arhiv radijskih oddaj Odmevi z gora...

V prvi, torej pred dvanaestimi leti, je sodeloval pokojni Fedor Košir.

»Današnja gora ni več gora pravljic,« je dejal, »ni več dežela skrivnosti, kjer se rojevajo Ajdovske deklice, Zlatorogi, Kekci, danes je gora postala shajališče množic...«

In glejte, tudi obletnice, take kot so naše, planinske, nosijo v sebi kal razvoja, narodovega razcveta. Vedno več je ljudstva, ki ljubi goro, saj se je celo prva misel o organiziranem planinstvu porodila — pred 85 leti — ne v zakajeni dvoranici katere od tedanjih ljubljanskih kavarn, ampak na sončnem pobočju Stola... Poročevalec o tem dogodku piše takole:

»Dne 23. julija 1892. leta so prilezli mladi narodni hribolazci, Josip Hauptmann, Ivan Korenčan in Anton Škof, nabiranje planik, vsak z druge strani na visoko pečino. Tuja roka za-

znamuje pota, postavlja koče in napravljala na slovenskih tleh le nemške napise in kažipote. »Vzdramimo se!« so rekli mladeniči, podali si roke, se pobratili in trdno sklenili, da ne nehajo prej, dokler se ne ustanovi slovensko planinsko društvo...«

Bil sem na Velikem pohodu na Stolu. Zima je še bila in pihalo je. Bil sem s prijateljem. Komaj sva utirala pot skozi te snežne pahljače... Nič si nisem bolj želel kot toplega zavetja tam gori v Prešernovi koči... Ta pa je bila še daleč... Tako sem grabil za strmino in moji gorski spomini so hiteli pred menoj, ob meni za menoj v mojo zavest, ki jo je pravkar preizkušala neusmiljena gorska narava, da sem komaj izbiral med njimi tiste najpomembnejše...

OSEBNOST

DR. KLEMENTA JUGA

Tedaj, ko je bilo minilo 50 let, odkar je bil umrl v Severni steni dr. Klement Jug, sem obiskal njegovega brata Tončka... Z njim sem želel obuditi spomin na tega človeka, katerega smrt, ki je po eni strani predstavljala njegov osebni tragični zaključek, pomeni začetek vsega modernega v alpinizmu pri nas, ko ves ta razvoj Jugovih misli lahko zasledujemo prav do današnjih dni...

»Bil je majhne rasti,« pripoveduje brat Tonček, »vendar žilav in gibčen, predvsem pa odločen in izredno marljiv. Ljubil je plezanje že od malega. Svoje vragolije je izvajal po Skalnici in na Gabrielu, hodil pa je tudi na izlete v solkansko okolico...!«

Klement je bil enovita in skladna osebnost. Vedno je želel priti stvarem do dna. S študijem in samoopazovanjem se je hotel dokopati do vseh spoznanj... Na sebi je preizkušal moč volje in krepitev osebnosti... Skušal je biti dosleden samemu sebi in je hotel tudi živeti tako, kot je spoznal za pravilno...

Ob tem se mi nehoti te misli navezujejo na zadnji intervju z Jožom Čopom... Tedaj je Joža dobesedno dejal:

Jaz bi samo to rekel o Jugu... Jug je bil filozof... Je prišel k meni, je rekel: Joža, zdaj sem pa jaz eno drugo smer pogruntal... Sem rekel: Kje?

Pravi: Tukaj, bolj proti koncu Luknje dol, pride ravno na Bambergovo ven... Tja gor bova šla...

Sem rekel: Ti, meni še niso perutnice zrasle... Kam tja gor... Saj vidiš, da ne moreš nikamor zabit... To je gladka stena... Ja, je rekel, pa moraš priti... Ti moraš svojo voljo prepričati, da moraš čez steno... Jaz ga gledam nekaj časa... Sem rekel... Ti si pa malo čez les... Ti kar pojdi, jaz bom pa doma ostal...

In tako se je to srečanje dveh plezalskih generacij, klasične, nastopne, tragične, in aktivne, uspešne široko zasnovane — začelo in zaključilo. Čop je s svojo »zlato navezo« zastavil smer, po kateri so pozneje v ponovitvah in prvenstvenih vzponih hodili, plezali in reševali probleme številni naši alpinisti. Planinski vestnik, naša osrednja planinska revija in obenem tudi ena najstarejših, bi utegnil razkriti marsikatero žal pozabljeno, a na srečo zapisano epizodo, ki se je nekoč, davno že tega, dogodila Piparjem, Skalašem, Drenovcem...

NEPREKINJENA KOLONA

Kadar mi med prsti ne šume listi te revije, mi zvane besede... Še zmeraj torej slišim na primer besede, ki jih je izrekel dr. Miha Potočnik, zadnji še od »zlate naveze«, ko sta odšla dr. Josip Tominšek in Joža Čop, na vrhu Triglava tedaj, ko smo odpirali eno izmed transverzal, sodobno in najbolj priljubljeno obliko planinarjenja... Takrat je dejal:

»Planince povezujejo gore, in tako naj bo ta pot osvoboditve po planinah Jugoslavije tista, po kateri bodo hodili planinci v množični in neprekinjeni koloni bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, planincev in mnogih delovnih ljudi in mladine iz domovine in zamejstva in inozemstva...« In tako si s takimi dejanji, ki so na videz skromna, so pa povezana z množičnostjo v planinstvu, nehote pripisujemo nove obletnice, ki bodo morda kdaj v daljni prihodnosti zazvenele kot zveni letošnja 200-letnica...

Kako daleč, pa vendarle blizu, se mi je tistikrat zazdel dogodek, ko so postavljali Aljažev stolp... Zdaj že stoji 83 let in popotniki dandanes ne morejo več prebrati Aljaževega napisa v stolpu. Ni ga več, izbrisal ga je čas. Pisalo je:

»Pozdravljen popotnik! Blagovoli zapisati svoje ime in kako mnenje, če ti ugaja, v to knjigo. Ta stolpič s pa-

(BEŽEN SPREHOD SKOZI SPOMINE NA SREČANJA V GORAH)

noramo sem postavil po svojem načrtu in na svoje stroške ter na svojem svetu dne 7. VIII. 1895 v občno korist...»

In če bi danes tej želji ustregli vsi planinci, ki so na vrhu in se v knjigo tudi vpišejo, bi bilo teh imen in mnenj dosti čez 15.000. Čas hiti.

Naš čas je zašel povsod, na vrhove in doline. Da, tudi doline je prešel, jih oživel pa jih po svoje pustil spet samotne...

Ne dolgo tega so planinci — včasih redki, dandanes pa jih je vedno več — ki so prihajali z Jalovca, lahko srečali v dolini Trente tam čisto zadaj, ko že Bavški Grintavec sili s svojim dnom na žametne, a skromne pašnike, Kverha, Florija, tako rekoč zadnjega Trentarja, ko bi morda sušil seno, dan pa bi bil lep in topel. Po klepetal bi, kajti rad je bil v družbi in rad je govoril o kmetiji, o svoji Trenti... Flori je odšel, ni ga več... Tudi Trentarjev ni več, tistih »od včasih«... Ostali pa so spomini... Prvega bi našli na ovinku, kjer se poti razcepita; tista, ki gre na izvir Soče in tista, ki se požene navzgor do Vršiča. Na tem ovinku zre v goro dr. Julius Kugy...

»Ves tak se mi je zdel,« pravi prof. France Avčin, »kot tistega dne, ko mi je ob zadnjem slovesu govoril o svoji Trenti. Le z onim nepozabnim vtisom v duši sem mogel umetniku-kiparju posoditi svoj spomin, da mu je pod prsti skozi moje oči zaživel Kugyjevi resni obraz v sreči in zadovoljstvu: vsaj mrtev v Trenti!«

Zmeraj se rad spominjam tudi oskrbnikov. Kakor gorska zgodovina so. In tako me tak spomin prav rad najde v Vodnikovih kočih. Ta je še po starem.

DNEVNIK MOJIH GORA

Tistikrat, ko sem bil na obisku, je bilo polno. V kuhinji sem našel Jakca Čopa, planinskega fotografa. Moževal je z Angelco, oskrbnico. Nismo nič posedli. Takole kar stojte sem si napašel radovednost... Koliko je zdaj že, odkar si prvič prišla na Velo polje. Je trideset in več, ja toliko bo... čez trideset... Je Angelca brž zračunala na pamet.

Pa zmoreš to... sem bil pomignil z brado tja, kjer sem slutil največjo gnečo...

Ja seveda zmorem... Saj mi pomagajo... Jih imam, da gre...

Predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik govori na vrhu Triglava ob otvoritvi transverzale — foto: Franc Sluga

Na vrhu Triglava — foto: Franc Sluga

Na pobočju Velikega Grintavca — foto: Marijan Krišelj

Pa zdaj planinci... So drugačni kot so bili včasih...

Saj niso, taki so, kot so bili... No, kdo si že zaviha nos... Kdo bo pa gledal na takega... Ko gledamo, da so vsi zadovoljni, a ne? Kako pa jo primahate sem gor... Od tam iz doline je daleč peš... S helikopterjem... ja, s helikopterjem me sem dostavijo... In se je zasmejala tako na glas, da je ta smeh bil prav gotovo za piko najinemu srečanju... Srečanje z oskrbnikom, ki jih dandanes ni več, skoraj ni več... Morda je bil to nekoč Pavle Poljanec na Križkih podih v Pogačnikovem, je še zmeraj Andrej, Karničarjev Andrej na Češki koči v Kamniških... Pa bi še kdo bil? Še, gotovo... In prav je, da so, saj so to ljudje, ki vnašajo v naša srečanja domačnost in toplino, ki je tako značilna za slovenske planinske domove...

In če bi mi misli zdajle začele potovati prek znanih grebenov, bi ne mogle mimo šopa listov, ki mi frfotajo v vetru...

Dnevnik mojih gora je to. Dnevnik, ki ga je odstopil za oddajo Odmevi z gora Pavle Kemperle... Kamniški plezalec, gorska koza kamniških planin in oče mnogih plezalnih smeri v teh gorah. Večkrat se je dogodilo, da me je obiskal v službi... Zmerom, kadar je vratar dejal... Obisk imaš... Eden tvojih je... Sem vedel, da je Pavle... Našel sem ga pogreznjenega globoko v fotelju. Zazdelo se mi je, da je sam, da so z njim morda le še gore, vse drugo pa nemo odhaja mimo njega svojo pot...

O, Pavle... ga navadno pozdravim... Imaš »cajt«... Je zmerom odzdravil... Za kavo... še doda. In ob takih trenutkih o mnogočem klepetava. V teh besedah domujejo gore in ljudje, zgodovina, ki jo je ustvarjal tudi Pavle, čeprav nikdar z besedo ne postavlja teh dejanj na prvo mesto. Ja, plezali smo, to je vse, kar zmore še dodati na vse tisto, kar naj bi predstavljalo začetke alpinizma v Kamniških. In takrat se zmerom še bolj globoko pogrezne v fotelj. Kot da bi ga težilo, kot da bi ga pritiskala leta, samota tam v Kamniku, želja po gorah, dejanjih...

Kadar sem v Kamniških oziroma Savinjskih Alpah, se navadno za dlje časa ustavim — v Robanovem kotu. Tu je doživel svoje življenje znani planinski pisatelj in pripovednik Jože Vršnik.

Spomanjam se še zadnjega slovesa... Tedaj je bil redkobeseden in zdelo se mi je čudno, ko je bil sicer tako zgovoren, zanimiv. Stal je tam pri hlevih in me gledal. Nekaj ga teži, sem mislil... Načenjal sem besedo in ni stekla; načenjal misli, niso za-

zvene. Ostala sva vsak na svojem bregu. Joža tam, naslonjen na kamniti zid, jaz na drugem koncu, pri vodnjaku, ki je živahno puščaj vodo v mahovnatu korito... Šele, ko sva se doli pri hiši poslovila, sem spoznal...

Počakaj, je dejal... Imam nekaj zate... In visoki, sloki mož, z belo glavo in zvedavimi očmi, je izginil v čumnati... Pogledaval sem po Robanovini in čakal. Dočakal sem Jožo s pismom v roki... Na, je dejal... Za domov, doma preberi... In mi je ponudil pismo, zapečaten.

Doma sem pa prebral... Zdaj vem, hudo mu je bilo, ko ni več zmogel vsega tega novega, hitrega, modernega, televizijskega, in zmeden je bil... Ni več našel sebe samega v tem modernem in je bil nemiren, kot so nemirne gore prav tedaj, ko jih obišče množica. Zato je Joža bil tak, ta živa zgodovina teh gora...

SLED DVESTOTIH LET

Kako se v dvesto letih v gorah komaj kaj spremeni. Še sled, ki jo je bil napravil človek pred mnogimi leti, še ta ostaja... Zapisana spominu. Je že tako... In danes, ko se zgrinja množica na vrhove, ostaja ta resnica cela. Razpočil je ni niti čas, niti napačna prerokovanja. Ostaja cela — množica planincev, ki pozdravlja goro in dolino; je današnji tok, ki teče, si išče pota in jih jemlje zase... Tako je in v tem se bo vse vrtelo. Naj sem pri taknem še eno, zdaj že skoraj pozabljeno priložnost, ko smo se o teh rečeh pogovarjali za okroglo mizo, na Delu, pogovor pa je vodil pokojni Mitja Gorjup... Beseda je tekla o teh rečeh o fenomenu množic, o vsem, kar je sodobnega v gorah...

Samo tole misel naj si izpišem: »Množično planinstvo je dejstvo, je rezultat večletnega vloženega dela, prizadevanj, je to oblika našega standarda in je obenem tudi vzvod, ki bo to dejstvo še dolgo ohranjal pri življenju. Še več, iz leta v leto, vse bolj, ko se bo odmikala 200-letnica, bo planinstvo postajalo še bolj ljudsko, sestavni del naše vsakdanjosti, v taki ali drugačni obliki, vseeno... Ne bo pa vseeno, kako bomo poiskali in tudi našli pot do tega fenomena, v vzgoji, izobraževanju, osveščanju, kako bomo zagotavljali v prihodnje materialno osnovo za razvoj te dejavnosti, kako bomo zmogli urejati gorska pota, koče in kako bomo torej zmogli vtakati to perspektivo v naslednjo obletnico, ki jo bodo prav tako slovesno, če ne še bolj, praznovali naši potomci.«

Vse to, kar se odvija vsako leto posebej po naših gorskih poteh, vrho-

vih, kočah, vse to je združeno v dognano organizacijsko strukturo, ki jo oblikuje ter usmerja Planinska zveza Slovenije. 92.400 članov združuje 145 planinskih društev, 35 društev med njimi deluje v okviru sindikalnih organizacij v podjetjih in ustanovah, društva pa so razvejala svojo dejavnost tudi v sekcijah po osnovnih šolah po vsej Sloveniji. Prek 300 takih sekcij daje 17.000 pionirjem in mladincem možnost, da organizirano pridobivajo gorsko znanje in da skupaj pod strokovnim vodstvom obiskujejo gore. Planinska društva, ki poleg mladine in pionirjev združujejo tudi 50.000 odraslih članov, delujejo pretežno v industrijskih središčih in ni jih malo, ki štejejo prek tisoč članov — Ljubljana-Matica, PTT-Ljubljana, Kranj, Maribor-Matica, Jesenice... Na leto je na naših gorah prek milijon obiskovalcev; ta številka pa je vsako leto za prek 10 odstotkov večja. In vso to množico sprejema 159 planinskih postojank s prek 5.500 ležišči, od katerih jih je kar 72 v visokih gorah in med katerimi je tudi 14 bivakov...

Naše gore so preprežene s planinskimi potmi. Planinska markacija — rdeč krog z belo piko na sredini, kaže smer za prek 7.000 kilometrov takih steza... Mnoge od njih so še samotne, mnoge pa so poleti, v visoki sezoni, živahne... Kolone hite navzgor, kolone se vračajo v dolino... Gneča je na Triglavu, tam se vsako leto sreča prek 15.000 planincev, množica je na pohodnih srečanjih, eni najbolj priljubljenih oblik sodobnega planinarjenja — na Stolu, vsako leto prek 2.500 obiskovalcev, Dražgoše — prek 5.000 ljubiteljev naravnega okolja, Porezen — iz leta v leto več je tistih, ki žele s svojo navzočnostjo in s spoštovanjem počastiti spomin na velike bitke minule vojne...

Transverzale... Vedno več jih je. Kdo bi zdaj našel prav vse: Slovenska planinska pot, Prekmurska planinska pot, Kranjski vrhovi, Po poteh partizanske Jelovice, Evropske peš poti, Transverzala kurirjev in vezistov, Po poteh 14. divizije... prek 30 bi jih našli po naših gorah, v Jugoslaviji prek 70... In planinska literatura — Zemljevidi Julijskih Alp, Škofjeloškega pogorja, Pohorja, Polhograjskega hribovja, Kamniških in Savinjskih Alp, Kozjaka...

Množičnost v našem planinstvu — to je sodobni poudarek vsemu delu na tem področju. Mednarodna veljava, ki so jo ustvarili rezultati specifičnega planinskega dela pri nas in pa veliki mednarodni uspehi naših odprav v tuja gorstva — vse to jugoslovansko planinstvo uvršča v sam vrh planinstva v svetu.

Marijan Krišelj

KOŠNJA NA GORJANCIH

ŽIVLJENJE NA VASI

Gorjanske košnje se dotika vročina v zenitu poletja. Toda zdravilne rože kljub vsemu neslišno drsijo v dolino, na posebnih, za tako gorsko spravilo napravljenih smukah — z vozovi samo na prvih kolesih in z volmi ali konji.

Košnja na pobočjih Kukove gore je že od nekdaj poseben obred, saj traja skoraj polna dva meseca. Ta čas zastane vse drugo delo na njivah in v vinogradu. Kmetje iz Gabrja, Jugorja, Suhadola in drugih vasi, ki so danes skoraj vsi zaposleni v dolini (največ jih je v IMV v Novem mestu), pa si za to priložnost vzamejo dopust. Brusijo kose, vžigajo motorne kosilnice in se podijo po tistih vodenih košenicah, kjer na vsakem koraku curlja voda, da še bolj diši po žeji in se potem debele pletenke pomikajo iz sence v suha grla. Krave in konji stojijo pod stoletnimi bukvami in drugim drevjem in leno žvečijo pokošeno travo.

Ko se košnja konec junija in v juliju razmahne od Podbočja do Opatove gore in do Kobiljih ravnic in še naprej do Miklavža in Trdinovega vrha, kjer se začenjajo prostrana pobočja žumberških travnikov, potem pa še v desetine lazov, »vsepovsod po skrivnostni in jako raznoliki gori«, kakor jo je bil imenoval bard Dolenjske Janez Trdina, je v resnici na Gor-

jancih več ljudi kakor divjadi, čeprav je tudi te še zmerom veliko. »Včasih prihlača medved,« pripovedujejo Gabrčani, »kot bi prišel na ogled, če je odveč kakšna brhka Podgorka.« Potem pa se kar po zadnji plati spusti v dolino ali skobaca nazaj v svoje skrite hrame.

Gorjanske košenice nosijo stoletna sporočila in bi lahko povedale na tisoče zgodb iz tistih davnih, odmaknjenih časov, ki so ljudje živeli v gori tedne in tedne, se mučili z mrvo in slabimi kosami. Potem pa, ko so pokosili svoje, so se vdinjali pri Žumberčanih na nasprotni strani Gorjancev, med »Uskoki in Hrvatariji«, kakor jim še dandanes pravijo.

Kosci so spali na gospodarjevem senu, velikokrat kar na košenicah, in se s prvo zoro dvigali z ležišč. Ko je rdela jutranja zarja, so bile za njimi že dolge redi. V tihih jutranjih urah je bila ta košnja neka posebna slovesnost. Dolge vrste koscev so se gnale po pobočjih in le včasih je od bolečine zacvilil kakšen zaspan zajček. Pritekla je prestrašena srna ali jelen in veseli šumi košnje so se nadaljevali. Dopoldne, tam okoli devete, so kose zamenjale grablje ali pa so brčkali travo kar s kosami. Gospodinje so prinašale v jerbasih in koših zajtrk. Obvezna in najbolj dobrodošla je bila

»rakijica« za dolge ognjene požirke, da je poskočila samozavest in so utrujene mišice znova zaživele. Tako je bilo včasih na vseh teh košenicah na obeh straneh Gorjancev. In vozovi diščega sena, za katerega trdijo, da je v resnici izredno izdatno, so polnili skednje in kozolce ali pa so jih — tako se spominjajo starejši ljudje — spravljali v posebne senene kopiče, podobne stogom, in jih puščali do zime. V snegu so jih na posebnih vejah, ki so jih polagali pod kopiče, vlačili v dolino.

To so bili časi, ko so Podgorci še verjeli v čarovnice, pasli svinje pod bukvami, polnimi žira. Nabirali so kostanj in bili — kakor trdi Janez Trdina — od jutra do večera omamljeni od šmarnice. Ob večerih so si kurili ognje, pekli krompir in se zavijali v cunje in mrvo, saj so jutra v gori že od nekdaj hladna in rosna, da je v resnici najboljšo zdravilo, da čimprej vstaneš in začneš mahati s koso.

Zdaj so drugačni časi in skoraj vsak kmet že ima motorno kosilnico. Samo delo s temi kosilnicami je naporeno in na tistih previsih tudi nevarno. Tudi delavcev ni več kakor včasih, ko je bila košnja eden glavnih virov za zaslužek.

Franc Božič iz Gabrja je star gorjanski kosec. Zdaj jih ima že čez osemdeset. Ima pet košenic in nakosi za devet voz sena. So še drugi: Martin Mežnar, Mavsarjev Johan, Gozenca. Toda trave se porabi vsako leto manj. Saj tudi konj skorajda ni več.

Konji so samo še okras. Veliko kmetov kupuje seno raje v dolini, zaradi boljših poti in lažjega spravila.

Na gorjanskih košenicah nad vasmimi Gabrje, Jugorje, Suhadol, Dolž, Jeglenik, Cerovec še zmerom po malem kosijo. Res je, da so se pojavili vozovi na gumijastih kolesih in kosilnice, res pa je, da po strmih obronkih in planjavah še zmerom pogosto ne gre drugače kot s koso.

Gorjanske košenice so ob večerih, ko kmetje naredijo kopice, naseljene z molčečimi velikani in z blagim, dražljivim vonjem po zdravilnih rožah in suhem senu.

Na košnjo — foto: Mirko Kambič

POT DO KORENIN

KRAMLJANJE
O DEDIŠČINI:
JENNIE ZAMAN
IN LOUIS SERJAK

Od kod smo prišli, kakšne so naše korenine, v čem smo si različni? To so glavna vprašanja, ki so v aprilu privedla na tritedensko študijsko potovanje po Sloveniji dva ameriška Slovenca drugega rodu, Jennie Zaman in Louisa Serjaka. Po amerikansko neutrudna in vedno razpoložena za pot ter neštivilne ogleda muzejev, spomenikov in krajev ter polna vprašanj, na katere je bilo celo strokovnjakom pogosto težko odgovoriti, sta si tešila radovednost, ki jima bo neposredno koristila pri njunem delu za slovenstvo v ameriški državi Ohio. Vse več Slovencev drugega, tretjega in celo že četrtega rodu, ki žive v Ameriki, želi ameriškim strokovnjakom razložiti, od kod izvirajo. Na svoje slovenstvo, na svoje jugoslovanstvo so čedalje bolj ponosni, medtem ko je bilo njihove starše, stare starše ali celo prastare starše, ki so s trebuhom za kruhom pred mnogimi leti nehogljeni stopili na ameriško celino, svojega porekla raje sram kot ne.

Jennie Zaman opravlja v rodnem Clevelandu poklic tajnice krožka 142 SNPJ, obenem je članica glavnega odbora SNPJ. Zadnje čase pa veliko posveča urejanju slovenskega muzeja v na novo imenovanem ameriškem mestu Borough of SNPJ (Enon Valley), pri katerega rojevanju in začetnem prodoru je veliko storila tudi Doris Sadar. Jennie Zaman vsa vedra razlaga, da je doma pustila moža in tri otroke, stare po 25, 21 in 17 let. Lahko si predstavljamo, kako ji je minil teden pred potovanjem v Slovenijo: pranja, likanja, pospravljanja in naročil, kako naj žive med njeno odsotnostjo, najbrž ni bilo konca. Vsi njeni otroci so že obiskali Slovenijo. Že zgodaj jim je želela pokazati domovino svojih staršev. Tokrat se je mudila v Sloveniji že šestič zapovrstjo. Vsakokrat pride rada, ne nazadnje zato, ker v Sloveniji žive tako rekoč vsi njeni sorodniki, saj so bili od vsega sorodstva njeni starši edini, ki so se izselili v Ameriko.

Louis Serjak iz mesta East Palestine v državi Ohio, 60, po poklicu oblikovalec oblazinjenega pohištva, prav tako iz drugega rodu ameriških Slovencev, se v domačem mestu posveča slovenskim narodopisnim razstavam, prav tako kot Jennie pa bo tudi on skrbel za nadaljnjo rast mu-

zeja slovenske dediščine v Borough of SNPJ. Na prvi pogled se zdi poslovno zresnjen, nedostopen. Jennie omeni, da v priljubljenem mladinskem mesečniku The Voice of Youth (Glas mladosti), ki ga slovenska organizacija SNPJ izdaja za svojo mladino pretežno v angleškem jeziku, vodi stalno rubriko s pesniškim naslovom Shangri-la (sinonim za raj na zemlji), se mu usta razlezejo v nasmeh. Človek si ne bi mislil, da se za poslovnimi potezami skriva pesniška duša z bogato domišljijo, ki mesec za mesecem na prijeten način, v bogatem stilu in z veliko domišljije piše o svetu, v katerem živimo.

»Kakšni so vaši vtisi po šestem obisku Slovenije?« sprašujemo Jennie Zaman.

»Veliko se je spremenilo,« zatrjuje. »Ko sem leta 1964 prišla prvič, je bilo avtomobilov še malo. Standard se je pri vas močno izboljšal. Ljudje živijo bolje. Nasploh so mi Slovenci zelo blizu. Mislim, da bi se kar hitro odločila za stalno življenje med vami.«

»In kakšni so vaši vtisi, ki ste prileteli v Slovenijo prvokrat?« sprašujemo Louisa Serjaka.

»Povedati moram, da me Slovenija ni presenetila, čeprav je nisem videl nikoli poprej. Stalno berem Rodno grudo in zato vem, kako se vam godi (v oklepaju naj povem, da se je Louis Serjak takoj potem, ko smo se odpeljali iz zagrebškega letališča, začel ozirati za kozolci, ki jih je tolikokrat videl na slikah; prvi kozolec, ki ga je ugledal, je bil prav beden primerek svoje vrste). Tudi pri vas ste začeli hiteti, tako da ste v tem že podobni nam Amerikancem. Na deželi pa gre vse še počasneje. Bil sem zelo prevzet nad lepo pokrajino, o kateri mi je veliko in podrobno pripovedoval že moj oče, ki je leta 1908 zapustil Iško vas pri Igu. Moja mama, ki je bila iz sosednje Dobravce, mi je veliko govorila o svoji rodni vasi. Presenetilo me je, da je vas še prav taka, kot mi jo je naslikala mati.«

Louisu Serjaku je že v Ljubljani dobro delo, ko je na ulicah ugledal same slovenske napise. Poprej je komaj mogel verjeti, da so kje na svetu zares kraji, kjer gospodari slovenščina.

»Moji starši niso znali angleščine,« pripoveduje. »Naučili so se je od nas, svojih otrok. Bilo nas je pet. Sam sem

Jennie Zaman

se naučil slovenščine na sobotnih tečajih, največ pa zadnja leta z branjem Rodne grude. Razumem dobro, govorim pa težko. Razumljivo je, da moji hčeri ne znata več slovensko. Se pa obe zelo zanimata za slovenske korenine, za narodnostno dediščino. Starejša hči je glasbenica. Slovenstvo, v kakršnem je bila vzgojena, se kaže tudi v njenih lastnih skladbah.«

»Kaj vas je v Sloveniji najbolj navdušilo?«

»To, da sem našel očetovo hišo, to je bilo veliko občutje.«

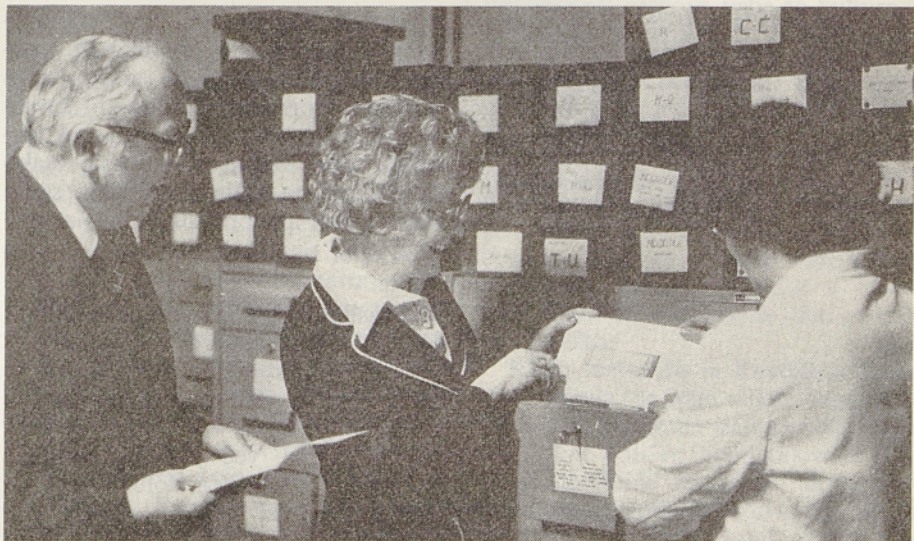
»Vas je kaj tudi razžalostilo?«

»Gotovo veste, da smo si v Ameriki z najrazličnejšimi kemikalijami, ki jih uporabljamo v kmetijstvu, dodobra načeli naše okolje. Na svojem štiri hektare velikem vrtu zato sploh ne uporabljam kemikalij. Upam, da Slovenci ne boste stopili na to pot uničevanja okolja. Upam, da vas bodo zmodrile naše napake.«

Nato se razgovorimo o muzeju SNPJ v Enon Valley. To je nova stvar, ustanovljen je bil šele pred dve letoma. Imenuje se Slovenian Heritage Center in je prvi te vrste v Ameriki. Za zdaj obsega dve veliki sobi, v kratkem pa ga bodo podvojili. Jennie Zaman z zanosom pripoveduje, kaj vse so že utegnili zbrati: čipke iz Idrije, Kalinov kip pisatelja Louisa Adamiča, veliko njegovih knjig in člankov, panjske končnice, loške kruške, veliko reprodukcij slik slovenskih slikarjev, masko kurenta iz Ptuja, pol-

Louis Serjak

Louis Serjak in Jennie Zaman v Etnografskem muzeju v Ljubljani — foto: Janez Pukšič

hove kože, svitke, na kakršnih so nekoč kmečke ženice nosile bremena v mesto, stare podobe slovenskih kmečkih domačij. Po drugi strani zbirajo vse, kar zadeva začetke priseljevanja Slovencev v Ameriko: stare fotografije, podobe veličastnih pogrebov, ki so jih Slovenci pripravili svojim pokojnikom, dokumente o začetkih slovenskih organizacij, zlasti SNPJ, stare zastave, dokumente o prvih konvencijah. Skratka vse, kar jih spominja na staro domovino in kar priča o naporih prvega rodu na ameriški celini. Vse to je zdaj še neurejeno. Prav to tritedensko zgoščeno razgledovanje po slovenskih narodopisnih in zgodovinskih muzejih ter številni pogovori s slovenskimi strokovnjaki v stari domovini naj bi jima v prihodnosti pomagali pri vodenju slovenskega muzeja v Ameriki, muzeja, za katerega vlada veliko zanimanje ne samo med Slovenci, ampak tudi med Amerikanci neslovenskega porekla. Končno je zdaj v Ameriki moderno pokazati na svoj izvor, na svoje korenine.

Sta v Sloveniji zaslutila korenine svojega rodu?

Jennie Zaman: »Ko sva bila v Kropi in sva videla stare kovačije ter poslušala, kako hudo so garali nekoč — mož in žena, oba ob nakovalu, od jutra do noči, in kako jih je pogosto izdelovala še jetika, me je presunilo. Težko sem razumela, zakaj niso kam odšli, če je bilo treba tako trpeti. Razložili so mi, da se je večina morala

pač sprijazniti s takšnim življenjem. No, pa saj moji starši so iz podobnega trpljenja odšli... Tudi v tem, vidite, vidim korenine svojega rodu.«

Louis Serjak: »Najbolj so me prevzele Begunje. Vnaprej sem vedel, kaj bom videl. Pričakoval sem tisto, kar sem videl. V četrti sobi okupatorjeve jetnišnice pa sem na zidu videl zapisano ime Dolinar. Doma, v Ameriki, imam prijatelja, ki se piše prav tako. Ta enakost imen me je presunila. Dva človeka z enakim priimkom. Eden živi v Ameriki, poznam ga. Drugi je bil trpinčen v begunjski ječi, morda je celo končal v njej. Korenine so iste. Vsak dan si pišem dnevnik vtisov. Ko sem hotel zvečer v ljubljanskem hotelu Turiist pisati o begunjskem doživetju, nisem mogel napisati ničesar. Razjokal sem se, tako me je prevzelo vse trpljenje, ki so ga bili v preteklosti deležni Slovenci.«

Louis Serjak je teden dni pred svojim prvim obiskom Slovenije na dušek prebral ameriško uspešnico *Korenine (Roots)* pisatelja Alexa Halleya, knjigo, ki je ne prebira samo Amerika, ampak že ves svet in ki jo bomo v kratkem dobili tudi v slovenskem prevodu. Ob branju te knjige se je duševno pripravil na srečanje s koreninami svojega rodu. Ne gre samo za materialno kulturo, s katero sta se srečevala v Sloveniji, ne gre samo za narodopisne predmete, ki jih bosta nekaj odnesla tudi s seboj v Ameriko, gre za daleč usmerjeno radovednost o

vsem, kar je povezano s slovenskim narodom: kako so živeli predniki, kako njihovi predniki, od kod so Slovenci prišli, kdo je prej živel na slovenskem ozemlju? Vse to so korenine!

Jennie Zaman ob koncu vprašamo, kaj jo je v zadnjem času v povezavi s slovenstvom najbolj razveselilo. Odgovorila je brez razmisleka: »Med petimi Slovenci, ki so iz Clevelanda odšli pozdravit Edvarda Kardelja, ko je obiskal ZDA, sem bila tudi jaz. To je bil eden izmed najbolj pomembnih trenutkov mojega življenja. Ponosna sem bila na to, da so me povabili.«

Ura je zdaj tudi doma v Sloveniji po ameriško neizprosna. Jennie Zaman in Louis Serjak morata na uraden pogovor na ljubljansko univerzo. Sorodniki, ki so v ljubljanskih časnikih prebrali, da sta pripotovala, pritiskajo z vabili na obiske. Pogovor je treba prekiniti. Človeka mika, da bi si slovenski muzej v Borough of SNPJ (Enon Valley) kdaj ogledal tudi na lastne oči. Nekaj dokazov o slovenskih koreninah je zdaj gotovo zbranih tudi tam. Če se tretji in še celo četrti rod Slovencev v Ameriki še vedno počuti Slovence in je na to celo ponosen, potem lahko zapišemo, da so slovenske korenine, ki so do prejšnjega stoletja poganjale le na majhnem koščku Evrope, sedaj razrasle tudi po vseh štiristokrat razsežnejših Združenih državah ameriških, in seveda tudi po vsem svetu.

Janez Kajzer

KJER SO PRIŽIGALI KRESOVE

Doma sem iz vasi Knežja lipa med Kočevjem in Črnomljem, moja žena pa je bila rojena na Stražnjem vrhu pri Črnomlju. Če vam je mogoče, pa še kdaj te kraje dajte v Rodno grudo.

*Alojz in Angelca Košir
Ridgewood, New York, ZDA*

Med belokranjskimi vinskimi gorcami je Stražnji vrh ena najbolj sončnih. Nekakšno posebno srečo imajo njegovi vinogradniki tudi zato, ker se skoraj ne zgodi, da bi trto tod potolkla toča. Medtem ko skoraj vsako leto klesti po bližnjih goricah, se te rebri kakor po pravilu vselej izogne.

»Da bi bilo še letos tako,« si žele ljudje.

Včasih — mi pripoveduje domačinka — nas je bilo v mestu sram povedati, od kod smo. Stražnji vrh je ležal bogu za hrbtom. Danes prav s ponosom povemo, kdo smo in od kod. Danes nismo več tisti »z revnega Stražnjega vrha«. Za dolince je naša gorica pravi raj.

Stražnji vrh leži pet kilometrov od Črnomlja proti kočevskim gozdovom. Njegova sončna reber, ki se razteza od Rožič vrha proti Maverlenu in Bistrici, je posejana z zidanicami. Še pred petimi leti je bila tod večina lesenih, danes so vse zidane. Nikjer v Beli krajini niso na tako majhnem koščku zemlje v tako kratkem času zgradili tako veliko zidanic in hramov, pa tudi velikih belih stanovanjskih hiš. Gora pa se je odprla, ko so asfaltirali cesto, ki jo povezuje s Črnomljem. To, kar je ležalo nekoč uro hoje od mesta in trgovine, leži danes samo sedem minut vožnje z avtomobilom. Zemlje na Stražnjem vrhu že nekaj let sploh ni mogoče več kupiti. Vsi bi radi tja.

Čeprav po eni strani ni za goro preveč lepo, da postaja vsa povprek posejana z novimi zidanicami, pa je dobro za zemljo. Vinogradniki so tod svoje vinograde povsem obnovili. Dneve in dneve so odmevali po gori streli min: vse kamenje je moralo ven iz vinogradov na vaške poti. Ta prizadevnost pa je dala tudi že prva »uradna« priznanja: na razstavah vin, ki jih belokranjski vinogradniki prirejajo vsako leto v Semiču, je vino s Stražnjega vrha med najbolj cenjenimi.

Krajevna skupnost Stražnjega vrha je skupina prizadevnih občanov, ki delajo tudi po cele dneve za dobro vasi. Ko so lani asfaltirali cesto — še pred leti se je zdelo čisto nemogoče, da bi kdaj asfalt prišel tako visoko v hrib, ko pa je toliko potreb v dolini — so organizirali skupne prostovoljne delovne akcije: kot mravlje so nosili iz svojih vinogradov kamenje

za cesto, zbirali denar za samoprispevek, s katerim so pospešili gradnjo in računali, kako bi uredili javne poti tako, da bi bile dobre enkrat za vselej. In uspelo jim je!

Od cerkvice svetega Nikolaja se slivajo klopotci vinorodne gorice. Korak stran je »okrogla hiša« slovenskega pisatelja Radka Poliča. Postavil si je zidanico v obliki čebra. Ta je sedaj posebnost gore. Tu, tako kot še nekaj ljudi, ki so službena leta preživeli v Ljubljani, posveča svoje ure vinogradu in sadovnjaku ter čebelam. Vse do njegovega prihoda na Stražnjem vrhu ni bilo čebel: sedaj so spet in ljudje so zadovoljni; ne samo zaradi medu, ampak zato, ker so prepričani, da je to za trto in za sadovnjake dobro.

Stari ljudje se počasi umikajo s Stražnjega vrha, mladi pa se ne nameravajo izseliti. Delajo v tovarnah v Črnomlju in Semiču. Nekdaj je bilo to področje popolnoma brez služb, sedaj je drugače. Kot da bi tekmovali med sabo, domačini belijo svoje hiše, zidajo, da bi jim bilo udobneje, kupujejo najmodernejše gospodinjske stroje, kosilnice, traktorje. »Na roko« dela v vinogradu le še malokdo.

Prav ta prizadevnost, po drugi strani pa tudi vse večje zanimanje dolincev za ta košček Bele krajine, ljudem prinaša dohodek. Vlagajo ga v prenavljanje vinogradov. Danes se že izredno izplača prodajati grozdje, ki ga odkupuje metliška vinska klet.

Stražnji vrh — ime ima po tem, ker so ljudje tod za časa turških vpadov prižigali kresove in tako vso Belo krajino opozarjali na nevarnost — je priljubljena izletniška točka tudi zaradi gozdov, ki se začenjajo že takoj nad Maverlenom. Ker je gobarstvo postalo prava strast Slovencev — in ker je v bližnjih gozdovih gob na pretek — se skozi Stražnji vrh v »gobarski sezoni« vale trume dolincev. Še pred vojno so na Stražnjem vrhu le pri malokateri hiši nabirali gobe, sedaj poznajo pri vsaki hiši vsaj po pet vrst najbolj slastnih. Nekateri starejši ljudje so se posvetili tudi nabiranju zdravilnih zelišč, ki jih odkupujejo kmetijske zadruge v dolini. Tudi to prinese ljudem lep dohodek.

Stražnjemu vrhu — temu nekdanj odmaknjenemu in revnemu kraju — se je »odprlo«.

Peter Breščak

*V vinogradu se vedno najde delo —
foto: Drago Kralj*

SLOVITI KAVČIČ IZ GORICE

Slovenski slikar Franc Kavčič (1755 do 1828) je med umetniki slovenskega rodu, ki so se od konca 18. stoletja dalje uveljavili zunaj meja ožje domovine, po kvaliteti del in pomembnosti položaja, ki ga je imel, dosegel največ. Širši slovenski javnosti njegovo delo ni bilo znano, tudi zato ne, ker so njegova slikarska dela še danes večidel raztresena po Italiji, v avstrijskih in madžarskih galerijah in celo v ZDA. Šele razstava, ki so jo letos pripravili v Narodni galeriji v Ljubljani, je Sloveniji odkrila njegovo celovito podobo.

Franc Kavčič je zapustil več kot 2000 risb in nekaj olj, mnoga pa se verjetno še danes skrivajo v evropskih galerijah, pripisane umetnikom bolj zvanečih imen. Mladega Kavčiča je vzel v zaščito goriški grof Filip Coblenz in ga kot risarsko talentiranega mladeniča poslal študirat na Dunaj, nato pa v Bologno in Rim, kjer se je

razvil v prvega slikarja neoklasicističnega kroga. Kroga. Prav iz rimskega obdobja so ohranjene številne risbe antičnih spomenikov, ki jih je upodabljal na sprehodih po starem mestu in njegovi okolici. Danes teh risb ne občudujemo samo zato, ker so po umetniški plati od vsega njegovega dela najbolj kvalitetne, ampak tudi zato, ker imajo pravo dokumentarno vrednost. Še v prejšnjem stoletju je avstrijska enciklopedija Kavčiča označila kot prvega slikarja nove nemške šole, toda slava je bila bolj kratkotrajna. »Imenitni historični risar«, kot so ga imenovali, je padel v pozabo skupaj z neoklasicistično šolo, katere steber je bil tudi on. Kavčičevo delo je poznal celo Goethe in se o njem pohvalno izrazil. Prav Goetheja naj bi Kavčič upodobil v eni svojih rimskih risb (že po drugi svetovni vojni je Narodna galerija to risbo v zameno za druge odstopila dunajski galeriji Albertina).

Že v Rimu je Kavčič dosegel visoke časti (bil je častni član akademije di San Luca), na Dunaju pa je zasedel položaj vodje akademije in tudi pomagal nekaterim slovenskim študentom, ki so prišli tja študirat slikarstvo. To pa je bil v bistvu njegov edini stik z domovino.

Kavčič je bil torej pravi slikarski enciklopedist: njegove risbe so kulturno-zgodovinska zakladnica, hkrati pa dokaz slikarjevih izredno širokih motivnih interesov. Po študiju v Italiji se ni hotel vrniti v rodno Gorico in tudi na Ljubljano ni mislil. Cesarska prestolnica mu je nudila veliko več kot bi mu mogla provincialna Ljubljana ali rodna Gorica. Na Dunaju danes hranijo glavnino njegove umetnostne dediščine. Narodna galerija v Ljubljani hrani 89 Kavčičevih risb in eno oljno sliko.

Kljub temu, da je Kavčičeva slava hitro minila, se nam slikar danes odkriva kot prodoren zapisovalec svoje dobe, kot odličen upodabljevalec antične dediščine in vesten dokumentarist. Po sedemletnem bivanju v Rimu si je na Dunaju pridobil sloves najboljšega poznavalca antične dediščine.

Peter Breščak

Franc Kavčič: Fokion z ženo in bogato Jonko, olje. Lastnik Akademie der bild. Kunst, Dunaj

NE KRAŠEVCI NE VIPAVCI

Kmalu bo minilo deset let, odkar živim tu v Kemptenu. To je lepo majhno mesto v pokrajini Allgäu blizu Alp. Sem se je pred več kot štiristo leti zatekel tudi naš veliki mož Primož Trubar in je bil tu osem let župnik v luteranski cerkvi. Na steni v tukajšnjem župnišču je vzdana plošča v njegovo spomin.

Poročen sem z Nemko in imam dve hčerki, Tanjo in Dunjo. Doma govorim s hčerkama po slovensko, moja žena pa po nemško, tako da hčerki obvladata oba jezika.

Doma sem iz Slovenskega Primorja. Rodil sem se v Štjaku pri Sežani. Pri dedku in babici sem pasel krave, ko pa mi je bilo devet let, sem odšel v Vicenzo v Italijo, kjer je od leta 1932 delal moj oče. Po enem tednu so me dali v italijanske šole, čeprav nisem znal besedice italijansko. Doma smo vedno govorili po slovensko in drugi Slovenci. Moj oče še zdaj živi v Vicenzi in tudi on prejema »Rodno grudo«.

Zelo si želim, da bi malo pisali o Štjaku in okolici. Moj rajni dedek Leopold Funa je bil edini, ki se je rešil izmed dvanajstih talcev, ki so jih fašisti ustrelili v dolini Raše 17. maja 1943. Želim tudi, da bi malo več pisali o nas Primorcih, ki smo raztreseni po vsem svetu, in hrepenimo po naših gmajnah, borih in morju.

*Alojz Vid Benko
Kempten, ZR Nemčija*

Sredi dopoldneva je bilo v Štjaku mirno, kakor da je kraj izumrl. Šele ko pogledaš po dvoriščih, opaziš sem in tja kakega človeka. Trgovina je bila ta dan zaprta in prav gotovo je tudi trgovina tista, ki naj daje kraju videz živahnosti. No, počasi sem le odkril nekaj vaščanov, videl sem, da na dveh krajih obnavljajo hiše, neka stara žena se je vračala s pokopališča zunaj vasi. Pred poldnevom so se redki domačini začeli vračati s polja.

Neki domačin, ki sem ga ogovoril, me je napotil k trgovcu. On bo vse vedel o našem kraju, je rekel. A danes je trgovina zaprta, poglejte, morda je doma. Tamle je njegova hiša.

In res sem ga našel na dvorišču, ko je pripravljaval okopalnik po zimskem počitku. Ivan Štemberger je vodja trgovine v Štjaku, poleg tega pa še kmet, včasih je bil mlinar, nekaj časa pa tudi molzni kontrolor. Trgovino, pravi,

imamo en dan v tednu zaprto, to se mi šteje na račun dopusta. Kadar sem v trgovini, skrbi za polje preostala družina. Takoj, ko sem mu povedal, čemu sem prišel, je bil pripravljen povedati marsikaj o svojem domačem kraju, saj ga temeljito pozna tako v preteklosti kot danes. Zanimanje za zgodovino je njegov konjiček, sredi dogajanja pa je tudi v današnjem razvoju kraja.

»Sam kraj Štjak je v zadnjih 50 letih v nenehnem propadanju,« je začel pripovedovati Ivan Štemberger, ko sva ob kozarčku domačega belega sedla za kuhinjsko mizo. »Dokler je bilo vinogradništvo na višku, je cvetel tudi kraj in je bilo tu dovolj ljudi. Naši vinogradi pa so taki, da v večini primerov zahtevajo ročno obdelavo, s strojem zraven ne prideš. Vinogradništvo je bilo nekdanj tu glavni vir služka. Od leta 1500 naprej. Že od nekdanj pridelujemo tu belo vino, ki se prišteva k vipavskim. Celó v zadnjem času smo na vinskih razstavah dobili nekaj nagrad za naša vina.

Zgodovinski viri poročajo, da so se ljudje tod začeli naseljevati okoli leta 1000, sam kraj pa je verjetno nastal okoli leta 1500. Prej je bila tu samo kapelica svetega Jakoba, last vipavskih graščakov. (Po tem svetniku je dobil kraj tudi ime Šentjakob, okrajšava Štjak. Op. ur.) V te kraje so graščaki hodili predvsem na lov in so sem naselili tudi nekaj lovskih čuvajev, ki so bili po rodu Nemci; od tod tudi precej nemških priimkov v našem okolišu (npr. Rener). Leta 1645 so dogradili sedanjo cerkev; prej je bila v gotskem, sedanja je v pozno-romanskem slogu. Od takrat so na voljo tudi pisani viri. Tu je bila namreč stalno župnija in tudi sedež občine. Za tiste čase je bil Štjak kar veliko središče. Občinski sedež je bil v Štjaku vse do konca druge svetovne vojne, takrat pa je bil sedež občine prenešen v Štanjel, od leta 1954 smo pod Sežano. Zdaj je tu le sedež krajevne skupnosti.

ŠKOFA SO MORALI PRINESTI

Moj ranjki oče je pripovedoval, kar je bil slišal iz starega ljudskega ustnega izročila, da je bila prva cerkev na Vrheh cerkev svete Ane, ki naj bi bila sezidana že pred 900 leti. Stari

ljudje so pripovedovali, da so tam pokopavali celo ljudi iz Sp. Branice, trideset kilometrov od tod. Takrat v prvih letih je bilo kristjanov še manj in tudi pokopališč ni bilo toliko, kot jih je danes.

Tu živimo na hribu. Vedno smo bili nekoliko odmaknjeni od ostalega sveta. Naš svet je tod na Vrheh. Pred 150 leti so morali škofa sem še prineesti, kadar je bila birma v Štjaku. Leta 1848 so naredili načrt za cesto, dokončana pa je bila leta 1862. Seveda pa tudi takratna cesta še daleč ni bila tako široka, kot je danes. Prvi cestar je bil za to cesto nastavljen šele leta 1925, ko smo bili pod Italijo.

Veste, tu nismo ne pravi Kraševci ne Vipavci. Nikoli se nismo mogli opredeliti za nikogar. Vino, ki velja za vipavsko, nas je nekoliko bolj povezovalo z Vipavci. Vipavce smo imeli raje tudi zaradi tega, ker so bili vedno bolj gostoljubni, vedno so radi postavili steklenico na mizo, Kraševci pa so drugačni. Tudi naša zemlja je različna — na južni strani je svet bolj kraški, na vipavsko stran pa je plišast svet in rast bolj bujna.

Po prvi svetovni vojni je naš kraj doživel pravo katastrofo. Ko smo prišli pod Italijo, naša vina nenadoma niso mogla več konkurirati italijanskim, predvsem pa so bila naša dražja. Je pač tako, da so Italijani pomagali svojim ljudem. Vinogradništvo je takrat začelo propadati in ljudje so se začeli izseljevati. Od takrat pa do danes je v Štjaku izginilo 7 do 8 hišnih števil. Nikogar iz teh hiš ni več tukaj.

NESLUTEN NAPREDEK

Po končani drugi svetovni vojni, ki je zahtevala tudi življenja 22 naših mladih vaščanov, pa je kraj doživel nesluten napredek. Konec vojne so naš kraj in sosedne vasi pričakali opustošene. V samem Štjaku je bilo požganih 6 stavb. Tu so se vrstili fašisti, za njimi Nemci in na koncu še četniki. Mladina, ki je preživela vojno, doma ni imela obstanke, iskala si je boljši zaslužek po drugih slovenskih krajih. Skoraj dvajset let po vojni je vas še vedno drsela navzdol. Samo poglejte — pred prvo svetovno vojno je bilo v vasi še 50 družin, danes jih je še trideset. Bojim se, da jih bo čez deset let še manj.

A vendar moram reči, da je tudi Štjak doživel po drugi svetovni vojni napredek, ki ga ni prej nihče slutil. Leta 1952 smo v vas dobili elektriko, leta 1960 smo asfaltirali odcep ceste Štjak—Vrabče, za kar smo Štjačani žrtvovali 26.000 delovnih ur, nekaj je pomagala občina, pomagale pa so tudi delovne brigade. Za tem smo se odlo-

Štjak v pomladanskem soncu — foto: Ančka Tomšič

Ivan Štemberger, trgovec, kmet in živa kronika Štjaka

Kapucinska klet v Štjaku: ti zidovi so stari skoraj pol tisočletja

Štjaških hiš ni nihče popravljaj desetletja — foto: J P.

čili za graditev vodovoda in kanalizacije. Zdaj imamo vse, kar je potrebno za dostojno življenje kraja. Drugače bi bil ta kraj resnično obsojen na propad. Od prvih let po vojni, ko smo obnavljali porušene ali poškodovane hiše, nismo skoraj nič gradili, zdaj pa vaščani že obnavljajo vrsto hiš. Mladina odhaja na delo v Sežano, Senožeče in v Šempeter od doma z avtobusom, po delu pa se vrača domov in pomaga pri delu na poljih. Danes ima Štjak šest avtobusnih zvez na dan.

Nova generacija bo imela veliko lažje delo, kot smo ga imeli mi. Vse to, ves ta napredek je bil povezan z ogromnimi prizadevanji, saj smo večino del sami izpeljali. Za to smo bili tudi pohvaljeni, dvakrat smo bili že najboljša krajevna skupnost v sežanski občini. Čaka pa nas še veliko dela, a veliko nam pomeni zavest, da v preteklih letih nismo zamudili vseh možnosti, ki nam jih je dajala družba.

Še nekaj: pred desetimi leti je bil v tem okolišju en sam traktor, danes jih je že več kot 50. Ob našem krajevnem prazniku 17. maja, na dan, ko so fašisti ustrelili dvanajst talcev, nameravamo organizirati povorko kmetijske mehanizacije, da bi tudi tistim, ki zanikujejo naš napredek, pokazali, kaj vse smo dosegli, in kako danes živimo.«

Tako je zaključil pripovedovanje »živa kronika Štjaka« Ivan Štemberger. Vse njegovo pripovedovanje je pozneje potrdil tudi edini izobraženec v kraju, mladi župni upravitelj Franc Raspor, ki je sicer doma iz Vrhpolja pri Vipavi. Rekel mi je, da tod žive dobri ljudje in je prava škoda, da v kraju nimajo vsi dovolj za preživljanje, zato si morajo iskati kruha drugje. A vendar je zdaj drugače, kot je bilo nekdaj, ljudje imajo veliko lepše življenje.

Od zgodovinskih znamenitosti v kraju zasluži pozornost kapucinska klet iz leta 1530, kamor so kmetje spravljali vino za časa turških vpadov, svoje ime pa je najbrž dobilo po zbiralnici vina, ki so jo imeli svetokriški kapucinarji. Znamenit je tudi zvonik, ki je v celoti izdelan iz rezanega kraškega kamna in je po tem edinstven v vsej okolici. Zgrajen je bil leta 1887, ko so zadnjikrat temeljito obnovili cerkev. V njej so znane tudi Wolfove freske.

V Štjaku je tudi lepa šola s prosvetno dvorano, na stavbi pa je vridana plošča v spomin na prvo konferenco AFŽ za Slovensko Primorje. Šola pa je skoraj prazna — učiteljica se sem vozi iz Dolenje vasi pri Senožečah in skupno poučuje le še osem otrok prvega in tretjega razreda. Druge otroke vozi šolski avtobus k pouku v Sežano. *Jože Prešeren*

HVAR

JE OTOK SONCA

S tristo kvadratnimi kilometri površine je otok Hvar v srednji Dalmaciji četrti med jadranskimi otoki. Dolg je osemindeset kilometrov in bi segal, če bi ga položili v Slovenijo, od Ljubljane do Nove Gorice. Cesta, ki povezuje najoddaljenejša kraja na otoku, Sućuraj in mesto Hvar, je dolga kar štiriinosemdeset kilometrov. Večinoma je asfaltirana, je pa ozka in polna ovinkov. Med najvišjima vrhovoma na otoku Sv. Nikolo (626 m) in Humom (603 m) se razprostira slikovita planota, porasla z borovimi gozdovi, levando (sivko) in trto ter starimi skrivenčenimi oljkami častitljivega videza. Pripomniti moramo, da je ves otok skrbno obdelan in da so glavni pridelki grozdje, olive in levanda ter seveda vse vrste povrtnin, katerih gojenje zahtevajo predvsem potrebe turizma. Zeleni otok pa prebivalcem že od nekdaj ni nudil dovolj za življenje in so se zato izseljevali. Pravijo, da je Hvaranov po svetu dvainpolkrat več kot na otoku. Zadnji dve desetletji pa je domačinov skoraj premalo, da bi pokrili vse potrebe tu-

rističnih dejavnosti, v katere je usmerjeno vse gospodarstvo otoka.

V dvajsetih naseljih živi približno dvanajst tisoč prebivalcev. Med temi kraji so turistično razviti Hvar, Jelsa, Stari Grad, Vrboska, Sućuraj in Milna. V drugih zaselkih pa se gredo turizem bolj po domače, saj kmetje oddajajo sobe in sprejemajo goste, ki so pri njih tudi na hrani. Turizem zadnja leta prodira tudi v najoddaljenejše koticke

sončnega otoka, kjer še ni ceste ali pa je ta bolj podobna kolovozu. Kamor ne zmore avto, pride čoln. Domačih avtomobilov je na otoku malo. Da bi rešili slikovita mesta, so avtomobilom prepovedali vanje in vse mestne površine so namenjene izključno pešcem.

Poleg poletnega, ko je na Hvaru brez predhodne rezervacije težko dobiti prostor, se tu razvija tudi zimski

Hvarski poletni motivi — foto: Janez Zrnec

turizem, saj zime v pravem pomenu besede sploh ne poznajo. Je pa to podnebje idealno za zdravljenje bolezni dihal. Plaže so različne, skalnate, kamnite, peščene in mivkaste. Blíže naseljem so polne kopalcev, čim dlje ven greste, prej najdete plažo čisto zase. Plažo, kjer je morje modro, da lepše modrine ne morete najti, nad njim pa jasno nebo, ki ga redko kdaj pokrijejo oblaki. Skoraj vse obale so porasle z borovimi gozdički.

Janez Zrnec

MED ROJAKI PO EVROPI

UČITELJI NA TUJEM

SADOVI, KI PRINESEJO VEČ ZADOVOLJSTVA

Slovenske dopolnilne šole obiskuje v osmih evropskih državah (Avstriji, Belgiji, Franciji, Norveški, ZR Nemčiji, Švici, Švedski in Veliki Britaniji) in tudi v nekaterih prekmorskih državah iz leta v leto več otrok naših izseljencev oziroma naših rojakov, ki so na začasnem delu v tujini.

Po približnih podatkih živi v 8 državah zahodne Evrope približno 4 tisoč otrok slovenskih delavcev na začasnem delu v tujini. V dopolnilni pouk slovenskega jezika je zajetih 1400 otrok v 94 oddelkih. Poučuje jih 34 slovenskih učiteljev in učiteljic. Dopolnilni pouk v slovenskem jeziku je razvit tudi v Keniji, Avstraliji, Kanadi ter v ZDA.

Lani je v Münchnu oživel tudi prvi slovenski oddelk za predšolske otroke. Zakaj? Zato ker se število v tujini rojenih slovenskih otrok povečuje. Vsem pa je znano, kako pomembno je učenje materinega jezika v najranjših letih. Še isto leto so nato slovenska društva naših delavcev na začasnem delu na Švedskem, v Švici in ZR Nemčiji prav tako ustanovila oddelke za predšolsko vzgojo v slovenskem jeziku.

Kakšen je dopolnilni pouk v slovenskem jeziku za otroke naših delavcev na začasnem delu v tujini. Na to vprašanje so nam odgovorili 3 slovenski učitelji, ki smo jih srečali na seminarju za učitelje dopolnilnega pouka v ma-

(v treh različnih okrajih tega mesta) uči 84 slovenskih otrok. Vendar svojih učencev ne poučuje samo materin jezik, nudi jim »domovinsko vzgojo«, ki našim mladim rojakom, ki odrasčajo v tujem okolju, na preprost in zgoščen način pove čim več o njihovi domovini, jim posreduje najpomembnejše iz zakladnice slovenske in jugoslovanske kulture, jih seznaja z dogodki iz naše zgodovine in jim objasni številne teme iz geografskega in političnega položaja domovine.

Poleg pedagoškega dela se Milena Skrt udeležuje tudi kot soorganizatorka najrazličnejših prireditev pri slovenskem kulturno-umetniškem društvu Triglav iz Stuttgarta. Vodi dramsko skupino, ki sodeluje domala na vseh prireditvah, srečanjih in proslavah. Na koncu našega razgovora je še omenila, da je delo učiteljev na tujem sicer bolj zahtevno kot doma, a sadovi, ki se rodijo iz njihovega dela, prinesejo na tujem veliko več zadovoljstva.

FRANC BELEC je eden izmed redkih učiteljev (v glavnem prevladujejo učiteljice) dopolnilnega pouka v slovenskem jeziku na tujem. S svojo ženo, ki je prav tako slovenska učiteljica v ZR Nemčiji, živita v Stuttgartu. Dopolnilni pouk v materinem jeziku vodita šele prvo leto.

»Učno« območje Franca Belca je: Untertürkheim, Gablenberg in Mannheim. V petih oddelkih ima 74 otrok. Pri slovenskem kulturno-umetniškem društvu Triglav v Stuttgartu uči folkloro. Zadolžen pa je tudi za šport. Franc Belec je namreč učitelj razrednega pouka, kasneje pa je končal še Visoko šolo za telesno kulturo.

Pravi, da večina njegovih učencev kar dobro govori slovensko. Pozna se, da je on že drugi učitelj iz domovine na tem območju. Tistemu, ki se dopolnilnemu pouku v materinem jeziku na novo priključi, pa je že nekaj let na tujem, znanje slovenščine v začetku precej šepa. Navadno znajo takšni »novi« učenci povedati le po nekaj besed. In najbrž je odveč zapisati, da je potrebno takšnim mladim ljudem v začetku učenja slovenskega jezika posvetiti veliko skrbi in pozornosti.

Milena Skrt

Franc Belec

Marjeta Isaevska

terinem jeziku v Portorožu. Štiridnevnega seminarja, ki so ga organizirale: izobraževalna skupnost Slovenije, Zavod SRS za šolstvo in Zveza kulturnih organizacij Slovenije, se je udeležilo 26 učiteljic in učiteljev iz Švice, ZR Nemčije, Avstrije, Belgije in Švedske. Na tem seminarju so se učitelji strokovno izpopolnjevali za praktično delo v oddelkih dopolnilnega pouka, hkrati pa so dobili še obilico pedagoških in praktičnih napotkov za delo z otroki izven pouka v okviru društev in klubov.

Še danes na prisluhnimo, kaj so nam povedali naši trije sogovorniki:

MILENA SKRT iz Stuttgarta v ZR Nemčiji je že štiri leta učiteljica dopolnilnega pouka v materinem jeziku na tujem. Prvi dve leti je poučevala v Berlinu. V 5 oddelkih

Tudi v ZR Nemčiji imajo dopolnilni pouk enkrat tedensko po 4 ure. Otroci ga radi obiskujejo. Franc Belec je prepričan, da so slovenski učitelji na tujem zadolženi tudi za prosvetljevanje naših rojakov. Kako in zakaj? Omenil je, da je še posebno pomembno, da se naši delavci na začasnem delu v tujini vrnejo v domovino vsaj takrat, ko njihovi otroci končajo osnovno šolanje v tujini. Če pridejo pozneje, se bo njihov otrok morda v lastni domovini počutil kot tujec.

MARJETA ISAEVSKA je tudi sama delavka na tujem, saj je z možem in dvema otrokoma že deveto leto na Švedskem. Živi v Malmöju. O skorajšnji vrnitvi v domovino še ne razmišlja. Zakaj? Otroka obiskujeta še osnovno šolo. Pravi, da bi jih z možem rada najprej spravila

h kruhu. Njeni otroci govorijo z Marjetko slovensko, z možem, ki je Makedonec, makedonsko, z jugoslovanskimi prijatelji pa srbohrvatsko. Prav gotovo je presenetljivo to, da je Marjetka leta 1971 poslala za tri mesece v enega izmed mariborskih vrtcev svoja dva otroka. Zakaj? Vedela je, kako so za učenje materinega jezika pomembna prva leta otrokovega življenja. Zato je škoda, da nimajo takšnih možnosti vsi otroci naših delavcev na začasnem delu na tujem oziroma, da ni več oddelkov tudi za predšolske otroke v slovenskem jeziku.

Sicer pa tudi težav s švedskim jezikom nima nihče v njihovi družini. Marjetka je celo tolmačica na sodišču.

Lani je postala tudi učiteljica slovenskega dopolnilnega pouka in poučuje v Malmöju, Trelleborgu, Vellinge in Kövlinge, skupaj 24 otrok. Nekateri otroci govorijo prav lepo slovenščino, drugim delajo skloni in dvojina težave. Naša sogovornica tudi aktivno deluje v slovenskem društvu Planika v Malmöju. Sedaj se že vsi mrzlično pripravljajo na slovenski kulturni festival, ki ga bo to društvo organiziralo 3. in 4. junija letos.

Besedilo in fotografije:

Neva Železnik

ŽIVAHNO IN DELAVNO V ALTENESSNU DEJAVNOST DRUŠTVA »BLED«

Dejavnost društva Bled v Essnu se že dalj časa zrcali v uspehih, ki jih v njenem okrilju dosegajo posamezne sekcije in skupine. Celotno delovanje vodi upravni odbor, izvoljen iz vrst članov na rednem letnem občnem zboru. Na kratko želim poročati o občnem zboru društva, ki je bil 18. marca letos v društvenih prostorih. Zbora se je

Z »Bledovega« občnega zbora: člani z zanimanjem poslušajo poročila odbornikov

Proslava slovenskega kulturnega praznika v »Bledovih« prostorih

udeležilo precejšnje število članov kljub temu, da jih je veliko že odpotovalo na krajše počitnice v domovino.

Predsednik društva Anton Cebe je s preprostimi besedami povedal, kaj vse je društvo v preteklem letu doživelo, delalo in doseglo. V nadaljevanju svojega poročila je tudi omenil, da je bilo društvo v preteklem letu postavljeno pred težko preizkušnjo, ko so izstopili nekateri člani upravnega odbora ter si na vse načine prizadevali, da bi onemogočili društveno delo. Preostali člani so se trdno povezali z okrnjenim upravnim odborom in še smejeje zgrabili za delo ter so tako prebrodili težave, ki niso bile lahke. »Pod izredno težkimi pogoji smo dokazali,« je dejal Anton Cebe, »da smo zmožni nadaljevati naše delo tudi v takih pogojih. Uspehi niso izostali, prebrodili smo težave.« V svojem nagovoru se je predsednik zahvalil vsem, ki so v težkih trenutkih priskočili na pomoč društvu. Število članov se je močno povečalo. Pridružil se nam je še več ljudi, ki so bili pripravljeni pomagati, zato so društveni prostori skoraj že pretesni. Društvo si je pridobilo ugled tako v domovini kakor tudi tukaj v ZR Nemčiji.

V preteklem letu je naše društvo slavilo 5. obletnico obstoja. Na proslavi jubileja so sodelovali tudi številni gostje, med katerimi je bil tudi ansambel »Gorenjci« iz Radovljice, neprecenljiva pa je tudi pomoč, ki smo jo prejeli od koordinacijskega odbora za vprašanja naših rojakov na tujem pri RK SZDL Slovenije. Pri vseh društvenih zadevah nam je veliko pomagal tudi predstavnik jugoslovanskega veleposlaništva v Bonnu Franc Pristovšek, ki se je rad udeleževal naših prireditev, dobre stike pa smo imeli tudi z konzularnima predstavništva v Dortmundu in Düsseldorfu.

Stari in novi predsednik slovenskega kulturnega društva »Ivan Cankar« na Dunaju — prejšnji predsednik Franc Sever izroča društveni prapor novemu predsedniku Marjanu Pircu

Družabni večer po občnem zboru SKD Ivan Cankar na Dunaju

Od pomembnejših društvenih akcij naj omenim dva nepozabna izleta, v Holandijo in v Sauerland, slovesno pa smo počastili tudi lanski dan republike. V zadnjem času smo pripravili tudi izredno uspešno proslavo slovenskega kulturnega praznika, pri kateri so s kulturnim programom sodelovali učenci slovenskega dopolnilnega pouka.

Tudi v prihodnje člani društva Bled ne bomo držali rok prekrižanih. S primernim kulturnim programom bomo sodelovali na srečanju slovenskih društev v Frankfurtu, ob koncu junija pa nas spet pričakuje domovina, kjer bomo nastopali na Bledu in na izseljenskem pikniku v Škofji Loki. Jeseni nameravamo z veselo vinsko trgatvijo spet razveseliti sorojake.

Rudi Ravnak, Essen

PRIJATELJSKO SODELOVANJE DUBROVNIČANI V ESSNU

Plavalni klub Gusar iz Dubrovnika že nekaj let prijateljsko sodeluje s plavalnim društvom porurske metropole — Essna. Tudi letos so bili v dneh 30. in 31. marca ter 1. aprila v Essnu dnevi, posvečeni dubrovniškim gostom, ki jih je organiziral essenski mladinski center. Dubrovniškim športnikom se je na tem prijateljskem gostovanju pridružila tudi folklorna skupina, ki je popestrila celoten spored prireditev.

Že pred prihodom v ZR Nemčijo so se dubrovniški organizatorji povezali z našim društvom Bled, ki ima velik ugled med našimi rojaki, ki so začasno zaposleni v tem delu ZR Nemčije, pa tudi v nemški javnosti. Srečanje z dubrovniškimi rojaki je bilo za vse Blejčane enkratno

Dan žena v Malmöju na Švedskem: z lepim kulturnim programom so mamice razveselili šolarji

Zmagovalci vseh kategorij slovenskega veleslaloma v Vorarlbergu

doživetje. Naše društvo je prevzelo v trodnevno oskrbo šestnajst plesalcev oziroma glasbenikov, s folklorno skupino pa smo sodelovali tudi na zaključni prireditvi v dvorani mestne skupščine v Essnu 1. aprila. Z našimi dubrovniškimi prijatelji smo si izmenjali simbolična darila in se dogovorili za nadaljnje sodelovanje. Obisk dubrovniških prijateljev v Essnu nas je še tesneje povezal z našo drago domovino.

Rudi Ravnak, Essen

NOVO DRUŠTVO V AVSTRIJI SLOVENSKI PLANINCI V VORARLBERGU

Od jeseni preteklega leta deluje v Vorarlbergu v Avstriji novo slovensko društvo, ki se je podobno kot med našimi v Švici poimenovalo Slovensko planinsko društvo Vorarlberg. Že na samem občnem zboru so ustanovili smučarsko in planinsko sekcijo, zdaj pa nameravajo svojo sekcijo ustanoviti tudi kegljači. Ena izmed osnovnih nalog novega društva je poleg organizacije in sodelovanja na drugih smučarskih tekmovanjih ter planinarjenja tudi organizacija družabnih prireditev za naše rojake v tem najbolj oddaljenem koncu naše avstrijske sosedice. Društvo ima trenutno okrog 60 članov, njihovih družabnih prireditev pa se udeležuje nad tristo rojakov.

SPD Vorarlberg je v letošnji smučarski sezoni organiziralo meddruštveni slovenski veleslalom v smučarskem središču Gapfohl pri Rankweilu. Prireditev je zelo lepo uspela, dragoceni pokal, ki ga je prispeval jugoslovanski konzulat v Feldkirchu, pa je osvojil Metod Čop. Vorarlberški smučarji so dosegli odlične rezultate tudi na münchenskem veleslalomu, na veleslalomu prijateljstva in na 7. slovenskem veleslalomu v Unteribergeru v Švici.

Planinska sekcija je že izdelala spored pohodov v gore za letošnje prvo polletje, od katerih so mnogi povezani že s pravimi alpinističnimi podvigi. Sredi poletja pripravljajo enotedensko turo, med katero se nameravajo povzpeti tudi na Matterhorn in Montblanc.

Slovensko planinsko društvo Vorarlberg, katerega predsednik je Štefan Felbar, je v počastitev dneva mladosti 25. maja priredilo tudi velik piknik v naravi, katerega se je udeležilo veliko rojakov iz tega dela Avstrije.

J. P.

SPD TRIGLAV IZ ZÜRICH VABI LETOS V KAMNIŠKE PLANINE

Slovensko planinsko društvo Triglav, Zürich, vabi svoje člane in druge rojake v Švici, da se tudi letos udeležijo tradicionalnega planinskega izleta v domovini. Letos gremo v Kamniške planine. Pohod se bo začel pri domu v Kamniški Bistrici dne 20. julija 1978 z zbirališčem ob 14. uri. Nato na Kamniško sedlo 1884 m, kjer bomo prespali. Naslednji dan nas bo pot vodila preko Turske gore in Skute 2532 m do Cojzove kočice na Kokrškem sedlu. Prenočitev — po zajtrku gremo na Kočno in po Kremžarjevi poti do Češke kočice, nato prek Ledin in Savinjskega sedla na Okrešelj. Tu bo v Frischausovem domu na Okrešlju, 1378 m, zaključna slovesnost.

*SPD Triglav
Schwandenwiesen 15
CH-8052 Zürich, Schweiz
Telefon: 01/517984*

DAN ŽENA NA TUJEM MISLI, DOŽIVETJA, ODKRITJA...

Tristopetinšestdesetič se je kazalec zavrtel okrog svoje osi, bilo je pol šestih. Pločevinasti ropot budilke je vrgel Majdo iz sanj v vsakdanjost. Skočila je iz postelje, hitro pristavila vodo, odpirala omaro za omaro, pripravljala malice, pogrnila mizo in zbudila otroke.

Mož je stal pred ogledalom in se bril, v mislih že pri delu, skozi otroško čebljanje je bilo slišati glas iz radija,

Hčerka je iskala knjigo, sin se je jezil nanjo, mož je spraševal, katero srajco naj obleče, Majda pa je hitela sem in tja, dokler niso bili vsi narèd. Mož in otroci so posedli za mizo, zajtrkovali, se pomenkovali.

V odmoru, ko se je sama s seboj pogovarjala o tem in onem, jo je na hodniku ustavila Štefka. Kaj ti je Majda, kaj premišljuješ? So te pustili na cedilu za dan žena? Ne jezi se zaradi tega, ne spleča se, veš, jaz sem dolga leta čakala in pričakovala, da se kdo spomni name vsaj enkrat na leto, prejokala sem mnogo večerov, potem pa sem si rekla, da pravzaprav sploh ni važno, saj praznuješ lahko tudi kaj drugega, kak drug dan. Poglej me, no! Pogledala jo je. Štefka se res ni jokala, vendar so bile njene oči žalostne, zato ji Majda ni odgovorila. Ni ji hotela reči, da je bila le zamišljena, ne žalostna, ni je hotela pustiti same.

Dopoldne je bilo pravzaprav hitro mimo, saj je danes dobila dovoljenje, da odide prej, jutri bo ta čas nadoknadila... Kupila je torto za praznovanje, okitila mizo in čakala, nič ni pričakovala, le njih... Zagledala se je v naravo za oknom, iskala pomladi na drevju... po travi... potem pa je tresnilo, da so šipe zažvenketale. Vrata so zletela v tečaje, tekli so k njej: Mama, mama, vse najboljše!... Šest rok okoli vratu, polno cvetja, stisk, ki ji je jemal sapo, topli poljubi, možev: Rad te imam! Solze so ji tekle po licih, solze veselja, sreče. Bilo je le pol ene ure, a kolikokrat se je bo Majda še spominjala...

Tako je bilo osmega marca, ponekod lepo, drugod žalostno. In mnogo deklet in žena je samih! Morda jim je fant ali znanec prinesel cvet v spomin, morda so pozabile na osmi marec, morda namenoma kdo ve. Vsekakor pa slovenska društva svojih članic niso pozabila. Ker pa je bil osmi marec delovni dan, so praznovali v soboto, enajstega.

V Winterthuru so se že popoldan zbrali otroci z učiteljicami, starši, sorodniki in znanci. Tu so imeli najmlajši glavno besedo. Recitali so o materi, peli pesmi igrali na flavto, pripovedovali zgodbe o mamicah in jim na koncu nosili darila. Marsikatera mamica je po tistem sinku ali hčerki pomagala pri recitaciji, marsikateremu očetu se je zaiskrilo oko, ko je rekel sosedu: Ta je pa moj... Pa ne samo mamicam in sestram, tudi vsem drugim članicam je društvo kupilo darila in nageljne in Marko Urbas je čestital ženam za njihov dan, za požrtvovalno delo in izrazil željo v imenu vseh, da bi v bodoče storili več in žene razbremenili. Ko je bilo proslave konec, pa so plesali. In to je bilo v Neuviesenhofu, pri Slovincu Jaklu, kot po navadi.

V Zürichu pa je bilo praznovanje bolj »po odraslo«. Žene v večernih oblekah, moške v »nedeljskih«, oder z rdečimi, zelenimi, rumenimi reflektorji, ojačevalci, orgle, električna kitara. Predsednik Roman Kranjc je nazdravil ženam in čestital, društvo jim je pripravilo majhno presenečenje, vsaka dobi torto in kavo in še nekaj za povrh in lep rdeč nagelj. Mladi odbornik Triglava Zdravko Walland je pripravil program in dejal: za vsakogar nekaj. Posnel je glasbo, domačo in plesno, za staro in mlado, povrh pa še sam recital. Julijana, Ivanka in Darinka so zapele venček domačih ob spremljavi kitare, nato pa je prišla na oder tajnica društva Darinka in spregovorila o vlogi žena v družbi, njihovi borbi za enakopravnost, o naši ženi v času narodno-osvobodilnega boja in o njeni vlogi po vojni.

Misli je zaključila z željo, da bi nekega dne žene v večji meri prevzemale velike odgovornosti tudi na vodilnih gospodarskih in političnih položajih, dvorana pa ji je z burnim ploskanjem pritrdila. Potem pa so se zavrteli ob zvokih domače in zabavne glasbe, za katero sta skrbela Mirko Bajt in Mladen Rodella. Belokranjec Mladen Rodella pa je bil s kompozicijama »Tujec v rojstnem kraju« in Jaz sem iz tistih krajev doma«, ki jih je sam spesnil, uglasbil, igral in pel, še prav posebno doživetje in odkritje tega večera.

Breda Stepič — Cechich

Dva posnetka s proslave dneva žena v Winterthuru

V nedeljo 5. marca popoldne smo se slovenske žene v velikem številu zbrale v društvenem lokalu Bach, ki smo ga zapolnile do zadnjega kotička. Povabilu so se odzvali tudi predstavniki konzulata iz Strassbourga, ki smo jih bili zelo veseli.

Žene so napekle potice, torte in drugega peciva ter ga prinesle s seboj. Vse to so darovale in tako se je nabralo nekaj denarja v društveno blagajno. Mize so bile polne dobrot. Poskrbljeno je bilo tudi za dobro voljo in poskočne noge — zabaval nas je veseli harmonikar Martin Blatnik.

Začeli smo s kratkim kulturnim sporedom. Odbornica društva Jadran Karolina Škruba je pozdravila vse navzoče in ženam čestitala ob prazniku. Nato je imel govor predstavnik konzulata Niko Tomič, ki nam je lepo razložil pomen tega praznika. Lidija Sajovec je deklamirala pesem »Vse mamice sveta slavijo dan žena« in podarila vsaki ženi rdeč nagelj, da si ga je pripela na prsi. Recitali sta še sestrici Devene in Lorans Fabjan in zapeli pesmico ob spremljavi harmonikrja. Zapeli sta pesmi Sinko ne sprašuj ter Po Koroškem, po Kranjskem že ajda zori.

Na srečanju smo počastili tudi najstarejšo članico. To je bila 83-letna Marija Vunšek, ker se srečanje ni mogla udeležiti naša najstarejša članica Marija Rugel, stara 93 let, ki je bila na proslavi dneva žena prisotna lani. Naslednji dan sem jo šla obiskat v dom onemoglih in ji podarila šopek nageljnov in drugo darilo, ki ga je bila zelo vesela. Obema najstarejšima mamicama želimo še mnogo zdravih let.

Spretni in pridni možje so nam lepo stregli in nam na ta dan prihranili mnogo korakov. Hvaležne smo jim za to. Prihodnje leto pa spet na svidenje! *Karolina Škruba*

DOMAČA GLASBA

SLOVENSKI KVARTET

»VIKIS«

Pred dobrimi štirimi leti sta se srečala Viktor SEMPRI-MOŽNIK in Ladislav ČOP iz Hästvede oziroma trga Knislinge. Oba vneta za narodno glasbo in naše pesmi. Poskusila sta se »ujeti«, prvi s harmoniko, drugi s kitaro. Viktorjev sin Leon je bobnar, na bas pa igra Marjan PUKMAJSTER iz oddaljene Landskrone. In je nastal ta-le prav kvaliteten ansambel.

Seveda je imel in še ima težave — ta kvartet. Daleč so narazen in presneto »gajstni« morajo biti, da se disciplinirano najdejo in vadijo.

Najprej so igrali zgolj na porokah in po raznih prireditvah. Tudi Švedi jih radi vabijo in mnogo simpatičnih izjav o njihovi kvaliteti so že dali — vseč jim je naša slovenska glasba, naše pesmi. Kadarkoli organizirajo v Olofströmu srečanje tujcev »Ivandrarträff« — organizira ga vsako leto Invandrarverket, igrajo tile naši »Semprimožniki« — kot jim radi rečemo.

Vprašala sem »duhovnega vodjo« kvarteta Ladislava Čopa (po rodu je iz Leš na Prevaljah), če imajo kake težave s programom. »Ja,« je dejal, »danes tudi slovenska — niti švedska — mladina ne pleše rada valčkov in polk. Vendar smo jih s tem, da igramo v narodnih nošah, psihično pripravili, da sprejmejo našo narodno glasbo. Čimveč slovenskih narodnih pesmi na naših prireditvah — to je naš moto. Vedno več je slovenskih društev tu na Švedskem in vedno več prireditev. Radi nas vabijo — včasih ni mogoče vsem ugoditi,« je dejal. Važno je, da se vsak tak ansambel v tujini zaveda predvsem svojega kulturnega poslanstva.

M. H.

Slovenske žene in dekleta iz Freyming-Merlebacha in okolice na letošnji proslavi dneva žena

Takole so se v kuhinji tokrat trudili naši moški

Ansambel Viktorja Semprimožnika iz Hästvede na švedskem

OBCNI ZBOR »TRIGLAVA« IZ MÜNCHNA SKRB ZA MLADI ROD

25. februarja je odbor Slovenskega kulturnega in športnega društva »Triglav« iz Münchna polagal obračun svojega dela v minulemu letu. Le-to je lahko storil v zadovoljstvo članstva, saj je naloge, ki si jih je zadal na zadnjem občnem zboru, dobro in uspešno opravil.

»Triglav« ima sicer le 286 aktivnih članov, kar je spričo okrog 6000 Slovencev v Münchnu in okolici skromno, je pa kljub temu dejavnik, ki ga velja v življenju tamkajšnjih slovenskih rojakov še kako upoštevati. Pomembnost delovanja »Triglava« se kaže na več področjih, kot v organiziranju raznih proslav in društvenih srečanj, širjenju slovenskega dopolnilnega pouka, športni dejavnosti itd. Ta dejavnost je tolikšna, da je že prerasla zmogljivosti upravnega odbora, zato so na občnem zboru tudi delno spremenili statut in povečali število odbornikov na skupaj 17.

V prihodnje bodo še bolj kot doslej skrbeli za naš mladi rod. To je naloga ene izmed sedmih komisij, ki delujejo v društvu, komisije za delo z mladino. Le-ta je že doslej opravila pomembno delo pri širjenju dopolnilnega šolstva, kar se kaže tudi v številu učencev, Pred štirimi leti, ko se je v Münchnu začel slovenski dopolnilni pouk, je bilo na primer vsega 24 učencev, letos pa jih je v več oddelkih in v treh mestih (München, Ingolstadt, Waldkreiburg) že 114. Pri rasti tega števila imajo prav gotovo dober del zaslug tudi društveni aktivisti. Sredi marca so odprli nov oddelk kar v društvenih prostorih, pred koncem šolskega leta pa bo startala še slovenska šola v okviru tovarne Siemens. Ne gre prezreti tudi predšolskega oddelka v Münchnu, prve ustanove te vrste med slovenskimi delavci na tujem.

Nekaj priznanj, izrečenih na občnem zboru. Za častne člane so bili imenovani: Bogdan Anžur, Janja Bizjak, Ciril Bregar, Mario Jeglič, Franc Lubej, Milan Georgijević ter Marija in dr. Miroslav Krambergerjeva. Najboljši društveni športniki za minulo leto v vseh disciplinah so Martin Kunčan, Ivan Tušak in Milivoj Pavletič.

Najlepša Slovenka v Münchnu? Ne, bila pa je najlepša na prireditvi, ki jo je v jugoslovanskem klubu organiziralo makedonsko društvo »Ilinden«. Njeno ime je Vera Tekavec, doma je iz Ribnice na Dolenjskem in učenka višje osnovne šole v Münchnu, na kateri je pouk tudi v srbohrvatskem jeziku

Predsednik je še nadalje Marjan Kepic, novi podpredsednik je Alojz Kranjc, v upravnem odboru pa so novi še: tajnik Anica Meglič, blagajnik Marjana Cvetko, odborniki Vlado Stišović, Bernard Poljanec, Marta Vizjak, Viktor Senica in Bogo Vajnhandl.

Občnega zbora so se udeležili tudi nekateri gostje, med njimi predstavniki generalnega konzulata iz Münchna, Informacijskega centra iz Stuttgarta, SZDL Slovenije, občine in SZDL Trbovelj, nekaterih društev naših delavcev in drugi. Pozdravno brzojavko pa je občnemu zboru poslal minister za delo bavarske deželne vlade.

Ernest Petrin

ŠVEDSKO-SLOVENSKE MAŠKARE VESELO V GÖTEBORGU

Minilo je že več mesecev, a bo morda vseeno zanimiv zapis o tem, kako smo se na pustno soboto zabavali Slovenci v Göteborgu. Za zabavo je kot po navadi poskrbelo Slovensko društvo »France Prešeren«. Bilo je izredno lepo, saj so muzikanti Jožeta Pečovnika nenehno igrali. Bila je prava domača zabava. Fantje Albin, Marjan in Pavle so poskrbeli, da mize niso bile prazne. Za točilno mizo sta bila zakonca Hren, v kuhinji pa so se mudile Breda, Štefka in Rozika. Priljubljeni ekonom Tomo Lajšič je imel polne roke dela, ker je ekonom Milan zbolel za gripo. Tudi obisk je bil nekoliko manjši zaradi tega, ker je veliko ljudi bolehalo zaradi prehladov.

Na slovensko pustovanje je prišlo tudi veliko mask. Nadvse zanimivi so bili »Arabci« ali prodajalci olja s svojimi ženami. Na Švedskem se namreč izredno veliko govori o varčevanju z nafto oziroma s kurilnim oljem. Ena maska je reševala tudi problem varstva otrok, zato se je maskirala v Indijanko, ki je imela otroka (res je bila le lutka) na hrbtu. Ni ji bilo pretežko plesati ves večer. Kot običajno smo imeli tudi srečolov, na katerem smo seveda vsi iskali le prvo nagrado.

Pa še tole naj zapišem: Rodna gruda je izredno zanimiva, zlasti pa so lepe fotografije. Nadvse rada prebiram pisma bralcev. Če samo omenim zgodbo zakoncev Tomšič, ki sta praznovala diamantno poroko. Takšne zgodbe mi spravijo solze v oči. Mnogi naši izseljenci po svetu so resnično vredni vsega občudovanja.

A. M., Göteborg, Švedska

PISMO »PASIVNEGA« ČLANA ZAKAJ NI ZANIMANJA ZA DRUŠTVENO DELO

»Rodna gruda je vsakomur odprta za pošteno debato.« Tako je zapisal urednik revije v eni izmed lanskih števil. Sklicujem se na to izjavo in upam, da bom s svojim pisanjem prišel v okvir »poštene razprave«.

Ljubljanski »Nedeljski« je pred dvemi leti zapisal, da so člani slovenskih društev v zahodni Evropi predvsem delavci oziroma ljudje z zelo nizko izobrazbo. Intelektualci da ne kažejo nobenega zanimanja za včlanjevanje in delo v slovenskih kulturnih društvih.

Kako to drži za ostale evropske države, ne vem. Na Švedskem pa intelektualci pogosto obračajo hrbet slovenskim društvom oziroma odklanjajo sodelovanje v časopisu »Naš glas« (iz člankov v Rodni grudi).

Navedeni primer pa ne velja samo za Stockholm. Slovenske rojake, intelektualce srečujemo skoraj v vseh panogah švedske administracije, kot npr. davčna uprava, socialno zavarovanje itd. Tudi inženirji, tehniki, medicinske sestre in drugi niso redki v švedskih industrijskih središčih,

kjer živi tudi večina Slovencev. Nekateri so izobraženi prišli že iz domovine, nekateri so šolanje nadaljevali na Švedskem, mnogi pa so sem prišli kot otroci 10 ali 15 let in so končali tukaj srednje ali višje šole.

Toda na žalost teh ljudi nikdar ne vidimo na slovenskih prireditvah, v prostorih slovenskih društev ali na seznamih članov teh društev. A dovolj o tem! Poglejmo, kako je z »navadnimi« rojaki.

V zadnji številki Rodne grude pravi UO društva Lipa iz Landskrone, da imajo vsa slovenska društva na Švedskem isti problem in to je, da se peščica ljudi trudi in žrtvuje ogromno časa za obstoj slovenskih društev. To je seveda popolnoma točno. Tudi na sestankih drugih društev je bilo že večkrat poudarjeno, da celotna dejavnost sloni na 5—6 ljudeh.

Za primer lahko vzamemo katerokoli večje švedsko mesto, v katerem živi prek 500 Slovencev. Plesnih in drugih prireditev se udeležuje kakih 40 do 50 ljudi ali okrog 10 odstotkov vseh, ki žive v tem kraju. Na sestanke, občne zборе slovenskih društev prihaja komaj tretjina članov, ostali raje leže doma na zofah. Nekatera društva imajo res precejšnje število članov, vendar je večina preveč pasivna, to se pravi, da so člani samo na papirju.

Kaj lahko zaključimo? To, da je zanimanje za sodelovanje pri slovenskih društvih med Slovenci na Švedskem zelo majhno. To priznavajo sami upravni odbori, kakor tudi koordinacijski odbor slovenskih društev na Švedskem. Kje so vzroki za to? »Geografska raztresenost« ne more priti v poštev recimo v Göteborgu, Stockholmu ali v Malmöju, kjer živijo Slovenci v samem mestu ali v obrobni naseljih nekaj kilometrov od središča.

Vrnimo se nazaj k požrtovalni peščici ljudi. Njihovega požrtovalnega dela res ne more nihče zanikati. Toda njihova napaka je v tem, da hočejo svoje ideje in način delovanja slovenskih društev na silo vsiliti stotinam svojih rojakov. Beseda »kritika« je zanje neznan pojem. V demokratski švedski družbi je človeku lažje kritizirati katerakoli člana švedske vlade ali pa samega premiera kakor pa navadnega člana upravnega odbora nekega slovenskega društva. Ne morem tudi razumeti, kako lahko peščica ljudi, včasih tudi en sam človek, nastopa v imenu več sto rojakov. Upam si trditi, da se večina slovenskih rojakov na Švedskem ne strinja z izjavami predsednika koordinacijskega odbora slovenskih društev. Tudi izjave nekaterih drugih odbornikov so zanimive. Blagajnik enega izmed slovenskih društev je na vprašanje, zakaj na plesne prireditve prihaja tako malo Slovencev, odvrnil: »To sploh ni važno. Naj pride kdor hoče, glavno je, da pride čim več ljudi, da plačajo vstopnino in da čim več popijejo in pojejo.« Torej je komercialni interes bolj važen kot slovenska zavest. In, ali ne bi taka izjava bolj pristojala kakemu gostilničarju kakor pa odborniku društva?

Stanje v slovenskih društvih se ne bo popravilo, dokler bo peščica ljudi vztrajala pri svojih načelih, dokler ne bodo spoznali, da je za uspeh in napredek potrebno spoštovati in upoštevati želje večine. Ali bi bilo zelo težko izvesti v nekem kraju med Slovenci anonimno anketo, s katero bi poskusili ugotoviti, zakaj se večina Slovencev ne pridruži slovenskemu društvu. Tako bi lahko tudi ugotovili, kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi pritegnili več članov. Potem bi morali društveno delo nadaljevati tako, kot je želela večina. Le na tak način bi v slovenska društva pritegnili tudi tiste, ki mu sicer obračajo hrbet.

Tistim rojakom, ki jih moti, da tega članka nisem podpisal, dajem na znanje, da sem uredništvu Rodne grude predložil polno ime, priimek in naslov.

»Pasivni član« slovenskega društva na Švedskem

VRNITEV VIKTORJA ŠTUHCA

V nedeljo, 9. aprila 1978 smo se na pokopališču v Slivnici pri Mariboru za vedno poslovili od dragega tovariša Viktorja Štuha. V poznih nočnih urah je bil — žal, mrtev, vrnjen v naročje domovine.

Viktor Štuhec je bil rojen 21. avgusta 1929 v Desnjaku pri Ljutomeru. Bil je sin zidarja, na svojo željo pa si je izbral poklic trgovca. Mlada leta je preživel v Ljutomeru, pred štirinajstimi leti pa se je odločil, da gre za nekaj let na delo v tujino. Z ženo Anico se je naselil v Stuttgartu in poskrbel, da si čimprej izboljša življenjske razmere, da pripelje k sebi še svoji dve hčeri. Celodnevno garanje v tujini pa krha človekovo zdravje nevidno, počasi. Tega se naš tovariš Viktor dolga leta ni zavedal, saj je bila njegova naloga družini ustvariti dom, nov dom v bližini Maribora pod Pohorjem. V zadnjih letih so se vse bolj izpolnjevali načrti, pogostejše je prihajal v domovino, da bo poskrbel še za to in ono, da bodo dela v redu opravljena.

Poleg rednega dela je ob večerih opravljal z ženo še dodatno zaposlitev, da družina ni ničesar pogrešala, čeprav so gradili. V razgovoru z njim je vsakdo lahko čutil tiho srečo ob pripovedovanju, kako kmalu bo tudi on z ženo za vedno ostal doma. Le kdo od nas bi takrat slutil, da so mu šteti dnevi, da mu tujina že reže zadnji kos trdo prisluženega kruha.

V njegovi družini ni bilo nikoli čutiti vplivov tujega okolja. Slovenska beseda, posebno še pesem obeh hčera, je dokazovala, da tu začasno živi zavedna slovenska družina. Viktor Štuhec je bil tudi podpredsednik SKUD Triglav,

predsednik družabno-zabavne sekcije, podpredsednik planske sekcije in vsa leta skupaj z vso družino zvest igralec dramske skupine. Ob večerih in ob nedeljah čeprav zadnje leto že težje, se je vedno rad oglašal v društvenih prostorih, jih urejal, da bi s svojo urejenostjo privabili še druge rojake iz Stuttgarta in okolice.

Njegova želja po vrnitvi je bila izpolnjena prekruto. Telesno izčrpan je podlegel resnici življenja mnogo pre zgodaj. Slovo od dobrega tovariša je za vse, ki smo ga poznali, bridko predvsem še zato, ker ni doživel sončnih dni, zelenih trat in temnih pohorskih gozdov tik nad svojim domom.

Dragica Nunčič, Krško

PARTIE EN FRANÇAIS

LE TRIGLAV CONQUIS DEPUIS DEUX SIÈCLES

Le 25 août 1778, le mineur de Bohinj, Luka Korošec, a le premier conquis le sommet du Triglav, «peut-être depuis que le monde existe», comme l'a noté Baltazar Hacquet (comme le dit Vilko Mazi dans ses Notes de calendrier sur notre alpinisme).

Cette année est donc jubilaire — 200 ans se sont écoulés et en août il y aura une grande fête à Bohinj. A cette occasion quatre hommes courageux qui les premiers ont osé monter tout au sommet du Triglav, auront leur monument à l'emplacement de Bohinj, d'où le Triglav se voit le mieux. Les actions parallèles pour la célébration la plus solennelle possible de cet important événement de la montagne sont nombreuses tout le long de cette année. Il y a déjà eu une académie solennelle; de nombreuses manifestations sont encore en préparation.

L'union alpine de Slovénie organise la représentation de l'opéra «Le bouquetin aux cornes d'or» de Viktor Parma, exécuté par l'Opéra de Maribor, et cela à Ljubljana. Dans le cadre du jubilé, les alpinistes ont publié toute une série d'éditions commémoratives. La plus attractive est certainement l'affiche avec le motif du Triglav, un texte précis et des dates. Attrayant et pratique est l'insigne avec l'inscription de Triglav et les dates; comme motif central on a utilisé le conte du Bouquetin aux cornes d'or. Les plus simples sont les étiquettes en deux grandeurs, avec la tour rouge, symbolique, d'Aljaž au milieu du sommet du Triglav, sur le terrain acheté par Jakob Aljaž pour les Slovènes pour un seul florin.

Cette année, en hommage à cet anniversaire, la Maison d'édition alpine prépare aussi un bel opuscule «How to climb Triglav». Comme point de départ de cette publication on s'est servi du manuel «J'ai été sur le Triglav». Ce livre contient tout ce que le visiteur du Triglav doit savoir pour que la route vers ce sommet exigeant ne lui soit pas pénible. On peut obtenir tous ces matériaux ou les commander à la «Planinska zveza Slovenije», Dvoržakova 9, Ljubljana.

UN NOUVEAU LIVRE D'ANDRIĆ EN FRANÇAIS

Aux Publications Orientalistes de France à Paris a paru récemment la traduction des récits choisis d'Ivo Andrić, sous le titre «L'éléphant du vizir». Cela n'est certes pas la première traduction des oeuvres du Prix Nobel Andrić; les Éditions Plon ont déjà publié ses romans «Un pont sur la Drina» et «La chronique de Travnik», et les Éditions Stock «La maudite cour». (Les Publications Orientalistes de France ont publié l'an dernier «La ballade de la trompette et du nuage» de Kosmač et un peu avant «La chronique de Visoko» de Tavčar, traduite par V. J.)

Bien qu'Andrić ne soit pas inconnu en France, un critique constate que cet écrivain yougoslave est encore à découvrir. «Cette situation paradoxale provient, d'une part, de l'extrême modestie de cet écrivain et de son refus de toute publicité et, d'autre part, du caractère même de l'oeuvre qui, en tant que mélange brillant du classique et de l'humour, semble destiné seulement à quelques gour-

ments.» Dans ce recueil traduit sont publiées sept nouvelles, dont la plupart se déroulent dans de petites villes de Bosnie au temps de l'occupation turque. «Le réalisme le plus sévère y est lié à une certaine force d'enchantement et de bizarrerie, ce qui évoque en partie les mondes imaginaires de Borges.»

ADIEU, LOCO A VAPEUR!

Le 16 septembre 1849 fut un des jours les plus remarquables de la Carniole. Le premier train arrivait à Ljubljana. C'était un événement important et les «Nouvelles de Ljubljana» d'alors rapportaient que ce jour-là il y eut foule à Ljubljana. Le 11 avril 1978 aussi, un bon nombre de personnes se rassemblèrent à la gare de Ljubljana. Cette fois on prenait congé des locomotives à vapeur, qui ces derniers temps devenaient déjà très rares. La dernière «loco» à vapeur alla jusqu'à Postojna, où se rencontrèrent symboliquement les locomotives électrique et à vapeur. Le train électrique ramena à Ljubljana tous ceux qui avaient accompagné la locomotive à vapeur à son dernier voyage.

LA VIE AU VILLAGE — LA FÊTE DES CERISES

Les BRDA sont une suite de collines très démembrées, jusqu'à 400 m d'altitude, entre le Soča à l'est, l'Idrija frontalière à l'ouest, Gorica au sud-est et Kobališče au nord, accessibles de notre côté seulement par un long détour par un col près de Vrhovlje. Cette région a un climat méditerranéen très doux et elle est de ce fait couverte de vignobles et d'arbres fruitiers (surtout cerisiers et pêchers).

Les Brda pourraient se nommer aussi «le jardin des cerisiers», car au printemps tout est fleuri. Les Brda sentent le miel et des milliers d'abeilles volettent de fleur en fleur. Le climat très favorable, où la neige ne tombe que rarement, a une bonne influence sur les fleurs précoces et il ne gèle pour ainsi dire pas. Les cerises des Brda sont les premiers fruits de nos marchés. Là, il n'y a pas de forêts, ni d'élevage du bétail développé. Les habitants de cette région sont avant tout vignerons, arboriculteurs fruitiers et agriculteurs et, ces derniers temps, ils travaillent de plus en plus dans la vallée, dans la grande usine moderne de ciment d'Anhovo et à Nova Gorica.

Les conditions de vie difficiles, dans lesquelles les paysans des Brda ont vécu par le passé, les ont forcés à tirer le plus d'avantages possibles de chaque lopin de terre. Parmi les ceps de vigne et partout où c'était possible, ils plantaient des pêchers et des cerisiers. Autrefois il y en avait des milliers, des plus précoces dont les fruits mûrissent déjà fin mai et jusqu'à ceux qu'on trouve sur le marché encore en juillet. Si l'on songe que les cerises sont des denrées rapidement périssables, il faut ajouter ici que les habitants de la région (les «Briči») devaient être aussi de bons commerçants, s'ils voulaient vendre leurs cerises à temps.

Autrefois ils les colportaient loin alentour, sur le dos et sur la tête. Ils les transportaient jusqu'à Maribor et en Croatie, et l'argent qu'ils tiraient de la vente des cerises était durement gagné. Les cerises sont comme une toute jeune fille — très délicates et elles ont besoin de beaucoup de soin. Comprimées, elles périssent vite et toute l'énorme peine est vaine.

Dans les Goriška Brda on célèbre tous les ans très solennellement la fête des cerises. C'est une fête déjà traditionnelle, où tous les agriculteurs se réunissent pour évaluer leur récolte et décerner le prix à la meilleure. La fête des cerises se déroule le premier dimanche de juin et il est rare qu'on doive la remettre à cause du mauvais temps.

SVET SLOVENSKE GLASBE

LP GRAMOFONSKE PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK
Povsod smo mi doma — dvojna
Kjer pesem in veselje — dvojna
V deželi glasbe — dvojna
Lovske laži

ANSAMBEL SLAK
Popotnik — dvojna
Mavrica — dvojna
Pod Gorjanci
Visoko nad oblaki
Titanic

ANSAMBEL KMETEC
Moja štajerska dežela
Ljubezen pod marelo
Pozdrav slovenskih goric

ANSAMBEL MIHELIČ
Cerkniško jezero — dvojna
Se Ribničan spremenil ni
Dolina Ribniška

ZADOVOLJNI KRANJCI
Mi se 'mamo radi

SLOVENSKI OKTET
Nocoj pa oh nocoj
25 let Slovenskega okteta
— 3 LP album

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI
Dvajset let polk in valčkov

ANSAMBEL MAKS KUMER
Veselite na vasi

ANSAMBEL F. POTOČAR
Pri zlati kapljici

ANSAMBEL T. ŽAGAR
Gobar Jaka

ANSAMBEL DOBRI ZNANCI
Kje si ljubezen
ALPSKI KVINTET Z

IVANKO KRAŠEVEC
Slavni ribič

KOR. AKADEMSKI OKTET
Tamkaj za goro
Kaj ti je deklica
Pojdem u Rute

MOŠKI PEVSKI ZBOR
FRANCE PREŠEREN KRANJ
Jaz bi rad rudečih rož

MOŠKI PEVSKI ZBOR
MARIBOR
Že čriček prepeva

MOŠKI KOM. ZBOR CELJE
Sloven'c Slovenca vabi

PRIMORSKA POJE — dvojna
album, razni pevski zbori

KOROŠKI PEVSKI ZBORI
Oj ti španič moj
Tam dov za Dravo

GORENJSKI SLAVČEK —
opera v 3. dejanjih, 2 LP
plošči

SP GRAMOFONSKE PLOŠČE

Prva kupica — kvartet DO
Na valovih Krke — Kumer
Jaka gre v Tivoli — pojeta
Magda Koren, Uši Kelih
Žametne noči — Alfi Nipič
Ribničan — Braco Koren

MAGNETOFONSKE KASETE

ANSAMBEL AVSENIK
V deželi glasbe 1, 2
Kjer pesem 1, 2

ANSAMBEL SLAK
Popotnik 1, 2
Mavrica 1, 2

ANSAMBEL MIHELIČ
Cerkniško jezero 1, 2

ANSAMBEL KMETEC
Moja štajerska dežela
Ljubezen pod marelo
Pozdrav slovenskih goric

ARGENTINA: José Drašček
10 US\$.

AVSTRALIJA: Anton Prosen
0,44 £, Mariza, Milan Ličan
3 aus.\$, Stanislav Tehovnik
0,68 £, Marjan Rožanc 2,10 £,
John Leben 1,50 £, Marija Sta-
riha 2,28 £, Herman Muster
2,58 £.

BELGIJA: Magdalena Kodeh
80 Bfr, Mirko Kruder 160 Bfr,
Kristina Rosulnik 90 Bfr, Fri-
derik Jošt 100 Bfr, Franc,
Tončka Trkaj 60 Bfr, Louiga
Zornik 30 Bfr, Lucija Užmah
200 Bfr, Josef Krese 80 Bfr.

FRANCIJA: Josepha Tempet
5 FF, Leopold Maguš 20 FF,
Marija Tomšič 65 FF, Anton
Papež 10 FF, Helena Jeras
20 FF, Rozali Brenkovic 20 FF,
Rose Rupnik 5 FF, Franc, Ma-
rija Bizjak 5 FF.

HOLANDIJA: Ivan Šibret
9 Hfl.

ITALIJA: Giovanni Pečenko
10.500 Lit, Alojzija Robida
5.000 Lit.

JUGOSLAVIJA: Milena, Slav-
ko Vavpotič 110 din, Jože Ko-
vačič 20 din, Vinko Prestor
50 din, Podružnica Slov. izselj.
matice Trbovlje 3000 din, Ma-
rija Carli-Pavšič 10 din, Tone
Potrč 10 din, Simon Trojar
21 din, Franc Kezmah 20 din,
Alojzija Debeljak 100 din.

KANADA: Jože Jarc 4 c\$,
Mary Kramarich 1 c\$, Janez
Ule 4 c\$, Jože Mikolič 2 c\$,
Cvetka Čemas 2 c\$, Millie Yarc
4 c\$, Daniel Daničič 1,50 c\$,
Sonja Mitrovič 7 c\$, Ana Ko-
močar 4 c\$, Anton Radovan
5 c\$, Maria Sluban 4 c\$, Olga
Bukovec 3 c\$, August Koller
4 c\$, Vera Fifonja 3 c\$, Josef
Gregori 2 c\$, Ivan Hren 3 c\$,
Josef Cernigoj 4 c\$, Leo Tomec
4 c\$, Janez Hočevnar 35 c\$, Stan
Novak 3 c\$, Louis Zuly 4 c\$,
Peter Habjan 4 c\$, Julie Hrup
2 c\$, Andrej Zupančič 1 c\$, Ma-
rija Breg 1 c\$, Štefan Dündek
4 c\$, Maria Pangos 1 c\$, Vac-
lav Krančan 4 c\$, Maria Sinko
2 c\$, Karol Casar 4 c\$, Tony
Kobal 5 c\$, Leo Kline 3 c\$, Ru-
di Kuret 8 c\$, Ivanka Jovano-
vič 4 c\$, Marija Maučec v spo-
min na pok. moža Martina 9 c\$,
Ludvik Ficko 1 c\$, John Spo-
rar 4 c\$, Anton, Vida Skok
4 c\$, Louis Gasnik 2 c\$, Ange-
lica Strash 3 c\$, Frank Cerp-
njak 1 c\$, Vaclav Krančan
4,75 c\$, Martin Trstenjak 2 c\$,
Albert Mlekuž 1 c\$.

ZR NEMČIJA: Aleš Ridl
2 DM, Marija, Ernest Ditmaier
6 DM, Zdenka Šolman 2 DM,
Albert Swetelschek 6 DM, Ivan
Vindiš 3 DM, Vili Jug 1 DM,
Rudolf Markuš 8 DM, Marija
Neumann 8 DM, Stane Gladnik

4 DM, Martin Knap 12 DM,
Hedvika, Otto Michulski 4 DM,
Ančka Lavš 4 DM, Ivan Kunst
12 DM, Alojz Budja 11 DM,
Alojz Horvat 2 DM, Franc Sle-
kovec 4 DM, Helena Stular
6 DM, Michael Jelter 34 DM,
Olga Wolf 4 DM, Štefka Klo-
kow 10 DM, Jože Lampret
4 DM, Peter Crncec 8 DM,
Alojz Vid Benko 4 DM, Adolf
Magdič 4 DM, Martin Perc
120 din, Franc Schreiner 50 din,
Alois Kolmanič 4 DM, Alojzija
Alter 2 DM, Heinrich Borišek
2 DM, Marija Točaj 2 DM.

ŠVEDSKA: Ivan Rancinger
5 Skr, Franjo Breznik 5 Skr,
Štefka Lešer 15 Skr, Marija Pe-
rovič 15 Skr, Franc Prevolnik
5 Skr, Elizabeta Štancar 5 Skr,
Rozalija Lipič 5 Skr, Amalija
Penko 5 Skr, Janes Slebič 5 Skr,
Ivan Detiček 5 Skr, Ciril Kral
5 Skr, Benedikt Koncut 5 Skr,
Franc Gomilšek 11 Skr.

ŠVICA: Kristina Kušar 1 Sfr,
Martina Pizzo 10 din, Dušan
Novak 20 Sfr, Mia Alatič 5 Sfr,
Klara Bertoncelj 5 Sfr, Janez
Kramer 5 Sfr, dr. Terezija Žni-
daršič 5 Sfr, Marija Kuster-Mla-
dovan 5 Sfr, Franc Zugič
5 Sfr.

USA-ZDA: Louis Agnes Volk
2 US\$, Drago Drakulic 1 US\$,
Gertrude Trinkaus 1 US\$, Mary
Miller 3 US\$, Anica W. Kosir
2 US\$, Franc Kalan 7 US\$, Pe-
ter Verderber 2 US\$, Justi Ves-
sel 1 US\$, Antonia Ezzo 4 US\$,
Poldica Podgornik 1 US\$, Ag-
nes Repovz 1 US\$, Danica Sa
2 US\$, Joseph Kotar 6 US\$,
John Grimsich 1 US\$, Joseph
Trebec 2 US\$, Mary Kozel
4 US\$, Mary Grom 1 US\$,
Frank Kosem 2 US\$, John A.
Snedic 1 US\$, Joseph, Amalia
Champa 2 US\$, Joseph Zuzek
4 US\$, Marija Tepeš 5 US\$,
Rozi, Karl Demček 4 US\$,
Viktor Sumen 4 US\$, Theresa,
Andy Gorjanc v spomin na
pok. brata Franca Gorjanca iz
Rakulika pri Postojni 6 US\$,
Daniel Posega, Jr. 4 US\$, Eli-
zabeth Fortuna 1 US\$, Frank
Ekar 2 US\$, Federacija sloven-
skih narodnih domov 15 US\$,
Antoinette Jenich 3 US\$, Drago
Sumen 4 US\$, Albert Krauland
1 US\$, Ivanka Kapel 2 US\$,
Marion Slokar 1 US\$, John Si-
mon 2 US\$, August P. Cepon
4 US\$, Christine Silver 4 US\$,
Mary Tursich 1 US\$, Pavla Ma-
kuc 2 US\$, neimenovana daro-
valka 60 US\$, neimenovani daro-
valec 60 US\$, Jennie Zaman
8 US\$, Jože Paternost 2 US\$.

Vsi prispevki so bili vplačani
do 27. aprila 1978. Uredništvo
in uprava Rodne grude se vsem
darovalcem iskreno zahvalju-
jeta.

FRAN KRAŠOVEC

Dva kozliča, 1939

Naborniki se vračajo, 1939

Fran Krašovec (1892—1969), uradnik v Ljubljani, je bil eden najpomembnejših slovenskih umetniških fotografov. S fotografijo se je začel ukvarjati že pred prvo svetovno vojno. Od ustanovitve (1931) naprej je bil član Fotokluba Ljubljana. Bil je odličen poznavalec fotografije in tako tudi član žirije vseh treh mednarodnih razstav v Ljubljani pred drugo svetovno vojno.

Motivi. Bil je eden prvih fotografov, ki je zajemal motive iz narodnega življenja. Zanimale so ga slike mestne in vaške arhitekture ter prizori iz vsakdanjega življenja slovenskega kmeta, meščana in delavca. Najraje je slikal na Dolenjskem in Notranjskem. O njem je bilo zapisano, da je pesnik in mojster, ki z lučjo in temo ustvarja barve in občutja; da je nežni občudovalec tihih lirskih nastrojenj v naravi; da je fotografski impresionist.

Nagrade. Za svoje slike je bil nagrajen v New Yorku, Berlinu in Britanski Kolumbiji. Zlate medalje je dobil v Splitu, 1926, Sarajevu, 1928, Beogradu, 1929 in Somboru, 1930. Na natečaju revije *Ilustracija* je bila leta 1929 njegova fotografija proglašena za najlepši fotografski posnetek otrok. Največji uspeh je dosegel leta 1940, ko je na drugem natečaju Rolleiflex, kamor je prispelo 35 000 fotografij z vsega sveta, dobil prvo nagrado za sliko *Dva kozliča*.

Publiciteta. Svoje slike je objavljaj skoraj v vseh predvojnih revijah, samo v *Mladiki* jih je od leta 1927 do 1941 objavil več kot 500. Leta 1935 je izšla knjiga 150 fotografij Frana Krašovca pod naslovom *Slovenska zemlja v podobah*.

Posebnost. Do leta 1934 je snemal samo s fotoaparati na plošče v formatu 9×12 cm, pozneje je uporabljal rolleiflex v formatu 6×6 cm in zviti film. Po zadnji vojni je uporabljal poleg rolleiflexa tudi aparat na plošče v formatu 9×12 cm, v katerega je vstavljal leica film.

Iz Bele krajine, 1938

»Sveta si, zemlja, in blagor mu, komur plodiš«, 1929

Ljubljana v megli, 1930

Za zajčke, 1928

AVSTRALIJA

NOVICE IZ MELBOURNA

Primorski socialni klub Jadran se je preimenoval v Slovenski socialni klub Jadran (Slovenian Social Club Jadran). O preimenovanju so se odločili na zboru vseh članov Jadrana. Na istem zboru so se tudi odločili, da na svojem zemljišču postavijo doprni kip slovenskemu pesniku Otonu Župančiču. Manjšina se je navduševala nad postavitvijo spomenika pesniku Srečku Kosovelu. Njemu na čast bodo odprli klubsko knjižnico.

Odbor društva je osvežen z mladimi. Mladina je vpricho vseh članov obljubila, da bo pomagala in delala v korist kluba. Staršem se je odvalil od srca velik kamen, saj so vedno tarnali, da je mladina prepuščena sama sebi. Mladi so si izvolili svoj odbor in sklenili, da bodo za začetek posvetili svoje moči predvsem športu, odbojki in balinanju.

USPEH TRIGLAVSKE DRAMSKE SKUPINE

Triglav Community Centre, naša dobrodeno in kulturno-umetniška organizacija, se lahko z zadovoljstvom ozira na uspeh dramske skupine, ki je po precej dolgih pripravah uprizorila veseloigro Dve nevesti. Vsi, ki so igro videli, dobro poznajo nastopajoče in so jim že dali vse priznanje. Večina tudi ve, da je bil režiser, ki je igro pripravil, Miran Špicar. Malokdo pa ve, koliko dela, truda in prostega časa je Miran vložil v pripravo scene in kulise.

Vsega seveda ni mogel opraviti režiser sam, veliko mu je pomagal Stanko Fabian, obema pa številni sodelavci. Kdo je vedel, da je v luknji pod odrom skrita šepetalka Dušica Debeljak, ki je marsikateremu igralcu pomagala premostiti neroden trenutek pri predstavi? Za odrom smo lahko našli Ivico Krobe, ki je poskrbela, da se je vsak igralec znašel ob pravem času na pravem mestu. Ivan in Frank Čufar sta pomagala Stanku Fabianu, da so se kulise hitreje in brez težav menjavale in da so bile vse stvari na pravem mestu.

Mlinarjev hlapec v igri, v katerem so prijatelji spoznali Vinka Samso, ni samo odigral svoje vloge v igri, temveč je tudi pripeljal vse kulise in

opremo iz Triglava v dvorano in kar je še hujše: po predstavi, ko so gledalci že mirno spali v svojih posteljah, je tudi vse odpeljal nazaj na Triglav. Veliko so pomagali tudi vsi drugi igralci. Pomagale so tudi žene in dekleta, ki so napekle zadosti krofov in flancatov ne samo za na oder, ampak tudi za goste v dvorani. Skrbele so za red in za vstopnino pri vratih in pri šivanju kostumov. Veliko so pomagali tudi člani Slovenskega društva Sydney. S skupnim sodelovanjem vseh, z veliko dobre volje in požrtvovanja se je rodila dobra predstava in prijeten večer, ki bo še dolgo ostal v spominu. Ob prihodnji predstavi bi si želeli le še dobrega tonskega tehnika, ki bi poskrbel za boljše ozvočenje.

BELGIJA

PRED PETDESETLETNICO OBSTOJA DRUŠTVA

Jugoslovansko društvo Sv. Barbara v Eisdnu bo meseca maja 1979 praznovalo pol stoletja svojega delovanja. Že sedaj se pripravljajo na veliko proslavo. Ob tej priložnosti nameravajo organizirati v Eisdnu srečanje slovenskih društev zahodne Evrope.

Na zadnjem občnem zboru so našli 122 članov. Ugotovili so, da so v preteklem letu prav živahno delali. Zlasti so hvaležni slovenski učiteljici Luciji Užmah. Njen oddelek sloven-

skega dopolnilnega pouka je sodeloval na vseh prireditvah. Društvo je med letom organiziralo več izletov, priredilo različne proslave, uprizorilo igro »Micka, ti lepa si«, se spomnilo okroglih obletnic svojih najbolj delavnih članov, skrbelo je za redno izhajanje svojega glasila Slovenski glas, ob podelitvi šolskih spričeval učencem slovenskega dopolnilnega pouka pa je vse učence pogostilo v slaščičarni.

Letošnji občni zbor so začeli s kulturno prireditvijo, na kateri so počastili pesnika Franceta Prešerna in Otona Župančiča. Polurni spored recitacij, pesmi in ugank so izvedli učenci slovenskega dopolnilnega pouka v Eisdnu. To so otroci, ki jim je slovenska beseda še vedno domača beseda, čeprav so rojeni v Belgiji.

FRANCIJA

AUMETZ: STOJIMO NA TRDNIH TEMELJIH

Na občnem zboru Slovenskega delavskega društva v Aumetzu se nas je zbralo več kot 40 članov. Predsednik Anton Pišlar je izrazil mnenje, da je društvo doživelo v svojem dolgem obstoju več kritičnih obdobj, vendar smo vse prebrodili in sedaj stojimo na trdnih temeljih. Naša dejavnost je večja kot kadarkoli prej. Napoved, da bo društvo izginilo, se ni uresničila. S pogumom in požrtvovalnostjo smo

Freyning-Merlebach: Moški zbor ob dnevu republike

dokazali, da znamo obdržati vse, kar so nam izročili prvi slovenski pionirji v Franciji.

Nekoč smo se na domačih prireditvah zbirali le v ožjem krogu. Od leta 1965 dalje organiziramo prireditve večjega obsega, tako na primer vinsko trgatv za Slovence in domačine iz bližnje in daljne okolice. Dokazali smo, da Slovenci v Aumetzu in okolici še obstajamo. Lastni pevski zbori, lastništvo doma in malo zemljišče so nam dajali še večji pogum. Hoteli smo tudi napredovati. Čutili smo potrebo, da društveni statut, ki izvira iz leta 1926, prilagodimo novejšim razmeram.

Uspeh zadnjega obdobja je tudi slovenska šola. Taka zvrst vzgoje nam le podaljša obstoj slovenstva. Leta 1977 so v naš odbor prvikrat stopile žene, kar se ni zgodilo nikoli dotlej. Uvedli smo tudi ustrežnejši način plačevanja članarine.

Enkrat na mesec imamo v domu razvedrilno popoldne za člane, kjer lahko igrajo karte, šah ali kaj berejo. Lahko rečemo, da dobršen del članov dejavno sodeluje. Med najstarejšimi člani je treba pohvaliti Jožeta Komljanca in Ivana Drobneteta.

V zadnjem času nas je šlo okoli 30 članov v bližnji Seremange gledat nastop folklorne skupine Arazevič iz Jugoslavije. Vsi, ki smo delali za vinsko trgatv, smo se zbrali na skupni večerji. Na občini smo se v prisrčnem vzdušju poslovili od učiteljice Metke Župančičeve. Z veseljem in velikimi pripravami smo pričakovali ekipo RTV Ljubljana, ki je prišla snemat naše zборе in naše življenje v Aumetzu. Obžalujemo, da so nas ljubljanski televizijci tako hitro zapustili. Razumljivo je, da smo slovesno praznovali dan republike, na miklavževanju smo obdarili 95 otrok, 23 mož in 45 žena, pomagali smo našim bolnikom, pomoč smo nudili tudi sosednji rudarski vasi Crusnes, kjer sesipanje nekdanjih rudniških rovov zelo škoduje hišam.

Slovensko šolo je nadaljevala tovarišica Božidara Bertriani do februarja letos, ko je zbolela in se zato vrnila v Slovenijo. S šolo smo zdaj na mrtvi točki.

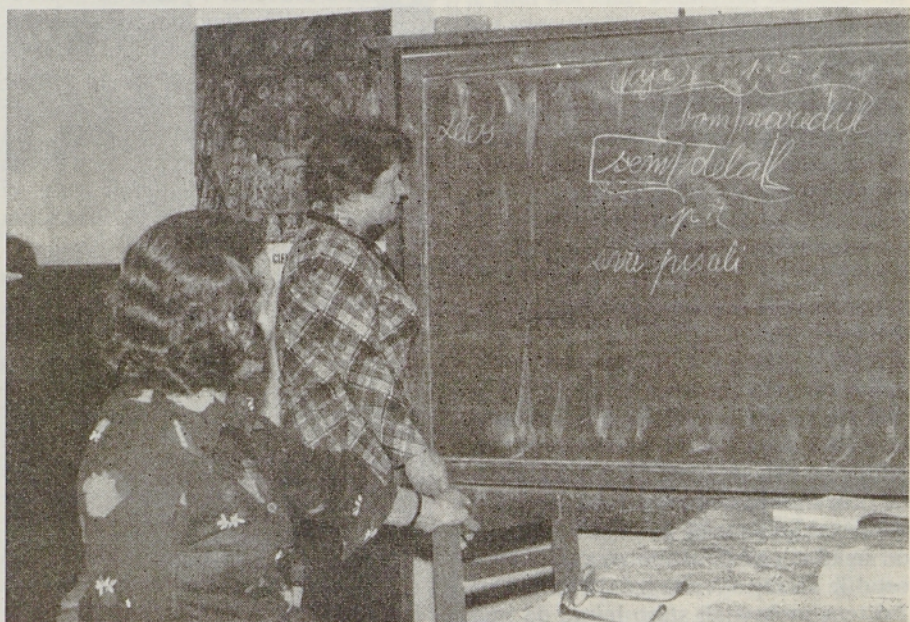
Jože Peternel, Aumetz, Francija

Aumetz: Ob odhodu učiteljice Metke Župančič

Aumetz: Slovenska šola s tovarišico Božidaro Bertriani

Aumetz: Slovenska šola za odrasle

BRAZILIJA

PRISELJENSKA SLIKARSKA RAZSTAVA

Znano je, da mestne oblasti v Sao Paulu že nekaj let uspešno organizirajo priseljenško olimpiado, na kateri se predstavijo najboljši športniki iz vrst priseljencev. Na dosedanjih olimpiadah so se uspešno predstavili tudi športniki, ki so po poreklu iz Jugoslavije, v času olimpiade pa so v mestu organizirali tudi nekaj kulturnih prireditvev, med katerimi so se naši rojaki najredneje udeleževali priseljenških slikarskih razstav. Morda je prav iz tega zrasla zamisel, da bi organizirali samostojno razstavo slikarskih del slikarjev jugoslovanskega porekla. Jugoslovanski generalni konzulat v Sao Paulu nam je sporočil, da bo prva taka razstava letos v avgustu ali septembru v prostorih mestne skupščine v Sao Paulu, pokroviteljstvo nad razstavo pa je že potrdil predsednik mestne skupščine.

Naši rojaki v Sao Paulu si bodo prizadevali, da bi dobila ta kulturna manifestacija kar največji odmev tudi v domačem tisku in na televiziji. Dolej je udeležbo na razstavi že potrdilo devet slikarjev-izseljencev oziroma potomcev jugoslovanskih izseljencev.

ZDA

PROSVETI BIJE PLAT ZVONA

Dnevnik Prosveta je že dalj časa bolan, deloma zaradi umiranja naročnikov, deloma zaradi nerazumevanja pomembnosti slovenskega tiska za naše starejše naseljence s strani mlajšega rodu in večine glavnega odbora SNPJ. Dnevnik je bil predmet obširne razprave na pretekli konvenciji v Euclidu, O.

Večina delegatov je po vroči razpravi sprejela resolucijo, da dnevnik ukinejo, ko bo padlo število naročnikov pod dva tisoč. Vendar se glavni odbor na pritisk naročnikov in odbora za ohranitev Prosvete ni dosledno držal zaključkov in je dopustil, da je od nekdanjega pomembnega dnevnika ostal le še rep — ena izdaja na teden. Pri tem so navijali staro lajno, da ima SNPJ z dnevnikom veliko izgubo.

medtem ko o zares veliki izgubi z letoviščem Campsite v Enon Valley, Pa. ni nihče črnil besedice.

Sedaj se je oglasilo nekaj tu rojenih naročnikov in članov, ki so povedali svoje mnenje. Tako je Wm. Grmek v več člankih poudarjal potrebo po nadaljnjem obstoju dnevnika. Kritiziral je glavni odbor, ker je naročnina navkljub ukinjenim štirim izdajam ostala enaka, kar pomeni, da je v resnici petdeset odstotkov višja. Po njegovem mnenju na tak način ne bomo dobili novih naročnikov, temveč izgubili še stare.

Dalje pravi, da je bilo navedenih 10.000 dolarjev polletne izgube, kar znese 20.000 dolarjev na leto. Grmek trdi, da je to malenkost v primerjavi z lansko izgubo 86.000 dolarjev za letovišče v Enon Valley. Grmek pravi, da sta obe ustanovi, Prosveta in letovišče, potrebni SNPJ, vendar glavni odbor posveča mnogo več pozornosti in energije letovišču kakor Prosveti.

Drugi člankar Louis Jartz se ne strinja z Grmekom. Trdi, da je list preživel svoj čas in da bi ga on ne pogrešal, ker itak ni dosti prida in ima drugega branja dovolj. Dobro, vsake vrste ljudje se najdejo po svetu! Louis je precej načitan in večkrat zadene žebelj na glavo, ampak glede Prosvete nima prav. Pozabil je namreč, da bi SNPJ brez dnevnika ne bila tako velika in ugledna, kot je. Dnevnik je bil tista gonilna sila in luč, ki je svetila, da imamo Slovenci v Ameriki napredne organizacije, številne narodne domove in razvito kulturo, ki jo upoštevajo tudi tuji. Prosveta in Proletarec sta vzgajala naše ljudi v naprednem duhu in imata velike zasluge, da med nami ne vlada tema. Seveda ne smemo prezreti tudi številnih knjig, ki sta jih izdali Književna in Prosvetna matica ter posamezniki.

V enem pogledu ima Jartz prav: da bi dnevniku lahko podaljšali življenje, če bi ga preselili v Cleveland. Pravzaprav bi ga morali preseliti že leta 1957, ko je prenehala izhajati Enakopravnost. To smo že večkrat dokazovali Chicagu pri odboru za ohranitev Prosvete, ampak je bilo vse bob ob steno. Chicago ni hotel o tem ničesar slišati.

Ugotovili smo tudi, da bi lahko Prosveto v Clevelandu tiskali mnogo ceneje kot v Chicagu. V Clevelandu je velika slovenska naselbina in dvesto

naših organizacij, torej tudi širše polje za pridobivanje naročnikov in trgovskih oglasov, ki so pomemben vir vsakega časopisa. Pomembne so tudi sveže novice ter smrtne, bolniške, družbene objave. Podobne objave so namreč že zastarele in skoraj brez pomena, ko prispejo iz Chicaga. Vse to bi imelo privlačno silo za list.

O prihodnosti dnevnika Prosveta bodo brez dvoma precej razpravljali delegati prihodnje konvencije SNPJ, ki bo med 10. in 22. septembrom v Campsite v Enon Valley, Pa. Upamo, da bodo našli pravo pot in razumevanje za ohranitev dnevnika Prosveta, vsaj dokler bo živel zadnji njen pionir.

Frank Česen

SLAVNI OKTET MED NAMI

Na enainsedemdesetdnevni turneji po ZDA in Kanadi se je slavni oktet Gallus iz Ljubljane ustavil tudi v Clevelandu, čeprav to sprva ni bilo v načrtu. Clevelandski Slovenci smo se temu zelo čudili, zlasti še, ko je šlo v oktobru 1977 mimo nas tudi gostovanje orkestra Slovenske filharmonije. Ne gre, smo si rekli, da bi Gallus nastopil vsepovsod drugje, le pri nas ne. Stane Češarek, basist pri oktetu Gallus, in Frank Bradach, basist pri Glasbeni matici sta predlagala agenciji Columbia Artist Managment v New Yorku, naj bi oktet Gallus le nastopil tudi v Clevelandu. Predlog je bil sprejet.

Koncert je bil v Slovenskem društvenem domu na Recher ave. Poslušalcev je bilo 470. Na lastna ušesa smo se lahko prepričali, da gre za vrhunski pevski zbor, ki nam je predstavil najlepše, kar premorejo številni narodi sveta. Seveda so bile sorazmerno močno zastopane tudi slovenske pesmi in pesmi drugih jugoslovanskih narodov. Ker ploskanju ni bilo konca, so člani okteta dodali še štiri slovenske pesmi.

Oktetu Gallus smo prav iz srca hvaležni za ta užitek poln koncert. Mislimo, da se dolga koncertna turneja okteta Gallus uvršča med najbolj uspešne predstavitve slovenske kulture Ameriki.

Dan po koncertu smo se od članov okteta Gallus poslovili v Sterletovi restavraciji na 55. cesti. Dobrosrčni slovenski narodnjak Frank Sterle je v svoji prenovljeni in povečani restavraciji

Zrelostnice SNPJ na slavnostnem debutantskem plesu v Clevelandu

S slavnostnega debutantskega plesa v Clevelandu. Od leve proti desni: Frank Gorjanc, Mae Groser, Frank Groser, predsednik SNPJ in Stane Lenardič, šef predstavništva SFRJ v Clevelandu

Montevideo: Mladi umetnik Fernando Hašaj s skupino jugoslovanskih rojakov

ciji serviral brezplačno kosilo in pijačo, za kar smo mu zelo hvaležni.

Louis Kaferle

NAGRADA NIELSENU

Dr. John Nielsen, svetovno znani strokovnjak na področju dragih kovin, je na razpisu časopisa Greenwich Village newspaper prejel prvo nagrado za svojo Božično zgodbo. Dr. Nielsen (rojstni priimek Šešek) izvira iz clevelandске slovenske skupnosti, zdaj pa živi kot profesor v New Yorku.

ZRELOSTNI PLES SNPJ

Dvorana slovenskega narodnega doma na St. Clair ave. v Clevelandu, ki lahko sprejme več kot petsto ljudi, je bila prizorišče četrtega letnega zrelostnega plesa SNPJ, na katerem so nad vse slovesno sprejeli v odraslo družabno življenje šestnajst ljubkih deklet slovenskih staršev iz Clevelanda in širše okolice. Seveda je bilo dekletom na voljo prav toliko postavnih vrstnikov. Vsa dekleta, oblečena v belo, so bila obdarovana s šopki rdečih nageljnov, okrašenih s slovensko trobojnico. Slovesnost sta počastila tudi predsednik SNPJ Frank Groser s svojo soprogo Mae.

URUGVAJ

GLASBENO ODKRITJE LETA

V prostorih jugoslovanske ambasade v Montevideu je na prvem kulturno-umetniškem večeru, prirejenem za mladino jugoslovanskih priseljencev, nastopil tudi znani urugvajski violinist Fernando Hašaj — sin slovenskega rojaka Ferdinanda Hašaja iz Murske Sobote. Mladi glasbenik je star komaj dvajset let, vendar ima za sabo že dolgo vrsto solističnih nastopov, nastopal je tudi kot član komornih orkestrov in kot prva violina simfoničnega orkestra mesta Montevideo, uveljavlja se tudi kot skladatelj.

Urugvajski tisk piše o njem zelo spodbudno. Ko je bila prvič izvedena njegova skladba »Tri kompozicije za godala«, je konservativni dnevnik El Dia zapisal: »Vsi mu moramo čestitati, pozdravljamo prihod nadarjenega urugvajskega skladatelja in mu želimo veliko prihodnost.«

Zelo je bilo opaženo njegovo sodelovanje v komorni skupini Trio za klavir, še bolj so ga opazili ob otvoritvi letošnje glasbene sezone — kot prvo violino simfoničnega orkestra mesta Montevideo.

Mladi glasbenik slovenskega porekla je predlagan za štipendijo za študij v italijanskem mestu Siena, zelo pa si želi obiskati Jugoslavijo, zlasti Slovenijo in Prekmurje, od koder je prišel njegov oče.

ZA MLADE PO SRCU

POLETJE

Kukavica se je še dolgo oglašala, potem pa je utihnila. Pridno je pobirala gosenice, ki jih je našla na drevju. Tudi njen mladič, ki ga je zvalila in vzredila taščica, je že letal okoli.

Kukavica je namreč poseben ptič. Ne spleta gnezda, kot ga spletajo drugi. Pa tudi jajčec ne vali sama, kar podtika jih drugim ptičem. Kukavica iz našega gozda je znesla eno v taščičino gnezdo. Neko popoldne, ko taščice ni bilo doma, se je kukavica bliskovito spustila h gnezdu pod bukovim grmom. V kljun je zgrabila taščičino jajčece, znesla svoje in odletela. Z bližnje veje je tuje jajčece spustila na tla. Ko se je taščica na večer vrnila, ni opazila nobene spremembe. Znesla je še dvojce svojih, potem pa valila vsa tri.

Najprej je bilo zvaljeno kukavičje jajčece. Šele naslednjega dne so se zvalile še taščice. Toda glej! Kukavičin mladič se je začel tako čudno obnašati in sukati po gnezdu, da sta se taščičina mladiča naenkrat znašla izven gnezda. Čudno, taščica ju ni prav nič pogrešala. Vse črvičke je pospravila mlada kukavica, ki je kar naprej vreščala in odpirala svoj rumeni kljunček. Tako je taščica vzredila kukavico. Sedaj, sredi poletja, je ta že sama letala po gozdu in pokončavala gosenice. Najbolj so ji teknile tiste, ki so objedale smrekove iglice.

Tudi mlade siničke in mladi ščinkavčki, ki so se zvalili spomladi, so že letali po gozdu in stikali po drevju in po tleh, da bi našli kako seme ali plod.

Kako je bilo sedaj v gozdu vse drugače kot spomladi! Bilo je temačno, sama senca. Sonce ni več prodrlo skozi goste bukove krošnje. Tistega lepega, živobarvnega pomladnega cvetja že davno ni bilo več; med rjavim listjem se je tu in tam pokazala nežna zajčja deteljica. Niti citrončka nisi več videl v gozdu. Umaknil se je na travnik. Ko je stikal po cvetju, ga je zgrabil pajek. Toda še prej je odložil citronček jajčeca. Iz njih so se razvile gosenice, ki so se sedaj že zabubile. Še preden bo konec poletja, se bodo iz njih razvili citrončki. Preko polj in travnikov bodo letali vse tja do pozne jeseni.

Mračilo se je že, ko se je izza drevja prikazala srna. Za njo pa je brez-

skrbno skakljal še belo pikast mladiček. Ob robu gozda sta obstala. Mladiček se je ulegel med grmovje, srna pa se je pasla. Kar naprej je dvigala glavo in strigla z ušesi, da se ja ne bi od kod do mladiča prikradla roparska lisica. Ko se je napasla, sta se spet vračala pod gosto smreko, kjer sta imela ležišče. Na poti jima je pristopical nasproti jež z družinico. Mamica ježevka in ježki so se od strahu zvilili v klobčič. Ko pa so spoznali, da ni lisica, so se odpravili naprej po gozdu. Ježevka je kar naprej vtikala rilček pod listje in vohala, za njo pa je po listju stopicalo pet majhnih ježkov. Sedaj je zbrskala deževnika, sedaj ujela hrošča ali pospravila polža. Nenadoma je pred ježevko skočila žaba; ježevka je brž stekla za njo in jo ujela. Tudi miško je presenetila, še preden je mogla smukniti v luknjico. Ježi so še dolgo v noč stikali po gozdu.

Z nočjo se je zbudila tudi sova — lesna sova. Neslišno se je vzdignila iz starega vranjega gnezda, letela med vejami in spustila na polje. Kaj hitro se je evrnila z miško, ki jo je dobil v kljun eden izmed petih mladičev. Znova je odletela in kot bi trenil se je spet vrnila s plenom. Tako je letala, dokler ni nasitila svojih puhistih mladičev in še sebe. Te sove so pa res nekaj posebnega. Neverjetno dobro morajo videti in slišati ti nočni roparski ptiči. Saj sredi temne noči ujamejo miško na polju med travo ali v gozdu med

steljo. In koliko jih polove, predvsem tedaj, ko odraščajo mladiči.

Ko se je zdanilo, je bila mala uharica spet v gnezdu pri svojih mladih. Ježevka z družinico je tudi že spala pod korenino, srna z mladičem pa se je spet odpravila na pašo.

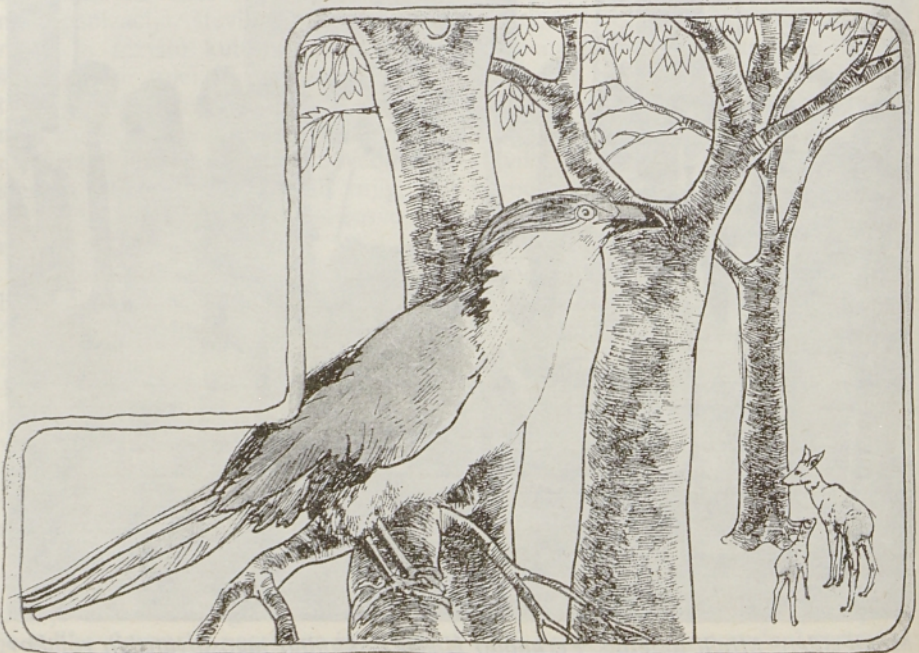
Anton Polenec

PSIČEK PIKI IŠČE ZLATO

Psiček Piki je bil žalosten. Psiček Piki je bil tako zelo žalosten. Tako žalosten je bil, da se mu ni dalo niti izkopati kosti in jo do kraja oglodati. Tako žalosten, da je položil glavo med šape in cvilil. In zakaj? Sramota. Piki je bil žalosten od same nevoščljivosti, si morete misliti? Zato, ker je sosedov Floksi imel zlate krogce na svoji novi ovratnici, zato, ker se je Floksi s svojo novo ovratnico tako zoprno postavljajal pred drugimi psi, in zato, ker je bila Pikijeva ovratnica že čisto obledela in razcefrana. Zato je bilo Pikiju tako hudo. Kako si je želel vsaj en zlat krogec na ovratnici! Vsaj zlato zaponko. Ali pa . . . joj, če bi imel zlato ovratnico, vso iz čistega zlata! To bi drugi psi zijali. In Piki bi bil najimennitnejši pes v ulici.

— Iskat ga grem, je nenadoma skočil pokonci Piki, našel bom zlato za svojo ovratnico!

Naslednji hip ni bilo psička že nikjer videti, samo oblaček prahu je ostal za njim. Piki pa je tekkel po cesti

in hrepeneče lajal. V obcestnem grmu se je nekaj rumeno zaiskrilo. Piki je obstal in izbuljil oči, pa hop! v grm in au! iz grma.

Kajti tisto zlato je bila osa. In še

Naprej je šel naš Piki, naprej po prašni cesti in medtem se je znočilo. In kaj ni Piki skočil, ko je ugledal dvoje lesketajočih se rumenih oči ob poti? Seveda je skočil — naravnost v

slabe volje povrhu. Ko je Piki hlastnil po njej, si kar lahko mislite, kaj se je zgodilo pasjemu smrčku. In kužek jo je z oteklino razočaran mahnil naprej po prašni cesti.

Ustavil se je ob jezercu in se razočaran zastrmel v zlati sončni odsev na vodi. Če pa tole ni zlato! — si je rekel Piki. Nič kaj dosti ni pomišljal, skočil je in štrbunknil v vodo — voda je bila mrzla kot sto pasjih smrčkov, zlat pa nikjer.

Ves poklapan se je Piki privlekel na breg, prhal, pihal in se otesal. Pasje življenje, si je rekel in se odpravil naprej po prašni cesti.

V cestnem prahu se je nekaj zalesketalo. Psičku se je spet prebudilo upanje, da bo le prišel do zlate ovratnice. Pripravil se je na skok, zdajle! Pa je s tačko šavnil po navadni stekleni črepinji, ki ga je vrh vsega še urezala. Kaj takega!

sovo. In sova ga je pošteno s kljunom po glavi, češ, kakšen način pa je to!

In je Piki te noči skakal za kresničkami in počel še vse mogoče neumnosti. Končno je spoznal, da bo najbolje če se vrne domov. Zvil se je pod grmom v klobčič in počakal jutro. Ko se je zdanilo, jo je že mahal nazaj po prašni cesti, proti domu.

In ali si morete misliti, da je v cestnem prahu ležal pravi zlat prstan? Ležal je tam in se svetil kot čisto zlato, saj je tudi bil zlat. Piki ga je videl, seveda ga je, celo obvohal ga je od vseh strani. Potem pa je rekel:

— Stavim, da je spet kakšna prevara. Ni vse zlato, kar se svetil!

Prišel je domov. In je rekel Floksiju:

— Kar imej svojo ovratnico z zlatimi krogci — moje izkušnje so vredne veliko več, da veš!

Svetlana Makarovič

ZARADI POZDRAVA

Mračno in mrzlo je še zjutraj, ko odhajamo na delo. Gremo vselej po istih poteh, srečujemo vedno iste ljudi.

»Dobro jutro!« jih pozdravljamo.

Na svidenje! ko se po delu vračamo domov.

Vsi srečujemo moža z brki in dežnikom. Vselej z dežnikom, tudi takrat, ko vremenarji napovedo lepo vreme. Takrat še posebej!

Pozdravimo moža z brki in dežnikom, on nam odzdravi in tako je vse v redu in prav.

Toda nekega dne ga ni na naših vsakdanjih poteh, ne zjutraj, ne opoldne, in vse je narobe. Tako tudi drugega in tretjega dne.

Potem ga spet srečamo. In se pozdravimo:

Dobro jutro!

Na svidenje!

In spet je vse v redu in prav. In vsi smo zadovoljni. Prav nič pa ne vemo o tem, da je brkati mož s klobukom že dopolnil svoja službena leta in da gre vsak dan po teh poteh le še zaradi pozdrava:

Dobro jutro! in

Na svidenje!

Sandi Sitar

ŠOLARJI O KNJIGI

Dobra knjiga mora priti v roke slehernemu Slovencu. Knjiga, ki je nas Slovence ohranila in razvila kot narod, naj opravlja svoje temeljno poslanstvo še danes in v prihodnosti.

Marinka Rus, Brezovica

Vsaka knjiga je kot skrivnost, ki jo razkrivam po listih do konca.

Kati Vrtačnik, Vrhovci pri Ljubljani

Mislim, da človek ne more biti dober, če ne bere knjige.

Zdenka Pribožič, Artiče

Knjige so vrata v svet.

Marija Podnar, Škofja Loka

Mnogo knjig sem že prebrala, zato vem, da bi bil svet brez njih okrnjen za nekaj dobrega, lepega, poučnega in plemenitega. Adriana Požun, Celje

Rada imam knjigo, ki me je iz navadnega otročaja vzgojila v človeka, ki spoštuje svoj jezik, kulturo in svobodo.

Bojana Gnamuš, Ravne na Koroškem

KROŽEK MLADIH DOPISNIKOV

ZAKAJ HODIM V SLOVENSKO ŠOLO

Ker so moji starši Slovenci, ni čudno, da tudi jaz, njihov otrok, govorim slovensko. Do danes sem se naučil toliko slovenščine, da se lahko sproščeno pogovarjam o vsakdanjih zadevah. Toda ko dan za dnem srečujem vse več Slovencev, ki prihajajo iz vseh delov Slovenije, spoznavam, da moji slovenščini še veliko manjka. Doma namreč govorim primorsko narečje, ki ne le v izgovorjavi, temveč tudi v pisanju marsikdaj pozna besede in izraze, ki ne spadajo v književno slovenščino. In zaradi tega spoznanja sem se odločil, da bom hodil k sobotnemu pouku slovenščine in si tako izpopolnil svojo materinščino. To mi bo gotovo pomagalo v vsakdanjem življenju v pogovoru z drugimi Slovenci, predvsem pa bom lahko bral lepe slovenske knjige in bolje razumel njihovo bogato vsebino.

Joško Sajn, Sydney, Avstralija

NAŠA ŠOLA

Naša slovenska šola ima pouk v državni šoli v Canley Vale, le nekaj kilometrov od našega kluba Triglav. V šoli imamo štiri različne razrede, v katerih se učimo. Otroci, ki ne hodijo v slovensko šolo, se bodo morda iz nas norčevali, češ da smo neumni in da na tak način zapravljamo svoj prosti čas. Pa nič zato!

Mi namreč zelo radi hodimo v šolo, v kateri se učimo o samostalniki, glagolih, pridevniki, ločilih, sklanjavi, spregatvi in drugih zamotanih stvarih slovenske slovnice. Razen o jeziku se učimo tudi o slovenski zgodovini in zemljepisju Slovenije, gledamo lepe pokrajinske slike, pojemo in tudi javno nastopamo. V šoli smo sami prijatelji, ki zdaj že razumemo slovenski pregovor, ki pravi: Kdor več jezikov zna, več velja. Grdo bi bilo, če se ne bi resno potrudili in se ne bi naučili svojega jezika!

Rozmeri Uljan, Sydney, Avstralija

ŠOLA V DRUGAČNI OBLIKI

Zopet so se odprla šolska vrata naše triglavske šole in nam že prvi dan rednega pouka prinesla presenečenje. Iz prejšnjih treh razredov so naredili še enega, tako da bomo lahko učenci istih let in z enakim povprečnim zna-

njem vsak v svoji skupini. Lani me je učil g. Čuješ, letos pa bo moja učiteljica teta Mariza, ki je tudi moja birmanska botra.

Jaz imam rada slovensko šolo, ker se v njej učimo književno slovenščino in se bomo tako lahko razumeli z vsemi Slovenci.

Danica Šajn, Sydney, Avstralija

LETNE POČITNICE

Letošnje letne počitnice so bile zelo živahne in zato tudi kratke. Prve štiri tedne sem bila skupno z vso družino zaposlena s pripravami za poroko sestre Sylvije. Lahko si mislite, da smo imeli vsi veliko dela in skrbi, preden je postala gospa Rolih. Poroka je bila v slovenski cerkvi v Merrylands. Vse je bilo v najlepšem redu in v veliko zadovoljstvo nam vsem, predvsem staršem.

Poleg sestrine poroke sem imela med počitnicami še eno lepo doživetje. Iz Slovenije nas je prišel obiskat stric Toni. Bili smo ga zelo veseli, čeprav je prišel le za kratek čas. Pokazali smo mu nekaj zanimivosti Avstralije, ga peljali v avstralske Alpe in Melbourne za kaj več pa že ni bilo časa. Slišali smo ga tudi na valu našega radia 2EA, kamor je bil kot predstavnik balinarjev iz domačega kraja povabljen na razgovor. Upam, da je bilo stricu med nami prijetno. Mi vsi smo ga bili zelo veseli.

Suzie Karbič, Sydney, Avstralija

DOMOVINA, V SRCU TE NOSIM

Prelepa naša domovina, tako daleč stran si od nas. Tvoje vabljive planine, reke in morje me vedno znova vabijo in kličejo domov.

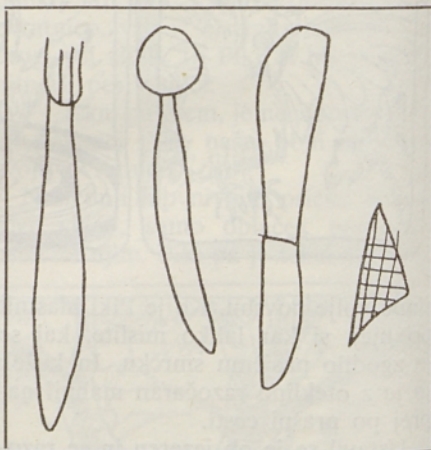
Tam daleč za gorami, v prelepi Vipavski dolini, je tudi moj dom. Čeprav živim v tujini z ljudmi, ki so prijazni in dobri z nami, v srcu ne občutim prijazne materinske besede, ki doni veliko lepše kot tuja beseda. Hrepnim in nosim v srcu željo, »da bi šla nazaj domov«. Kdaj bo ta srečen dan, ko bom za vedno odšla v domovino, kjer sije sonce topleje kot na tujem?

Zame bo takrat največje veselje v življenju, ker se bomo končno vrnili v domovino.

*Ellen Koprivnik, slov. dop. pouk
Feuerbach, Stuttgart, Nemčija*

*Medvedek. Narisala Suzanne Tomse
10, Chicago, Ill., ZDA*

Jedilno orodje. Narisal Timmy Kovach, 4, Ambridge, Pa., ZDA

KNJIŽNO NAGRADO

je uredništvo tokrat prisodilo Jošku Sajnu iz Sydneja v Avstraliji. Nagrajencu čestitamo in ga prosimo, naj nam pošlje natančen naslov. Vsem sodelavcem: pošiljajte nam tudi vaše risbe!

UMETNIŠKA BESEDA

IŠČEM ŠOFERJA

Iščem šoferja, ki je nekega večera avgusta letos vozil avtobus iz Kopra v Ljubljano. Hkrati se zahvaljujem uredniku kulturne rubrike, ker je vzel ta moj oglas na svojo stran, kljub temu, da ima — ne toliko zaradi domače literature, kolikor zaradi prevodov — tako malo prostora. Zahvaljujem se mu predvsem zato, ker mi je mnogo na tem, da navežem stike z izrednim človekom, ki nas je omenjenega večera vozil in s katerim nisem mogel navezati stikov ob koncu vožnje v Ljubljani, ker ga je že v Postojni miličnik snel in vtaknil v arest. Skušal bom zdaj opisati več podrobnosti te vožnje, da bo iskani šofer lažje spoznal samega sebe. Obračam se nanj direktno:

Vozili ste rdeči avtobus, ki je imel karoserijo najnovejšega tipa in motor zadaj. Iz Kopra do vrha klanca se ni zgodilo nič posebnega, razen, da smo nad Črnim kalom opazovali Trst v lučeh, kakor delajo vedno vsi potniki.

Šele ko smo prišli na vrh klanca in smo se spustili po najlepši cesti, kar jih je v državi, proti Divači, ste opozorili nase. Najprej sta s sprevednikom nekaj govorila, nato ste vzeli v roko mikrofona, ki je bil obešen pred sprevednikovim sedežem. Pihnil ste vanj, da je v zvočnikih po avtobusu zašumelo. Nas, potnike, ste potem prijazno nagovorili takole:

»Dober večer, drage poslušalke in dragi poslušalci! Tu govori Radio II!«

Ko ste spregovorili, sem mislil, da nas je tako lepo pozdravil sprevednik. A ko nam je ta začel preščipavati karte, smo opazili, da ste si vi oglasili z mikrofonom v eni roki, v drugi ste pa držali volan. Ta prizor je bil edinstven in mi je nudil velik užitek. Iz zgodovine vem, kolikor se je na zgodovino kaj zanesti, da je do sedaj med smrtniki bil Julij Cezar, ki je ob istem času mislil o dveh stvareh.

Ko sem vas opazoval, kako sijajno opravljate tudi vi dve stvari v en mah, sem obsojal transportna podjetja, ki se ponavadi bojijo teh redkih človeških odlik in jih trdovratno preganjajo s tem, da z napisi opozarjajo potnike, naj pustijo šoferje med vožnjo pri miru. Toda to pravzaprav ne spada sem. Mi potniki, kakor se gotovo spo-

minjate, smo različno sprejeli vaš pozdrav. Štirje veseljaki smo bili prijetno presenečeni, ostali so umolknili in se od strahu stisnili. Reve niso znale preценiti gotovosti vaše roke. Jaz sem že v Kopru takoj ob premiku čutil, da ste odlični šofer. Ko ste premaknili z mesta avtobus, so zadnja kolesa nekoliko podršela. In zato je bilo tudi škoda vsake minute, ki ste jo morali zaradi Radia II presedeti v peržonu. Nadaljevali ste:

»Čeprav je zunaj zvezdnato nebo in sveti mesec, je na potovanju ponavadi dolgčas.«

Vsi smo se ozrli na zvezdnato nebo in mesec, ki nas je vztrajno spremljal nad hribom. Ob vijugasti cesti, po kateri smo drseli navzdol, so bili pašniki. Na njih so rasli nizki kraški bori. Srečavali in prehitevali so nas tuji avtomobili. Na cesti so migljale lučke kakor kresničke.

»Poslušajte Radio II, ki ima nocoj pester program. Ga hočete poslušati, drage poslušalke in dragi poslušalci?«

»Hočemo!« smo odgovorili v en glas vaši štirje častilci, drugi potniki pa so molčali. Mrko so gledali vaš široki hrbet, vašo levico z mikrofonom in desnico, ki je tako mojstrsko obračala volan ter vodila našo ladjo med tujci na cesti. Celo z lučmi ste uspeli dajati znake, kar mi je še danes uganka.

Nekateri potniki vaše dobre volje niso hoteli razumeti. Moj mladi sosed se je, na primer, prijel za ročaj pri sprednjem naslonjaču in čakal, da se vsak hip kam zaletimo. Roke so mu v tem položaju otrpnile. Celo rekel vam je:

»Šofer naj samo vozi!«

Vi tega niste marali slišati, kar je bilo povsem pravilno. Vedeli ste, da človek vsem ljudem ne more ugoditi. Nadaljevali ste:

»Radio II vam bo pripovedoval vice. Vsak naš program je poln vicev, zato poslušajte vedno Radio II.«

V tem trenutku je pripeljala izza ovinka avtocična s prikolico. Zaplavali smo v desno in večje spretnosti še v življenju nisem videl. Avtocična je uspela švigniti mimo nas in mrtvaške zastavice na njej so nam veselo pomahale. Vi niti za trenutek niste prenehali z oddajo. Nadaljevali ste z vicem:

»Janez pride k župniku in pravi:

Gospod župnik, oženil bi se rad. — Nikar, Janez, pravi župnik. Saj sem te že dvakrat poročil. Kaj boš zdaj na stara leta z ženo. — Gospod župnik, vpraša Janez, zakaj pa imate vi kuharico? — Ja, Janez, pravi župnik, da mi pere, kuha in tako dalje. — Vidite, gospod župnik, pravi Janez, zaradi 'in tako dalje' bi se pa tudi jaz rad še enkrat oženil.«

Veseljaki smo se vicu na ves glas zasmeli. Ljudomrznik, ki je sede zraven mene, se je oziral skozi okno, ker mojega zadovoljstva ni mogel prenašati. Sodil sem po rezerviranosti, ki je vladala na splošno v avtobusu, da je bilo podobnega ljudomrzištva tudi pri drugih potnikih dovolj. Moj mladi sosed me je zasovražil, to sem čutil. Kakšna je danes mladina. Zaradi nekoliko hitrejšje vožnje je že vse narobe. Moja generacija, ki je šla skozi vojno, je bila čisto drugačna. Kolikokrat smo zrl hladnokrvno in celo z radostjo smrti v oči. Taka vožnja med lučkami tujcev, z volanom v eni roki, v drugi z mikrofonom, je moji generaciji zdaj pravi užitek.

»Ne čutite, da zavira z motorjem,« sem bodril ljudomrznika. »Varneje se še niste vozili.«

Nasproti nam je privozil kamion. Zdaj sem bil celo jaz prepričan, da treščimo vanj. Vaš manever je bil edinstven. Zaguncali smo se naprej in nazaj, nato v levo in desno in že je bil kamion mimo nas, pred nami pa so zabrlele spet lučke tujcev. Srečanje s kamionom vas ni niti malo zbegalo. Še med tistim, ko smo se guncali naprej in nazaj ter v levo in desno, ste nas vprašali:

»Je bil dober vic?«

»Dober!« smo odgovorili veseljaki. Še nekaj vicev ste povedali do Senožč, a jih zaradi pomanjkanja prostora tu seveda ne morem ponoviti. Moram reči, da sem ob njih užival. Vice sploh rad poslušam in je prava sreča, da jih danes pripoveduje vsak: šofer, pek, književnik, politik, advokat, delavec. Vice radi pripovedujejo vsi sloji naše družbe. To je dobro. Z vici si bistrimo um, drug drugega opozarjamo na napake, da potem lažje živimo. Skratka, vici po svoje pripomorejo k napredku človeške družbe.

V Senožčah ste ustavili. Mladenič, ki je sedel pri meni, me je sunil s kolenom in mi rekel, naj se umaknem.

Dejal je:

»Grem dol.«

Zanj se nismo brigali. Če se noče voziti, naj gre peš. Nikomur ne moreš v našem demokratičnem dvajsetem stoletju delati sile. Človek naj živi svobodno in naj dela, kar se mu zljubi. V tem je vir sreče. Naj se pelje ali naj gre peš, kakor sam hoče.

Odpeljali ste nas proti Postojni. Z vici ste nadaljevali. Pihnilo ste spet v mikrofona in ste nam rekli:

»Halo, tu govori Radio II. Zdaj je na vrsti abstrakten vic — Janez reče Franceljnu: Jaz najrajši šahiram s psom. — S psom? se začudi Francelj. Kakšen užitek pa imaš, če s psom šahiraš? — Hm, velik užitek, reče Janez. Vedno ga matiram.«

Zabavi ob tem ni bilo meja. Prepričan sem bil, da je kdaj na vožnji od Kopra do Ljubljane ta vic povedal v Radiu II kak potnik, ki je bil sovražnik abstraktnega slikarstva. Vi ste ga gotovo z velikim uspehom ponavljali potnikom v zabavo vsak večer, čeprav najbrž njegove puščice niste do kraja razumeli. V tistem hipu me je prijel, da bi tudi jaz nastopil v Radiu II in bi povedal kakšen vic. Znam jih morje na račun hinavcev in moralistov. Nekaj posrečenih vicev tudi na račun takih, ki si z lahkoto kupujejo avtomobile in hiše, nekaj pa celo na račun takih, ki si ne morejo ničesar kupiti. Gotovo bi v tej zvezi povedal tisti kulturniški vic, ki ga pripovedujem ob vsaki priliki, kjer pridejo na vrsto vici. Ne morem si kaj, da ga ne bi tudi zdaj tu zabeležil: V nekem kulturniškem podjetju živi in dela direktor, ki si je vzel za vzor Napoleona Bonaparteja. Hodi najrajši tako, da ima roke na hrbtu, kakor je imel navado Napoleon. Pocuka rad za uho vsakega svojega podložnega, ki ga ima posebno rad (tako navado je imel tudi Bonaparte), in mu reče: veliki mož ali veliki mojster ali tolovaj ali mušica. Vsak podložnik je seveda vesel, če ga doleti ta sreča. Direktor ima tudi napoleonske dohodke. Po tarifnem pravilniku ima 40.000, mesečne premije 15.000, dodatek za avto 18.000, dva dohodka, za katera delovni kolektiv ne ve, sta po 14.000 in 18.000 dinarjev. K direktorju pride Janez, ki ima 12.000 dinarjev plače, in mu reče: Rad bi kakšen nadurni zaslužek. Ker ima Napoleon Janeza rad, pristopi k

njemu, ga pocuka za uho in mu reče: Ti kruhoborec! Samo za denar ti je!

Ta kulturniški vic bi gotovo povedal, če bi kdaj nastopil v Radiu II. Tistega večera pa nisem maral, ker smo se vozili skoraj s samimi ljudomrzniki.

Vi ste povedali do Postojne, preden so vas vtaknili v peržon, še en vic, katerega ne bom pozabil. Ta je bil atomski. Rekli ste:

»Čez petsto let se bodo zbrali vsi politiki, ki so delali v mirne namene poizkuse z atomskimi bombami. Do takrat bo zaradi teh poizkusov vse mrtvo: ljudje, živali in rastline. Prvi bo dejal: Noben politik, odkar obstaja zemeljska obla, ni dosegel takega miru kakor mi! — Točno, bo dejal drugi politik. To je edinstveno v politiki, kar se je doseglo v zgodovini človeštva. Tretji politik bo naročil takoj tajniku: Zapovejte, da se zapišejo naša velika dejanja v enciklopediji. Tajnik pa nejevoljen zakolne: Čemu. Saj nihče več ne živi. Politik pa reče: Vseeno. Nam gre za zgodovino.«

Po tem vicu smo prišli v Postojno. Tu vas je snel z avtobusa, kakor sami veste, miličnik-študent. Da bi bil vsaj pravi miličnik. Snel vas je in odpeljal. Oni ljudomrznik je v Senožecah natresel milici laži, kakor delajo vedno ljudomrzniki, ki so dosledno vsi strahopetci. Miličniki so telefonirali v Postojno in tu so nam vzeli najboljšega šoferja, ki je kdajkoli vozil po naših cestah.

Večina potnikov se je strinjala s tem, da so vas odpeljali. Ob tej priliki so tudi govorili o popiti istrski črnini. Edino mi štirje veseljaki smo vas branili.

Prepričan sem, da ste zdaj že na svobodi in da Radio II spet oddaja. Namudoma mi sporočite, na kateri progi vozite. Mogoče celo med Koprin in Ljubljano. Ta cesta mi je najljubša, in če bi res mogel še enkrat slišati, kako pripovedujete vice, bi bil srečen.

Saša Vegri

MOJA BABICA

*Moja babica
ima take poti,
ki nikoli ne zgubijo hiše,
tudi kadar se stemni,
me pot vedno poišče.
Moja babica
ima tako drevo,
ki noče biti visoko,
in kadar splezam nanj,
mi vedno da roko.
Moja babica
ima take oblake,
ki, kadar dežuje,
delajo zame
luže in mlake.
Moja babica ima tak breg,
ki se lepo upogne,
kadar zapade sneg.
Moja babica
ima tako hišo,
ki v vrtu rase,
v njej palačinke peče,
eno zame — eno zase.
Moja babica
ima tako glavo,
ki pozna stare čase,
z njo si pravljice izmišlja,
eno zame — eno zase.*

Zorka Stegu

NASLOV JE ODVEČ

*Ljudje so včasih le sami,
a osamljeni še vedno,
zavedajoč se nesposobnosti
komuniciranja z osebki
iste vrste.
Tako si kupujejo
pekinške pinče,
škotske ovčarje,
siamske mačke
in perzijske mačke
in čisto navadne
tigraste mačke,
zlate ribice
in pisane tropske ribice...
Človek je čisto na koncu seznama.
Pomemben je za ohranitev vrste.*

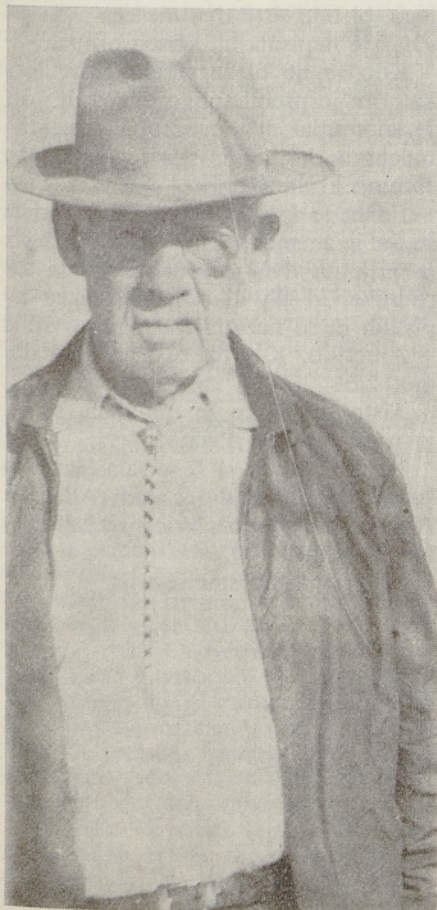
Ferdo Godina

STRICI IN TETE IZ AMERIKE

S stricem Johnom sva se prvič videla, ko mu je bilo šestinsedemdeset let, meni pa šestnajst. Kar pomnim, so prihajala za praznike pisma z rdeče modrimi robovi, za katera je bilo treba poštarju podpisati. Ne vem zakaj so se mi zdeli tisti dnevi tako praznični, čeprav je v pismih pisalo samo nekaj za vesele praznike. Jaz sem zdrav, pozdrave, vaš stric. Bil je očetov stric in ga je oče poznal le iz pripovedovanja svoje matere, saj je stric Janez povezal culo, še preden se je očetova mati poročila. Potem je prišlo pismo: »Če me marate, vas pridem pogledat.« Po tistem sta romali dve pismi tja in dve nazaj in napočil je svečani trenutek.

Junjskega popoldneva je bila na peronu zbrana vsa »žlahta«. Potem je

Stric John (John Stermolle, Kovačev anez iz Grosupljega) — foto: Janez Zrnc

pritekel nekdo povedat, da je vagon z Amerikanci takoj za lokomotivo. Tekli smo tja in ga po slikah takoj prepoznali. Nekam plašno se je oziral po množici in nazadnje le stopil na peron. Povsem vsakdanje, čeprav je takrat po polnih šestdesetih letih spet stopil na domačo zemljo. Si je morda takrat želel, da bi njegov korak veljal lepši rodni grudi, kot so bila umazana peronska tla? Ali se je morda čudil, kaj ga je prignalo sem, kjer je bil rojen? Dve debeli solzi sta se mu prikotrljali izza očal, ki jih je nataknil, da bi bolje videl. Potem je sledilo objemanje, nazadnje me je nekdo porinil v njegove krepke, skoraj medvedje roke. Poznalo se mu je, da je bil vse življenje kovač. Nerodno sem ga cmoknil na lice, saj je težko kar tako poljubiti človeka, ki ga prvič vidiš.

»Kufre« in strica smo stlačili v edini avto, ki ga je premoglo sorodstvo, drugi smo šli domov z avtobusom. Čez dva dni si je John opomogel od potovanja, meni pa so se začele dijaške počitnice. »Če imaš čas, bova vandrara,« mi je dejal nekega dne, jaz pa sem premišljeval, kam in kako naj strica povabim, ker sem bil suh, kot se dijaku spodobi. Če bi imel že prej počitnice, bi šel kam delat, tako pa ni bilo več časa. Kot bi uganil moje misli, je dejal: »Denar naj te ne skrbi, kakšen stric iz Amerike bi pa bil, če po šestdesetih letih ne bi imel dovolj denarja.« In začele so se nepozabne počitnice, saj sva s stricem vandrara sem ter tja, z avtobusom, malo peš in celo z avtostopom. Bila sva na Kravcu, v Portorožu, potepala sva se po Trenti, prekrižarila Štajersko in Notranjsko ter spotoma obiskala njegove znanke, ki so prišli v domovino skupaj z njim. John, ki je doma postal spet Janez, se je čudil, gledal in ni mogel verjeti. Mnogokrat mi je dejal: »Kljub temu, da sem bral v časopisih, vaših, ki jih imam naročene, kako je pri vas, kaj takega nisem pričakoval,« in je še dodal: »Živel Tito! Če bi bilo tako takrat, ko sem bil jaz mlad, mi ne bi bilo treba po svetu.«

Opazil pa sem pri stricu, ki ga je sicer vse navduševalo, kanček domotožja. Čim dlje je bil v Sloveniji, pogosteje je omenjal Ameriko pa svojo hišo in vrtiček, delavnico, prijatelje. Nato pa kar naravnost: »Skoraj tri mesece sem že pri vas, čas bo, da grem domov.« Skušal sem mu ugo-

varjati, da je doma tukaj, pa se je le grenko nasmehnil: »Rojen sem bil res tukaj, doma pa nisem več tu. Fantič sem bil, ko sem odšel, življenje pa sem si ustvaril tam. Tam imam otroke in njihove družine, ki sicer ne znajo slovensko, tam imam pokopano ženo.«

In se je Janez razgovoril: »Videl sem, da se vam vsem zdaj dobro godi. Ko pa sem bil jaz toliko star kot ti, je bilo drugače. Kjer so bili trije pri hiši, sta morala dva po svetu s trebuhom za kruhom. Trebuhi so bili, kruha je bilo malo. Tudi pri nas je bilo več otrok in oče je umrl, ko mi je bilo pet let. Bil je kovač, da malo takih, pa ga je pobrala jetika. Ko sem malo zrasel, sem postal odveč pri hiši in poslali so me k stricu, ki je bil kovač v Budimpešti. Trinajstleten sem se že učil za kovača v tovarni 'Danubius Schönheim & Hartman Fabrik', kjer so delali ladje za rečno plovbo. Težko mi je bilo, ker nisem znal jezika, a tega sem se kmalu privadil. Hujše je bilo domotožje, da sem nekajkrat že mislil pobegniti kar peš domov. Toda vedel sem, da doma nimam več kaj početi in sem vzdržal vsa štiri leta in se izučil. S stricem sva že prej napravila načrt, da pojdeva v Ameriko, kajti takrat so o njej krožile obetavne govorice. Izučen sem se vrnil domov le za dva dni, nato sva s stricem odpotovala v Bremen. Z ladjo Kaiser Wilhelm II sva bila čez devet dni v New Yorku. Glede sporazumevanja ni bilo težko. Znal sem madžarsko, malo nemško, lahko bi se prebijal s samo slovenščino, toliko je bilo takrat Slovencev po Ameriki. Delo sem skušal najti v New Yorku, a me zaradi mladosti nihče ni hotel zaposliti kot mehanika ali kovača. Moral sem prijeti za vsako delo za devet centov na uro. Zdržal sem devet mesecev, nato pa sem odšel z nekim Slovincem v Kansas City. Rojaki, ki so živeli tam, so nama svetovali, naj greva v Denver, češ da tam rabijo delavce. Iz Denverja so naju poslali v Plait Canyon, kjer so gradili velik jez. Delo je bilo težko, človeško življenje ničvredno. Ko je eden izmed delavcev padel v orjaški betonski mešalec, nadzornik ni pustil ustaviti stroja, ker bi to povzročilo družbi prevelike stroške. Nesrečnika so zazidali v jez. S prijateljem sva sklenila, da odideva, za plačilo so nama dali vsa-

kemu zavojček tobaka. Pritožiti se nisi mogel nikakor, saj je veljala pravica bogatejšega in seveda močnejšega. Kot sva pozneje izvedela, je slednjo uporabil neki kavboj in ustrelil brezsrčnega nadzornika. Da, takrat, pisalo se je leto 1902, je v Ameriki veljal 'zakon colta'. Tudi jaz sem si kupil velik revolver, a sem si že prvi dan po nesreči skoraj odstrelil prst na nogi.

Potem sva potovala v Cripple Creek, in to z vlakom, ki jih lahko danes vidiš le v kavbojskih filmih. Imela sva srečo, kajti najin vlak je bil zadnji, ki je prispel v Cripple Creek. Dan kasneje se je zrušil železniški most in v razbitinah je ostalo le nekaj težko ranjenih, vsi drugi so bili mrtvi. V zlategem rudniku so prav na dan najinega prihoda štrajkali rudarji. Delo v rudniku je skoraj vsak dan zahtevalo žrtve, saj lastniki rudnika, ki je bil že skoraj izčrpan, vanj niso ničesar vlagali. Moral sem se vrniti v Kansas, kjer sem končno le dobil delo kot mehanik pri železniški družbi Union Pacific. Delo je bilo še kar prijetno in tu sem ostal vse do 1908. leta, ko sem prihranil že precej denarja, stozilo pa se mi je tudi po domu.«

Po šestih letih je John stopil na domača tla, ki se jih ni dolgo veselil. Že čez štiri mesece mu je »cesar pošto dal« in moral je obleči vojaško suknjo in služiti v drugem bosanskem regimentu cela tri leta.

Potem je Janez malo počil, kot bi ga življenjska zgodba utrudila in spet nadaljeval: »Ja, pa punce so me takrat tudi zanimale. Ali imaš že kaj izbranega?«

Skoraj sramežljivo sem zardel in zamomljal, da ne.

»Vidiš, jaz sem bil iz vojske pol leta v Ljubljani v službi, pa sem gledal za puncami. Dokler nisem našel pravnje v gostilni pri županu Tavčarju, kjer je bila kuharica. Zmenila sva se in jaz sem se vrnil v Kansas. Kmalu sem ji poslal ladijsko karto in prišla je za menoj, da sva se poročila. Vsa leta sem potem delal pri železnici, žena in otroci pa na majhni farmi, ki sem jo kupil. Trije otroci so odrasli in se odselili v obetavno Kalifornijo, ko pa mi je 1944. leta umrla žena in sem se kmalu nato upokojil, sem prodal in šel še jaz.«

Ko smo se v septembru na ljubljanski železniški postaji poslavljali, mi je dejal: »Glej, Janez, lepo sva se imela ta čas, razumela sva se, kot bi bil moj sin. Naj se tradicija obdrži naprej. Mene je stric spravil v Ameriko, jaz bom pa tebe. Tu ti ni sile, če ti tam ne bo všeč, se bova oba vrnila za zmeraj.« Takrat mi je bilo hudo ob slovesu, pa njegovih besed nisem jemal resno.

Naslednja štiri leta sva si redno dopisovala, pošiljal mi je najrazličnejše prospekte in knjige o Kaliforniji, da sem o tistih krajih vedel že toliko, kot bi jih videl. In nazadnje sem tudi jih.

Stric je poslal letalsko vozovnico in megleenega novembra sem zapustil Ljubljano. Snidenje pod toplim kalifornijskim soncem je bilo pristrčno, saj so skoraj vsi sorodniki prišli gledat predstavnika »žlahte« iz stare dežele.

Stric je živel sam v majhni leseni hišici ob robu Los Angelesa in dolgočas mu je bilo. »Otroci me pridejo le redkokdaj pogledat, saj jih nekako razumem,« je večkrat potožil. »Družine imajo in business.«

Stric mi je tudi priskrbel delo pri sorodnikih in vesel sem bil trenutkov, ko sem se popoldne vračal k njemu in sva spet spregovorila po domače. Pred drugimi skoraj nisva smela, saj so naju v šali karali, da jih opravljava. Ob večerih sva sedla vsak na svojo posteljo in igrala na orglice. Hišice se je kmalu prijel vzdevek »The house of harmonica«. In ob večerih je ostareli John delal načrte, kako bova šla domov v Slovenijo in kako bova tam živela. Odhod je odlagal, češ naj pri vas prej mine zima. Včasih naju je s svojim predpotopnim buickom prišla obiskat rojakinja Alice Kokal, nekaj let mlajša od strica, ki je kaj postorila, da je bilo čutiti žensko roko pri hiši. V zameno sem ji uredil vrt in popravil že močno odsluženo hišico. Takrat smo skupaj delali načrte, da bi se vrnili. Na obisku v Fontani, kjer je slovenski dom, je John še pokazal, koliko zmore. Plesal je polko, da so skoraj žebli pogledali iz poda. Večkrat sva obiskala tudi Mary Thomas, Slovenko, rojeno v Ameriki. Ne bom pozabil, kako se je trudila, da bi govorila slovensko. Razumela je vse, a besede ji niso šle z jezika. Moj rojstni dan smo pri njej obhajali nadvse slovesno, njeni sinovi pa so mi razkazali precejšen del mesta.

Pomlad je prešla v poletje, oglašalo se mi je domotožje in priganjal sem strica k vrnitvi. Postaval je okrog, delal načrte, kaj vse vzameva s seboj, z dnevom odhoda pa je odlašal. In nazadnje je dejal: »Vidim, da te daje domotožje, tudi meni je bilo takrat hudo, a nisem mogel nazaj. Ti pa le pojdi, jaz pridem za teboj.« Morda je takrat razmišljal, kje je pravzaprav bolj doma. V Ameriki, kjer je preživel vse življenje in kjer je le imel otroke, ali v Grosupljem, kjer mu je tekla zibel. Davna želja, da bi se vrnil domov, tisto prvo najhujše domotožje vseh dolgih šestdeset let, v njem ni popolnoma zamrlo. Le odločilni korak, ki bi ga nekoč tako rad storil, se mu je zdaj zdel pretežak.

Poletnega dne sva se poslovila na letališču. Prišlo je še več »tet in stricov iz Amerike«, ki sem jih spoznal med svojim bivanjem in s katerimi sem preživel marsikako prijetno uro. Kot sem si nadvse želel domov, sem jim s težkim srcem segel v zgarane dlani. To so bili torej tisti strici in tete, ki si jih je marsikdo doma predstavljajal s kupom dolarjev, v resnici pa so vse življenje garali kot rudarji in perice in se zdaj preživljali s skromno pokojnino. Stric John mi je večkrat dejal: »Vidiš, jaz sem imel srečo, da sem dobro preprodal zemljo, sicer bi tudi jaz živel samo od pokojnine.«

»Saj se kmalu vidi,« so bile njegove zadnje besede, ko sem odhajal k letalu.

Pisala sva si res pogosto. Potem je napisal: »Veš, prestar sem in ne upam si sam na pot, pridi pome! Za denar ne skrbi.« Obljubil sem mu, da pridem in začel urejati dokumente za pot.

Stric John ni več videl rojstnega kraja. Sorodniki so me obvestili, da ga je zadela kap in da leži paraliziran v neki bolnišnici.

John Stermole, Kovačev Janez iz Grosupljega, je pokopan na pokopališču v Chatsworthu v Ameriki, kjer je preživel vse življenje.

Nekaj let po tistem se je oglasila Alice Kokal, ki nama je včasih malo pogospodinjala. Sestrična Mary Matjažič jo je le prepričala, da pride še enkrat v rojstni kraj. »Če ne bom v nadelgo, bi bila tista dva meseca rada pri vas,« je napisala na koncu pisma.

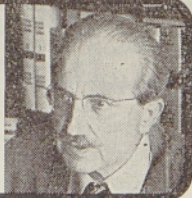
Kdo se ne bi razveselil človeka, s katerim je prebil toliko prijetnih uric, se spominjal tistih voženj s prastarim buickom, ki ga je stara gospa tako spretno krmarila.

Prišla je vsa drobna in siva in leta so se ji že močno poznala. Preživela je prijetna dva meseca, obiskala sorodnike, ki jih ni poznala, razen po pismih in se nazadnje kar rada vrnila v Ameriko. Kot da bi jo vleklo domotožje.

Tisto jutro, ko je odhajala, se mi je rodil prvi sin Primož.

Nekajkrat sva si še pisala, čez leto so mi sporočili, da je tudi Alice ali Angela, kot sva jo s stricem v šali imenovala, umrla.

Primož pa bo star šest let.

OLJE

Še enkrat se moramo ustaviti pri razlikah med pisanjem nekaterih ameriških slovenskih časopisov in pisanjem v domovini. In sicer ne toliko glede pisave, temveč glede izbire besed. In še naprej: ne toliko glede poljubnih besed, temveč predvsem tehničnih, strokovnih.

Eden od ameriških rojakov namreč sprašuje, kaj sodi naš strokovnjak za jezikovna vprašanja o vztrajanju nekaterih ameriških slovenskih časopisov pri izrazu *olje* namesto *nafta*, torej tudi *oljevod* namesto *naftovod*.

Že iz dosedanjega mojega pisanja se je dalo razbrati, da se sicer ogrevam za vse, kar slovenščini omogoča večjo izrazno moč, polnost, živost, neposrednost, vseizraznost, da pa posebej opozarjam na to, da mora jezik postati in ostati v kar največjem obsegu to, kar je njegov osnovni namen in naloga, in ta je v vsakdanjem življenju omogočanje sporazumevanja, na ustvarjalnem področju pa še usmerjanje k estetskemu, umetniškemu in umetnostnemu uživanju in možnostim.

Če gre torej za izraz, katerega temeljna naloga je poimenovanje stvari iz vsakdanjega življenja, tak izraz tem bolj opravi svojo nalogo, kolikor širše je znan, kar najbolj splošno razumljiv in pomensko nedvoumen, da ni ne pomot ne nesporazumov, ne nejasnosti ne dvomov. Če na primer v slovenščini rečem ali zapišem izraz *olje*, se slovenskemu bralcu ali poslušalcu že ustvari pomensko predstavno področje, da ta beseda pomeni predvsem *mastno tekočino*.

Če še naprej premišljujemo o besedi *olje* in jo poskušamo uporabiti v posameznih življenjskih potrebah, lahko rečemo, da *jedi belimo* (zabelimo) z *oljem*, da na solato denemo kisa in olja, da na olju pečemo, da gremo na črpalko po bencin, ki ga natankamo, in po olje, ki ga menjamo; nadalje, da nekatera vina tečejo gladko, mehko, voljno po grlu kakor olje.

To je vsekakor najbolj splošno razumljiva značilnost, ki nam usmerja predstavo o pomenskem območju izraza *olje* v slovenščini (v posameznih zvezah in na raznih strokovnih področjih seveda lahko pomeni še marsikaj). Tako rabo potrjuje večina slovenskih besedil, nastalih bodisi v govorjeni ali pisani obliki. Vse drugo je bodisi časovno ali krajevno ali strokovno omejeno s podrobnejšim tehničnim opisom, omejeno torej na razumevanje v določenem času, v določenem okolju, v določenem kraju.

Ameriški slovenski izraz *olje* v pomenu *nafta* bi bil torej razumljiv ali utemeljen le, če avtor posebej želi za uporabo te besede označiti krajevno

ozračje, tako rekoč narečno barvo svojega pisanja, ali malo starinsko, le na nekatere rodove v določenem kraju omejeno rabo besede ali opozoriti na zanimiv kulturno jezikovni pojav v Ameriki, ko priseljenec prevzame domačinsko besedo in jo po svoje prilagodi, zlasti še, če mu je oblikovno blizu ali ga spominja na katero od že prej uporabljanih besed.

Vendar je še taka raba mogoča predvsem le v leposlovnih delih, kjer je naloga in vloga jezika in posameznih izrazov precej drugačna kakor v vsakdanjem življenju ali v tehnično informativnih besedilih.

Z uporabo izraza *olje* namesto *nafta* v ameriških slovenskih časopisih delamo kaj slabo, pravzaprav medvedjo uslugo ravnemu slovenščini in s tem tudi sebi. Svetu namreč ne dokazujemo, da je slovenščina bogata, da ima po več izrazov za isto stvar in podobno. Tako bogastvo sodi, kakor sem že zapisal, bolj v leposlovje, v umetnostna besedila. V tehničnih besedilih pa s tako rabo dokazujemo le svojo razcepljenost, svojo odtrganost od matičnega jezika, nizko stopnjo svojega jezikovnega razvoja.

Tehnični izrazi imajo pravo vrednost le, če kar najslovesneje veljajo za celotno področje posameznega jezika, drugače so lahko ravn sami sebi živo nasprotje: ne skrbijo za boljše sporazumevanje in za enotno pojmovanje, temveč ustvarjajo zmedo in drobijo in slabijo jezikovno enotnost.

Izraz *olje* ni slovenski, temveč kulturna posvojenka iz grščine in latinščine, ki so jo prevzeli večinoma vsi evropski jeziki, vsak v svojem pomenu in v svoji glasovni in zapisni podobi. Že to povzroča sitnosti, preglavice, zaplete, vendar si jih znamo razložiti in opravičiti podobno, kot vsakemu jeziku priznavamo njegove neizpodbitne pravice.

Slovenščina je po sili razmer kljub tisočletni starosti šele v zadnjem stoletju dobila objektivno možnost za jezikovno dozorelost, ko so narečja in govori sicer ostali naše bogastvo, dobili pa smo hkrati enoten jezik, v katerem in s katerim se nemoteno sporazumevamo na vsem slovenskem prostoru doma in zunaj domovine, kjer so pač naši rojaki. In da ti otoki in otočki zunaj ne bodo še bolj zaprti vase in še bolj odtrgani, je naloga njihovih kulturnih dejavnikov — med njimi so časopisi gotovo med najbolj poklicanami — gotovo tudi ta, da vsem novim prišlecem in vsem novim rodovom omogočajo kar najbolj neposreden stik in povezavo z domovino in njenim jezikom, tako da se vsi lahko sproščeno vključujejo v bistvu v eno samo slovensko skupnost.

Janko Moder

ZNAMENITI SLOVENC, drugi komplet. Izdala Partizanska knjiga v Ljubljani. Cena vsem štirim knjigam 400 din. V drugem kompletu je založba poslala na trg štiri izvrjne prikaze življenja in dela štirih znamenitih slovenskih mož. Josip Vidmar, ki je v zadnjem času obelodanil tudi nekaj svojih spominov na srečanja s pesnikom Župančičem, je avtor nove knjige o *Otonu Župančiču*. Dušan Moravec je osvetlil *Cankarjevo* življenje in delo, Jože Snoj je napisal knjigo o utemeljitelju slovenske Moderne *Josipu Murnu*, Juraj Martinović (literarni zgodovinar iz Sarajeva, ki je napisal disertacijo o slovenskem pesniku Ketteju) pa je avtor prikaza *Kettejeve* osebnosti in ustvarjalnosti. Založba obljublja, da bodo v rednih presledkih sledili številni drugi novi prikazi življenja in delovanja slovenskih mož in žena, tudi slikarjev, glasbenikov in drugih slavnih mož, ne samo literatov.

MIRA MIHELICH: OBRAZ V ZRCALU. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani. Cena 198 din. Gre za ponatis pisateljčinega prvenca, ki je izšel leta 1941, v začetku vojne in je prav zato ostal pozabljen. Tako je roman o najrazličnejših tegobah mlade junakinje iz meščanskega sveta skupaj s prikazom tega sveta navkljub romantični nadahnitosti pravo odkritje.

JANEZ ŠVAJNCER: DIREKTOR STERBIČ IN DRUGI. Izdala založba Obzorja v Mariboru. Cena 180 din. V svojem humorističnem romanu, ki je eno redkih tako obsežnih slovenskih besedil, je pisatelj popisal preprosta, navadna dogajanja našega časa. Prizorišče je reklamno podjetje, junaki pa direktor, reklamni tehnik, snažilka, kuharica, vrtnar. Pisatelj se je trudil, da bi podržal humorno, tu in tam celo satirično zrealno podobo malim ljudem svojega časa.

JOŽE VIDIC: SEDEM KRST ZA RONKARJEVO DRUŽINO. Izdala založba Borec v Ljubljani. Cena 202 din. To je peta dokumentarna knjiga upokojenega majorja Jugoslovanske armade, ki v zadnjem desetletju nadvse prizadevno raziskuje zločine, ki so jih na Slovenskem med vojno zagrešili okupator in njegovi domači sodelavci. »Sedem krst za Ronkarjevo« družino je samo ena izmed številnih dokumentarnih pripovedi, ki jih vsebuje nova knjiga. Vredno jih je prebrati vse, da ne bi šli veliki podvigi in tragični dogodki v pozabo.

ALI IMAMO ČAS ZA LASTNE OTROKE?

Dopust! Šolske počitnice! Besede, ki vzbujajo v nas, še bolj pa v naših otrocih olajšanje, sprostitev. Obdobje dopustov in počitnic pomeni, da bomo za nekaj časa zapustili šolske klopi in delovna mesta, morda tudi kraj bivanja ali celo deželo, v kateri živimo. V pričakovanju počitniških dni že razmišljamo: žene, ki so zaposlene, načrtujejo, kako bodo v tem času opravile v svojem gospodinjstvu vse tisto, česar zaradi pomanjkanja časa in nenehne naglice niso utegnile. Načrtom se seveda pridruži sklep, da bomo del dopusta posvetili samim sebi, svoji zunanosti, telesni kondiciji, obisku svojih domačih, sorodnikov ali znancev. Skratka — v mislih imamo nekakšno »generalno« urejanje okolja in samih sebe!

Povsem naravno je, da so v ta načrt vključeni tudi otroci: enega bomo poslali ta čas k stari mami, drugi bo šel s prijateljevimi starši na morje, tretji bo šel k teti v domači kraj. Toda... Mogoče ste med tistimi starši, ki so med šolskim letom imeli karkšnekoli težave s svojim otrokom. Morda vam ni uspelo najti skupnega jezika, morda vam je kar naprej zmanjkovalo časa in moči za doslednost pri vzgoji. V

Navihanca — foto: Milenko Pegan

šoli je popustil, bil je nemiren, kar naprej ste poslušali razredničarko, kako je težaven. Težave pri vzgoji in vodenju otroka so se kar vrstile. Morda smo v razgovoru z drugimi ali pa s strokovnjakom na šoli ugotovili, kje in kdaj smo naredili napako pri ravnanju s svojim otrokom. Razgovor in nasvet nam včasih pomagata, da svojega sicer težavnega otroka začnemo gledati z drugimi očmi, otroka začnemo razumevati in ugotavljati, da mu moramo posvetiti veliko več časa.

»Saj, ko bi le imela ali imel čas,« navadno vzdihnemo, ko se nam pojavijo kakršnekoli težave z otrokom. Včasih, še sami »na koncu z živci«, se ukvarjamo z mislijo, kako bi bilo lepo, če bi se vsaj za nekaj časa rešili teh težav. Premišljujemo, da bi otroka, kar poslali nekam ali nekemu v upanju, da bodo težave in problemi kar sami od sebe izginili.

Ali res?

Ali nas ne spodbudi k premišljevanju prav ta čas počitnic? Ali morda le ne pomislimo na to, kakšen blagodejen učinek bi imel čas, ki bi ga posvetili temu, da bi ponovno našli izgubljeno pristnost, zmanjšali odtujenost v odnosih med nami starši in otroki? Kajti čustveno občutljivemu otroku, ki živi v prepričanju, da ga starši zanemarjajo, kateri — mimogrede povedano — nikoli nimajo časa zanj, s katerimi se ne utegnejo pogovarjati v domačem jeziku, bi veliko pomenilo vsaj deset dni, ki bi jih resnično preživeli z njim. Čas, ki bi ga preživeli z otrokom, bi staršem omogočil, da se pogovarjajo z njim, da ga slišijo in da otrok sliši njih. Omogočil bi jim hkrati, da otroka bolje spoznajo, njegova čustva, bojzani, upanja, želje in težnje, pa tudi načrte. Kajti dejstvo je, da čas, ki ga prebijejo z otrokom, ni tako pomemben, kot je pomembno to, da se mu v tistem kratkem času, ko smo z njim, v celoti posvetimo.

In če nam primanjkuje časa med letom, zakaj ne bi izkoristili del svojega dopusta in otrokovih počitnic? Mogoče, ob bolj zrahljanih odnosih med starši in otrokom, ne bo takoj pravega učinka. Toda čez nekaj časa se nam bo vsak trenutek, ki smo mu ga posvetili in preživeli z otrokom, ga poslušali, obrestoval s pristnejšimi odnosi — med nami in njim.

Azra Kristančič
dipl. psihologinja

JAJČNE JEDI

Jajca so bila včasih domač pridelek po naših domovih na podežlju in v predmestjih, zato so bili tudi naši jedilniki bogati jajčnih jedi, posebej še v poletnih mesecih, ko so putke z jajčki najbolj dodorne. Dandanes se je reja putk večidel preselila na kurje farme in gospodinje moramo kupovati jajčka na trgu in v trgovinah. Jajčne jedi so prijetna popestritev naših jedilnikov, ker so okusne, hitro pripravljene in razmeroma poceni. Zato vam predlagamo nekaj naših starih receptov za pripravo:

POLETNA JAJCA

Za eno osebo vzamemo dva do tri jajca, 2 žlici mleka in za drobno pest svežih dišavnice (pehtrana, peteršilja, drobnjaka, luštreka, bazilike), ki jih drobno sesekljamo. Jajca razžvrkljamo z mlekom in solimo, primešamo dišavnice in vlijemo na vročo maščobo (maslo, mast, margarina ali olje) ter spečemo. Ponudimo s črnim kruhom in mlekom.

KMEČKA OMLETA

Za štiri osebe vzamemo 12 jajc, 12 žlic mleka, 12 dkg prekajene slanine, 2 čebuli, zelen peteršilj ali drobnjak in 5 dkg masti ali olja. Na maščobi prepražimo sesekljano čebulo in ji dodamo na kocke zrezano prekajeno slanino in z mlekom vred stepena osoljena jajca. Pečemo večkrat v manjših količinah. Zmes vlijemo na vročo maščobo, posujemo s sesekljanim drobnjakom ali peteršiljem in počakamo, da jajca zakrknijo. Ponudimo na pogretilih krožnikih. Zraven damo solato.

SKUTINO CVRTJE

Pol kg mehkega sira skute, 8 jajc, 6 do 8 žlic moke, sol, mast ali olje za pečenje. Skuto pretlačimo, ji primešamo rumenjake in toliko moke, da je testo gosto tekoče, ko mu vmešamo sneg od beljakov. Spečemo po porcijah. K cvrtju nudimo solato, če ga potresemo s sladkorjem, damo poleg kompot.

PIJANI KMET

To je okusna domača sladica. Potrebujemo: 3/8 l rdečega vina, 1/8 l vode, 10 dkg sladkorja, 2 klinčka, ščepec cimeta, limonino lupino, 2 jajci, 6 starih žemelj, 4 jabolka, moko in maslo ali olje. Vinu prilijemo vodo, primešamo sladkor in dišave ter postavimo za 10 minut na toplo. Ne sme zavreti. Nato vino precedimo. V polovico nekoliko ohlajenega vina razžvrkljamo obe jajci in zlijemo na rezine starih žemelj, da se napoje. Jabolka olupimo in jim izrežemo peščiče. Nato jih zrežemo na okrogle rezine, vsako povaljamo v moki in hitro opečemo na maščobi. S surovim maslom ali oljem namažemo kozico in zložimo na dno pol namočenih rezin žemelj, nanje damo jabolčne rezine, potresemo s sladkorjem ali namažemo z marmelado (10 dkg) in pokrijemo z ostalimi rezinami. Povrh poškrpimo z drugo polovico vina in spečemo. Pečeno jed zajemamo z zajemalko na krožnike, da nastanejo male pogačice.

I. S.

FILATELIJA

DOMAČE VIZE

VAS KOTICEK

NAŠA BOJNA LETALA

V počastitev proslave letošnjega dneva jugoslovanskega vojnega letalstva (21. maja) je Skupnost jugoslovanskih PTT že 24. aprila izdala serijo štirih znamk, na katerih je prikazala naša bojna letala, in sicer:

1,50 din — lovsko letalo S-49 A, katerega so leta 1949 skonstruirali domači inženirji in je bilo vpeljeno v našo oborožitev kot prvo bojno letalo, proizvedeno v naši državi po osvoboditvi;

3,40 din — šolsko letalo na reaktivni pogon »Galeb«;

4,90 din — letalo za osnovni pouk pilotov Letalske zveze Jugoslavije in za uporabo v letalstvu teritorialne obrambe »Utva-75« in

10 din — dvomotorno reaktivno bojno letalo »Orel«, ki predstavlja skupni projekt našega Letalskega tehničnega inštituta in IMFICA iz SR Romunije. Prototipe je izdelala vsaka država posebej. Prvi let našega je bil opravljen 31. X. 1974, ob koncu leta 1976 pa je vzletel že prototip dvosedne verzije tega letala.

Osnutke za znamke je naredil akad. slikar Dušan Lučić iz Beograda. Znamke je natisnil Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v večbarvnem ofsetnem tisku v običajnih polah po 50 kosov. Po neuradnih virih je bilo izdanih 230.000 serij.

EVROPA-CEPT

3. maja letos je Skupnost JPTT izdala dve večbarvni znamki že tradicioinalne serije »Evropa-CEPT«, na katerih je prikazala dva arhitektonska spomenika, in sicer:

4,90 din — srednjeveška utrdba Golubac na desni obali Donave ob vstopu v Džerdapsko klišuro in

10 din — samostan in cerkev sv. Nauma na južni obali Ohridskega jezera.

Osnutka za znamki je naredil akad. slikar Andreja Milenković iz Beograda. Znamke je natisnila tiskarna Helio Courvoisier, Švica, v večbarvni heliogravuri v prodajnih polah po 9 kosov. Po neuradnih virih je naklada le 800.000 serij.

Bojan Pečar

V Sloveniji in po vsej Jugoslaviji je v teku velika akcija televizijskih revij za vnovično sodelovanje naše dežele na Evrovizijskem popevkarskem festivalu, kjer zadnji dve leti ni bilo jugoslovanske pesmi. V Parizu so letos slavili Izraelci, ki bodo tako prihodnje leto tudi organizatorji vseevropske popevkarske »gala predstave«, vprašanje o naši udeležbi pa — kljub vsestranski zavzetosti — vseeno ostaja odprto...

Pred prvomajskimi prazniki je med našimi delavci v Zahodni Nemčiji in Avstriji gostovala kulturno-umetniška skupina iz Revirjev, v kateri so poleg folklorne skupine iz Trbovelj in Trboveljskega seksteta nastopili tudi člani nedavno ustanovljenega ansambla SLOVENIJA. Folkloristi, pevci in godci so pripravili našim delavcem tri nastope: v Stuttgartu, Münchnu ter v Salzburgu, hkrati pa so se dogovorili za nova srečanja...

Na letošnjem Izseljenskem pikniku 4. julija na Loškem gradu se obeta pisana mednarodna družina domačih ansamblov. Poleg skupin iz domala vseh evropskih dežel, kjer živijo in delajo naši rojaki, bo letos v Škofjo Loko prišla tudi večja skupina vižarjev iz Združenih držav Amerike in Kanade, v pestro sestavljenem programu pa bo za dobro voljo poskrbelo tudi več ansamblov iz domovine. Obljubljeno je, da bodo vsi ansambli našim rojakom nastopili tudi na javnem snemanju televizijske oddaje »Srečanje v studiu 14«.

Čeprav še ni dokončno določeno, kateri ansambli bodo letos obiskali naše rojake v Združenih državah Amerike in v Kanadi, pa sta dve imeni vendarle znani že zdaj: sredi poletja bo na večtedensko gostovanje v ZDA poletel PIHALNI ORKESTER RTV LJUBLJANA pod vodstvom Francija Puharja, predvidoma novembra pa bo v Združenih državah in v Kanadi na koncertni turneji tudi ansambel FRANCIJA MIHELICA. Obe skupini bosta za popotnico posneli novi plošči in kaseti, kar bodo ljubitelji domačih viž še posebej veseli.

Za jubilejni X. festival domače glasbe v Ptuj so prireditelji — Radio Ptuj in uredništvo Našega tednika — že prejeli nad dvajset prijav iz Slovenije in zamejstva. Glede na to, da so zadnje avdicije za sodelovanje na ptujskem festivalu še v toku, pričakujejo rekordno udeležbo, ki bo res vredna vižarskega jubileja na Dravskem polju. Znano je, da bo X. ptujski festival v dneh od 25. do 27. avgusta, pripravljena bo posebna jubilejna plošča ter še kup drugih radosti...

MALI OGLASI

V Portorožu prodam večjo zasebno hišo ali polovico hiše z vrtom v izmeri 300 m². Hiša je oddaljena od morja 300 m in ima izredno lep razgled. Polovica hiše je dokončana, ostalo je v četrti fazi gradnje. Ponudbe pod »Portorož« na naslov Rodne grude.

Na Gorenjskem blizu Kranja je na prodaj starejša hiša s parcelo ca. 1300 m². Poslopje s parcelo je primerno za lokal ali obrt. Za informacije pišite na naslov: Anton Bizjak, Oberdorfstr. 102, CH-8968 Mutschellen, Švica.

Končno... knjiga za vse ljubitelje polke

Robert Dolgan

THE POLKA KING KRALJ POLKE

v angleščini

ŽIVLJENSKA ZGODBA FRANKIEJA YANKOVICA

Knjiga je vezana v celo platno, ima 226 strani in je opremljena z 32 fotografijami iz pisane kariere Frankieja Yankovica in iz njegovega zasebnega življenja.

Knjiga govori o Yankovicevem srečnem otrostvu v narodnostni sosesčini; o krutostih druge svetovne vojne; o burnem zakonu s prvo ženo; o njenem skrivnostnem izginotju; o njegovih številnih potovanjih in o milijonih prodanih plošč; o njegovi ločitvi od slavnega harmonikarja Johnnija Pecona; o njegovih desetih otrocih; o njegovem srečnem drugem zakonu; o njegovi finančni katastrofi.

Knjiga stane 8,95 USA \$ in 3 USA \$ poštne, skupaj 12 USA \$. Pošljite ček ali denarno nakaznico na naslov: YANKOVIC BOOK, P. O. Box 17 348, CLEVELAND, OHIO 44 117

ELEK TRO NA BAVA

Elektronabava
specializirano
trgovsko,
izvozno-uvozno
podjetje z
elektrotehničnim
materialom
Ljubljana
Titova 40 p. o.

Predstavništva:

Beograd, Čačak,
Osijek, Novi Sad,
Zagreb, Rijeka
nudi

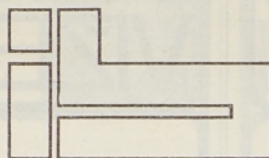
pod ugodnimi
pogoji
elektrotehnični
material
in opremo
vseh
jugoslovanskih
proizvajalcev.
Izvaža

in uvaža ves
elektrotehnični
material

in opremo
ter opremo
za industrijo.

Zastopa
tuje firme:

CATU Bagneux,
SCHRACK-Wien.

INDUSTRIJSKI BIRO

LJUBLJANA

podjetje za izgradnjo
industrije p. o.
61001 Ljubljana,
Parmova 33, p. p. 43
izvaja inženiringe
in vsa dela v zvezi
z izgradnjo,
rekonstrukcijo,
racionalizacijo
in začetnim
obratovanjem
industrijskih
objektov. Izdeluje
projekte vseh vrst,
ekonomske elaborate
in izvaja nadzor nad
izvajanjem del.

»OLMA«

Kemično obrtno podjetje
Ljubljana,
Pokopališka 5
Izdelujemo:
pomožna sredstva
za kovinsko industrijo
in gradbeništvo

DOM SI GRADITE IN SE ODLOČATE ZA NAKUP OKEN, VRAT, OKENSKIH
SENČIL, KAR VSE SODI V PODROČJE STAVBNEGA POHIŠTVA.
SEVEDA GRADIMO ENKRAT ZA VSELEJ – TOREJ HOČEMO KVALITETO
Z NAJMODERNEJŠIMI REŠITVAMI: TO JE STAVBNO POHIŠTVO

JELOVICA – ŠKOFJA LOKA

JELOVICA IZDELUJE MED DRUGIM TUDI FINALIZIRANA OKNA IN
BALKONSKA VRATA, FURNIRANA NOTRANJA VRATA, POLKNA, ŽALUZIJE,
MONTAŽNE STANOVANJSKE HIŠE IN WEEKENDE, RAZNE MONTAŽNE
POSLOVNE OBJEKTE, ITD.

LASTNA TRGOVSKA MREŽA V JUGOSLAVIJI

ŠKOFJA LOKA, KIDRIČEVA 58, TEL. 064 61-361
ZAGREB, SESVETE, ZAGREBAČKA bb, TEL. 041 253-259
NOVA GRADIŠKA, KRAJAČIČEVA 31, TEL. 055 81-123
PULA, FIŽELA 7a (NA STOJI), TEL. 052 23-976
CRIKVENICA, VINODOLSKA 31, TEL. 051 831-115
ZADAR, BIOGRADSKA bb, TEL. 057 23-815
ŠIBENIK, UL. BRATSTVA I JEDINSTVA 98, TEL. 059 23-876
DUVNO, BORIŠE KOVAČEVIĆA bb, TEL. 080 72-179
SARAJEVO, RAJLOVAC, UL. 21. MAJA 147, TEL. 071 526-338
STARA PAZOVA, SAMENJAROVA 29, TEL. 022 81-666
NIŠ, UL. NIKODIJA STOJANOVIĆA (TATKA), TEL. 018 65-930
SKOPJE, MADJARI, UL. 821 br. 3, TEL. 091 61-104
SPLIT, KOVANJINOVA 1, TEL. 058 48-780
OSIJEK, ČEPINSKA bb, TEL. 054 31-922
KRAGUJEVAC, BELOŠEVAC, M. BANKOVIĆA bb, TEL. 034 66-235
VALJEVO, KOLUBARSKA bb, TEL. 014 22-233
BAR, TEL. 085 22-189

JELOVICA

Pomlad
v Podbrezju
na Gorenjskem,
zadaj Stol

Foto: Ivan Tušek

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

JULIJ
1978
LETNIK 25

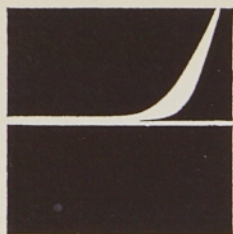
RODNA GRUDA

SLOVENIJA

7

ENGLISH SECTION PAGES 19-25

airport ljubljana

AERODROM LJUBLJANA

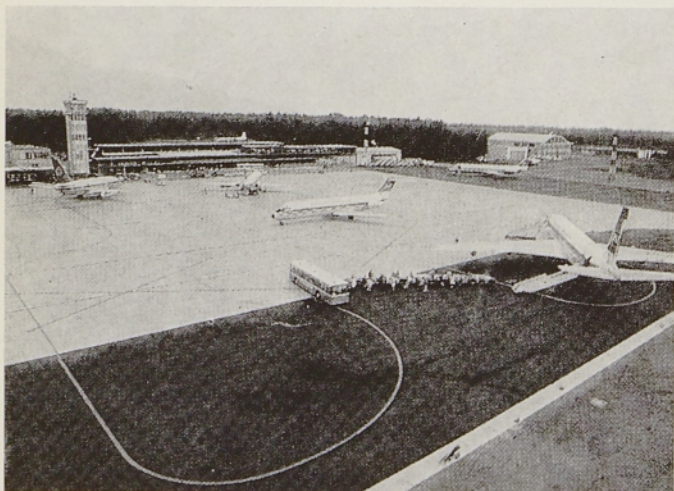
64210 Brnik

Tel.: (064) 25-761

Telex: 34 539 YU AIRLJU

Letališče Ljubljana predstavlja s svojo lego na prehodu iz srednje v južno Evropo in iz zahodne v vzhodno Evropo široko okno v svet, tako za gospodarske in turistične tokove. Razpolaga z moderno pristaniško stavbo, ki lahko sprejme letno 1,000.000 potnikov. S svojo vzletnopristajalno stezo, ki je dolga 3.000 m in bo od 1. 9. 1978 podaljšana na 3.300 m, lahko sprejme največja potniška in tovorna letala. V letu 1977 je letališče sprejelo 510.000 potnikov in 6.100 ton blaga. Dodatne storitve: carine prosta trgovina (duty free shop), taksi služba, rent-a-car, restavracija, pošta.

Z rednimi linijami prevoznika JAT je letališče povezano z Londonom, Parizom, Amsterdamom, Zürichom, Frankfurtom in New Yorkom kot tudi znotraj države z Beogradom, Sarajevom, Skopjem, Titogradom, Splitom, Dubrovnikom. S cargo linijama Lufthanse in Swissaira je letališče povezano s Frankfurtom in Zürichom. Pomembno vlogo v življenju letališča predstavlja tudi charterski promet (tuji prevozniki in domači Inex Adria, JAT ter AvioGenex).

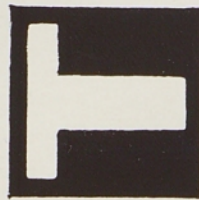

KOVINOTEHNA

TEHNO-MERCATOR

EXPORT-
IMPORT
CELJE,
MARIBORSKA 7

ZDRUŽENI
TOZD
VELEPRODAJA,
TOZD
SKLADIŠČA
IN
TRANSPORT,
TOZD
TEHNIČNE
TRGOVINE,
TOZD »T«,
TOZD
UNIVERZAL,
TOZD
ZUNANJA
TRGOVINA,

TOZD
INŽENIRING,
TOZD AOP,
SKUPNE
SLUŽBE
RAZŠIRJENI
PREDMET
POSLOVNI
KVALITETNEJŠA
PONUDBA

ENGLISH SECTION

FROM THE EDITOR

During my work at Rodna gruda I have already met a considerable number of older fellow-countrymen who told me that though they were born in a foreign country they were able to speak their mother-tongue fluently. When I asked them about this some of them explained that they were in fact born in a foreign country but that their father had brought them as children back to their native-land where they finished their compulsory education. Only later did they return abroad. In this way their mother-tongue, which was given them by their parents and strengthened by the period spent in a Slovene school, became a language with equal rights in comparison with the language of their new homeland. They were able to talk, to read newspapers and to write in Slovene. They were later able to learn a foreign language with ease.

All this came into my mind when I read in a paper published by some of our newest emigrants a simple but moving poem entitled "Where is 'over there'" («Kje je to tam?»). In the poem a child asks his father to tell him where is "over there". His fellow-pupils at school beat him up and shout after him: "Go home!" And in the child hope awakes that "over there" it's not like that, that there he won't be beaten up and humiliated, that there he'll be an equal among equals.

On the one hand this poem is a reflection of the fact that the children have started to become aware of the fact that their parents have done them an injustice, when they tore them away from their childhood friends and their own people only for the sake of a supposedly better standard of living. If they had come to an environment which would have accepted them as equals though foreigners, then perhaps they would never have started this problem. We all know that no such ideal environment exists.

In the majority of cases a foreigner remains a foreigner. And hasn't a child the right to want to go to the place where he would be able to shake off the hateful nickname of "foreigner"?

The paper in which the above-mentioned poem was published has proposed a provisional solution: the setting-up of some kind of educational centres in the homeland, where the children of our fellow-countrymen who are employed in foreign countries could be schooled. In this way the children would be able to return to an environment which is known to them, where they would feel more secure. They would return to the country whence the culture and customs of their parents came.

This proposal should certainly be seriously considered here in the native-land. However, I have the feeling that

today in spite of faster communications and closer contacts between the peoples of this world this will be much more complicated than it once was, and very much harder to carry out.

Jože Prešeren

NEWS

DEMOCRACY AND MINORITIES

"The democracy of any individual country can be measured by, among other things, that country's relationship to its national minorities," stated Jože Hartman, chairman of the commission for minority and nationality questions, belonging to the Republic's Committee of the Socialist Alliance of Working People of Slovenia, at a recently-held press conference. "Minorities are mainly the subject in the relationship to the majority nation, which means that they must be fellow-creators of their own fate. If this is not the case, then we have a dictatorship of the majority, which cannot be accepted under the roof of democracy."

40-YEAR ANNIVERSARY OF THE SLOVENE ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

At the recently-held Annual General Meeting of the Slovene Academy of Science and Art two new full members were elected, dr. Alojzij Finžgar from the Class for Historical and Social Sciences and dr. Anton Bajec from the Class for Philological and Literary Science. At the same time several corresponding and external corresponding members were elected.

In his report Academic dr. Janez Milčinski, President of the Slovene Academy of Science and Art recounted the most important achievements of this, the top Slovene scientific establishment, over the past period and reported on the contacts of our academy with the academies of other countries. This year is a jubilee one for the Slovene Academy of Sciences and Arts, as 40 years have passed since its establishment and 30 years since the President of Yugoslavia Josip Broz Tito was elected an honorary member. The jubilee will be honoured at a special meeting of the Academy, to be held in November of this year.

INCREASE IN THE NUMBER OF SAVINGS ACCOUNTS

Data collected by the Slovene banks and the Post-office Savings Bank indicate that in 1977 the number of savings accounts in Slovenia increased by 34 % and the number of foreign-exchange savings accounts increased by 44 %. Among the banks the Bank of Ljubljana with its numerous branches took first place — as many as two-thirds of all accounts are held there —, next come the Bank of Maribor and the Bank of Koper, then Jugobanka and the Post-office Savings Bank, and finally the Bank of Belgrade, which has opened its first branch office in Ljubljana.

RODNA GRUDA
Magazine
for Slovenes Abroad
Cankarjeva 1/II
61001 Ljubljana
Slovenia-Yugoslavia
Tel. 061/23 102

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Drago Seliger (Editor-in-chief), Jože Prešeren (responsible Editor) and Janez Kajzer
English translations: Milena Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 8 and 9 are published together as a double issue.
Yearly subscription for overseas countries is 6.— U.S., Canadian or Australian dollars. Payment can be made direct to our Account, No. 50100-620-010-32002-575 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica — in a registered letter

THE TWO BEST BASKETBALL TEAMS — BOSNA AND PARTIZAN

This year the two teams of Partizan from Belgrade and Bosna from Sarajevo took part in the final of the Radivoj Korać International Cup, in which Europe's best basketball teams play. Partizan won. A match between these two teams held a few days later decided who would be the new national champion. This time Bosna beat Partizan on the latter's own ground in Belgrade and became national basketball champion for the first time.

Last year's national champion, Jugoplastika from Split, took third place and Brest from Ljubljana were fourth.

ICE-HOCKEY — YUGOSLAVIA JOINS GROUP C

At the world ice-hockey championship for group B, which was held in Belgrade during March of this year, Yugoslavia, with only one victory (against Switzerland) took last place in the group and so will be playing in group C at the next world championship. Together with Yugoslavia Italy is going to Group C, whereas Poland will be playing in the top group, Group A.

YUGOSLAV PRESIDENT'S JOURNEY FIRST MEETING TITO — CARTER

The official and friendly visit paid by President Tito of Yugoslavia to the United States and the friendly visit to Great Britain early in March will go down in the annals of Yugoslav-American and Yugoslav-British relations as an event of exceptional significance. First, the direct meeting between the two Presidents, Tito and Carter, the contents of their talks, the extremely rich and substantive joint communiqué, will have a favourable effect not only upon the further development of bilateral relations, but also upon the wider scene in the overall relations between a series of other countries.

This is all the more significant as Tito and Carter talked like men with different political philosophies, in which President Tito entirely championed the interests and the views of the nonaligned, while also encountering significant accord and a similarity of views on the part of President Carter. This is all the more important, because the statement made by the President of the United States regarding the breadth and significance of the movement of the non-aligned is not merely a sign of courtesy, but should be expected to have a favourable reflection upon the state of relations and further development of the policy of non-alignment and peace in the whole world. During the meeting between Tito and Carter, an intensive talk also took place regarding the present state of détente and regarding ways to make this important component even more substantial and thus open prospects for all countries, not to find themselves at the edge of the policy of relaxation but to be actively involved on the basis of equality, mutual consideration and non-interference in the internal affairs of others. This is but one of the signs that the talks between the two presidents were not merely formal but also revealed the strategic dimensions of the main international problems, guaranteeing equality between Yugoslavia and the United States, though one of the most advanced countries in the world is in question, which is also a strategic big power, and a small country which is actively present in the world, especially in the movement of the nonaligned.

This helped not only a better and more sincere understanding for the positions and policy of the other side,

but also a profounder understanding of the reasons and motives why a particular policy is being pursued from a long-term position.

This method in the talks, which proceeded along the edge of the profounder strategic options of the two sides also yielded real results — greater mutual confidence, and in many cases also knowledge that the degree of coincidence in view is much greater than might appear on a superficial examination.

This especially pertains to the knowledge which was dominant on both sides that the world is much more closely integrated than it used to be and that no one can make moves without giving thought to every aspect of the likely consequences for every country.

In pressing for dialogue and not for confrontation, President Tito and President Carter performed the part of statesmen who make a decisive contribution to making all international questions solvable peaceably, at the conference table by negotiation.

This fundamental option was present during the examination of all the most important international problems — the Mid-East crisis, the conflict between Somalia and Ethiopia, South Africa, the policy of détente, the overall relations between the advanced and the under-developed countries. To this should be added that the bilateral relations between the two countries will be following an upward curve, especially in view of President Carter's preparedness to see that any obstacles on this road should be removed. President Carter's position that terrorist and hostile activities which are being pursued in the United States against Yugoslavia are in essence aimed also against the interests of the United States is significant for the creation of conditions for better relations between the two countries.

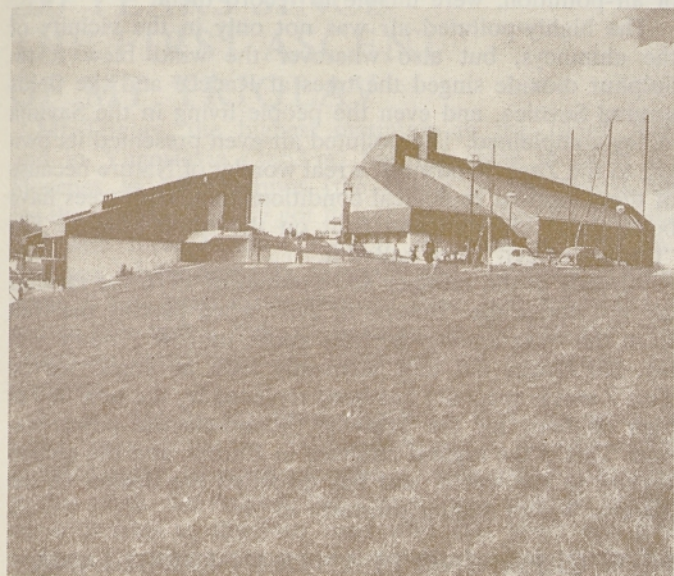
Many papers all over the United States and in the world gave wide publicity to the visit. This may be interpreted as being due to Yugoslavia's position, to the significance of the visit and to the personal prestige enjoyed by President Tito, towards whom everyone comports himself as towards a man who is a leader in the struggle for peace and nonalignment. The key to this attitude and atmosphere was struck by President Carter, who played the cordial host, ready to seek advice on all matters "with the last of the political giants of the twentieth century", as he described President Tito.

D. Mitević

AROUND SLOVENIA

LJUBLJANA — The city of Ljubljana now has two discount shops, where food and drink can be bought in larger quantities at considerably reduced prices. A new discount shop is to be built at Bežigrad by the Mercator Trading Enterprise. The building, with a useful area of 4000 square metres, will be finished by the Spring of 1979. Prices will be reduced by 15 to 25 % compared with those in ordinary retail shops. Storage warehouses with a total area of 25 000 square metres are to be built next to this shop.

KRANJ — Innovators at "Iskra", the Industry of Telecommunications, Electronics and Electromechanics, have been very active recently. They have registered a total of 72 innovations, most of which are technical improvements and useful proposals. There were ten inventions among the useful proposals. The innovators received compensatory payments for accepted proposals. On average these payments came to 5,8 % of the saving achieved. Most of the registered innovations concerned a change in the technological process. Next were very design changes and improvements in machinery and tools. Proposals concerning

The Memorial Building of Liberation War Veterans and Youth of Yugoslavia stands above the village of Kumrovec. A fine example of modern architecture, it harmonizes perfectly with the surrounding countryside. — Photo: Joco Žnidaršič

improvements in quality and a reduction in the number of rejects also appeared.

TOLMIN — One of the main objects of the middle-term social plan for the Tolminsko Area is to reduce emigration of the population. In spite of these plans people are still leaving Tolminsko, and since the earthquake they have been leaving at an even faster rate. Since 1971 the number of inhabitants in the Tolmin Commune has been reduced by 708, as well as this Tolminsko is one of regions with the oldest population in Slovenia.

AJDOVŠČINA — There is at present great demand in Slovenia for plants for the treatment of industrial waste and sewage. For this reason the Ajdovščina Metal-works has decided to start manufacturing equipment for these plants. They will also manufacture machines for the pre-cleaning of larger particles and machines for biological cleaning.

CELJE — The ruins of Celje Castle, which have been renovated several times in the past, are relentlessly getting into a worse and worse state. The people of Celje have finally realized that with the few millions of old dinars, which is as much as they have been investing annually in the castle in recent years, nothing will be achieved. Modern methods for the protection of the remaining ruins cost a lot more. Following the example of the people of Ljubljana, who are renovating their castle according to the most up-to-date principles of protection of monuments, the people of Celje have decided to carry out a thorough restoration of their castle. Celje Castle is not only the concern of Celje; what is involved are the 700 years of history linked with castle and the fact that the ruins of Celje Castle are the third most popular place for tourists to visit in Slovenia.

VELENJE — At the Gorenje factory they have started to manufacture a new colour television, which has been designed by Iztok Grabovec from Celje, head of the developmental design department of electronics. The new television set is called "Aquamarine" and it has a 67 cm screen. The cathode-ray tube is a product of the Belgian firm Sylvania. Fifty thousand TV sets of this type are to be manufactured this year.

PROTECTION OF THE ENVIRONMENT IN SLOVENIA

Every Slovene is proud of the beauty and variety of the Slovene countryside. Certainly it would be hard to find elsewhere in an area of 20,251 square kilometres, which is as much as Slovenia occupies, such a varied countryside, with mountains crossed by valleys, with level plains and rolling hills. Many justifiably call it the garden of Europe.

Many of those who call Slovenia the garden of Europe are foreigners, who come here for a holiday and during their short visit can't help noticing the other side of the characteristics of the Slovene countryside: that the mountain barriers prevent the wind from airing the valleys and driving away the fog, which during the Autumn and Winter is apt to drop over the valleys and inland basins like a stifling hat, pushing to the ground all the smoke, soot, dust and other dirt escaping through chimneys; that beside rivers there stand instead of sawmills and mills factories without equipment for the treatment of waste effluent, which have been responsible for the pollution of many a "Bistrica" (clear stream) so that they are no longer clear as their name would indicate; and that the villages which were once clumped together in narrow valleys have spread out onto the fields.

In short we have in the past to some extent neglected the characteristics of our environment in order to achieve a fast rate of progress. So today in twelve towns of Slovenia we periodically breathe critically polluted air, and in 31 other towns part of the year it is polluted above the permitted level. Slovenia has one of the most wooded countrysides of Europe. Because of excessive pollution of the atmosphere by 1975 a total of more than 1000 hectares of woodland had been ruined and 2500 hectares were threatened.

We have released industrial and domestic sewage into our lakes, rivers, streams; today the waters of Slovenia are so dirty that they indicate a population of seven million, not two million. In dry periods less than five per cent of water sources are unpolluted. In twenty years 700 cases of fish slaughtering because of pollution have been recorded.

Towns with their tentacles have spread out onto fertile land; in this way we have lost 14 % of our fertile land. Every year there is a greater volume of rubbish. Last year we threw away 4,5 million tons, but not always in the right place.

We certainly haven't been looking after our garden as we should have done. Years ago in our endeavours for as fast a growth as possible there was neither time nor money for protection of the environment. So in the future we shall have to take greater care of our garden. That we are well aware of this, which is half the battle won, is proved by numerous cases. Let's have a look at some.

SNOW — WHITE AS SNOW SHOULD BE

At one time the snow at Ravne na Koroškem was black, as black as the iron made at the Ravne Steelworks for the last 370 years. Three years ago the snowflakes were able to be proud of their whiteness again. For, at the steel-

works special filters have been built into the chimneys; these filters clean the smoke so well that it becomes colourless and invisible. But when the filters were working at full steam and there was no smoke seen to be coming out of the steelworks' chimneys, the people of Ravne were still coughing because of the dirty air. It turned out that they hadn't been right to place all the blame for air-pollution on the steelworks. To a considerable extent they themselves were guilty for the bad air. The filters installed in the factory chimneys proved that a large percentage of the soot, dust and smoke gets into the air through the chimneys of ordinary dwelling-houses.

AT CELJE THINGS ARE IMPROVING

It's not long since Celje was known mainly for the ruins of its old castle, for several years now it is "famous" for its polluted atmosphere and dead waters. Now a social compact about protection of the environment in the Community of Celje up to the year 1980 has been confirmed by the Community's Assembly.

This is the first case, not only in Slovenia but probably in Yugoslavia, too, that a start has been made to the settling of questions concerning the environment by means of a social compact.

Such a social action was urgently needed in Celje, since this town, with its predominantly chemical industry, takes first place in Slovenia as far as pollution of the environment is concerned. For example the lower streams of the Hudinja and Voglajna, as well as some others, are already for 15 years biologically dead because of industrial effluents coming mainly from the Štore Steelworks, the Celje Zinc-works, and the EMO Factory of Enamelware. The River Savinja is from Celje downstream to its junction with the River Sava excessively polluted, although industry has been making efforts to clean the effluents before releasing them. Unfortunately, the cleaning plants are in many cases still not too suitable.

The situation with the air in Celje is no better than with the water. In certain weather conditions the air becomes literally saturated with sulphur dioxide. Measurements have shown that over the last two years there has been a smaller amount of harmful matter in the Celje atmosphere than years ago, but still enough for Celje to belong to those regions with a polluted atmosphere.

NO MORE "FLOWERS OF EVIL"

Whenever the Zasavje Valley is mentioned everybody first thinks of the coalmines there. In recent years many people have, in connection with Zasavje, thought of the smoke from the thermoelectric power-station, which has persistently destroyed plant life and affected the health of the people living in these towns and villages.

For Zasavje is one of our first industrial centres, having experienced a period of rapid development during the difficult postwar years, at a time when factory chimneys, pouring out black smoke, were a symbol of progress. Industrial development was our first object at that time. Industry needed energy and where was it to get it from? Where there was coal, of course. In the narrow Zasavje valley, well-known for its coalmines, a thermoelectric power-station was built. At that nobody stopped to think that its position among the hills, where smoke was unable to rise because of thermal inversions and simply rolled along the ground, was quite unsuitable as far as the protection of the environment and people's health was concerned. The main thing was that coal was always handy.

Unfortunately this coal contained an exceptionally large amount of sulphur, which, when burnt, turned into sulphur dioxide, the latter turning into sulphuric acid on con-

tact with water vapour. This sulphuric acid destroyed all plant life for miles around, like fire. Both thermoelectric power-stations spouted as much as 240 tons of sulphur dioxide into the air every day. In days with a thermal inversion practically all this sulphur dioxide remained at ground level because of the impenetrable layer of air above, and built up into excessive concentrations. The concentrations became so high that even the measuring instruments, set up seven years ago to measure the degree of air-pollution, were unable to record them.

The highly-polluted air was not only in the vicinity of the chimneys, but also wherever the wind blew it to. Sulphur dioxide singed the trees at Radeče and the fields around Sevnica, and even the people living in the Savinja valley complained. The polluted air even presented its own gift to the Zasavje farmers, a real wonder of Nature because of the abnormal ecological conditions their fruit-trees have borne both blossom and fruit on the same branch. The "flowers of evil" they called it.

Already in the summer and autumn of 1976 the farmers did not notice the "flowers of evil" when picking the fruit from the trees among the hills above narrow Zasavje valley. No longer did they anxiously look at singed leaves. This Zasavje specialty has been replaced by the new 360 m high chimney for the Trbovlje thermo-electric power-station. This is the highest chimney in Europe and the second highest in the world, and has dispelled the danger of the Zasavje Valley falling seriously ill.

NEW CLEANING PLANTS IN LJUBLJANA

Many more cases of successful protection of the environment could be cited. Thus the Notranjska Reka will soon no longer be the waste canal for Ilirska Bistrica's industry. The two polluters, the Factory of Organic Chemicals and Lesonit, have already supplied themselves with modern effluent treatment equipment. At Lesonit they are soon going to transfer to the so-called "dry method", where water isn't needed. The River Krka will remain a paradise for fishermen. The four communes along the River Krka have agreed that together they are going to fight against the pollution of this picturesque Dolenjsko river. No longer does dust rise from the Anhovo Cement-works, nor smoke from the Maribor Foundry. There is too little room to describe all the steps taken so far to protect the environment. Let's describe just one more of the many measures planned.

In Ljubljana a lot of sewage flows day after day untreated into the River Ljubljanica near Zalog. This has been going on ever since Ljubljana had a drainage system, is going on still today, but will no longer be going on in the future. The people of Ljubljana have decided that a modern sewage treatment plant is to be built at Zalog for the whole city.

The construction of the sewage treatment works will take place in two stages. When the first stage is completed the works will have a capacity of 750,000 Equivalent Units, which means that it will be able to handle as much sewage as is produced by all of Ljubljana's industry and a population of 400,000. In the second stage the works will be enlarged to provide a total capacity of 1,250,000 Units. A sewage treatment works with such a capacity will, according to plans, be sufficient up to roughly the year 2000, later its capacity could be further increased.

The dirty water will first be cleaned mechanically, removing a total of 35 % of the dirt. This water will then pass through biological cleaning equipment, so that when it finally leaves the works and is allowed to flow into the Ljubljanica it will contain only 5 % of impurities. It will still be a dirty colour, but the water will no longer threaten life in the rivers.

From the outside the sewage works will look like a chemical factory. However, the similarity will be only in appearance, as it will not pollute the environment. It will emit neither unpleasant smells nor noise. Only during the biological cleaning process will a gas be released, which will be cleaned and reused to provide energy to the cleaning equipment. The main drain, which will carry the sewage to the sewage treatment plant, is already built.

200 YEARS SINCE THE FIRST ASCENT OF MT. TRIGLAV

Mt. Triglav, the highest mountain in the Julian Alps and in Yugoslavia (2863 m) has the same meaning for Slovenes as Mt. Olympus (the Home of the Gods) has for the Greeks. Triglav got its name from the Old Slavonic god with three heads (Tri-glav), the ruler of light and darkness, of the heavenly, terrestrial and subterranean kingdoms. Thus there exists between these two mountains a certain conceptual link, culminating in the fact that two extremely important and much-beloved mountains are involved.

Let us not be surprised, therefore, that this year, in which we celebrate the 200th anniversary of the first ascent of Mt. Triglav, so much attention is being paid by Slovenes to this event. On August 26th a monument is to be unveiled at Bohinj to the four men who 200 years ago first reached its summit and so removed the halo from this mysterious peak, where the witches who make thunder, lightning and hail have their meetings.

On August 26th exactly 200 years will have passed since the "four stout-hearted men" — official woundhealer Lovrenc Willonitzer from Stara Fužina, the two miners, Matevž Kos from Jereka and Luka Korošec from Gorjuše, and Štefan Rožič, a mountain-goat hunter — first conquered the then virgin summit of Mt. Triglav. This, at least, is what was recorded in 1819 by Profesor Fr. X. Richter from Graz in "Ilirski list". Later historians who took an interest in Mt. Triglav disputed this report, contending that only three and not four climbers took part in the first ascent. There's a third theory about who was the first to set foot upon the summit of Mt. Triglav. This was the theory of the Triglav priest Jakob Aljaž, who in 1922 wrote in his memoirs that it's not correct to think that nobody had stood on the top of Mt. Triglav before Wil-

lomitzer, as no hunter's or shepherd's heart can rest until he reaches the highest peak.

The following extract is the opinion of the Chairman of the Mountaineering Association of Slovenia, dr. Miha Potočnik: "I don't think it's really the most important whether there were three men or four on the summit. It is important that members of our own nation reached the summit 200 years ago, that is 9 years before the French conquered Mt. Blanc, 87 years before the English and after them the Italians conquered the Matterhorn, and 22 years before the first climbers, including Valentin Stanič, reached the summit of the Grossglockner, not to mention Mt. Olympus, whose summit was reached by the Greeks only in 1913." Discussions about this question have been conducted at meetings of the Mountaineering Association of Slovenia, at which it was concluded that it is certainly a smaller error to say that Štefan Rožič was among those to make the first ascent, even if he wasn't, than it would be if he really was among them and we were not to acknowledge the fact, which would be very unjust.

And so on August 26th a monument is to be unveiled next to Lake Bohinj in honour of four and not three men.

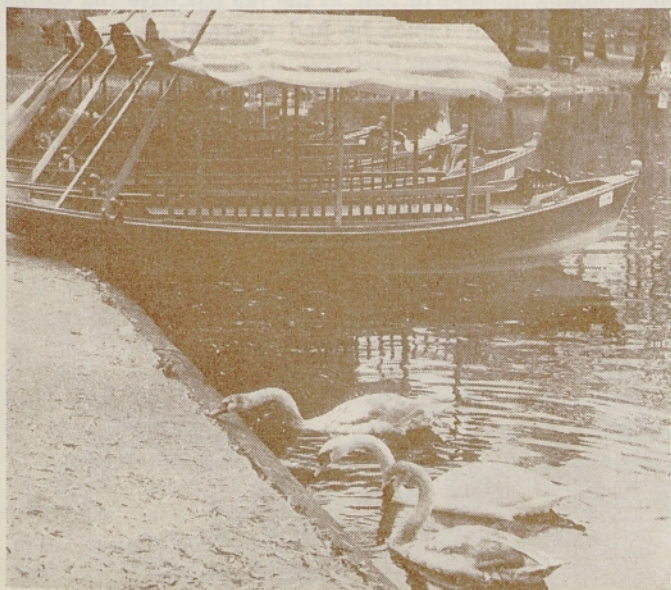
Although we Slovenes are a small nation in the Alpine region, and situated more towards the edge of it than towards the centre, in mountaineering activities we have proved that we are the equals of the best climbers in the world, as is proved by the exploits of our climbers in our own and foreign mountain ranges. The target of our next Himalayan Mountaineering Expedition is even the highest mountain in the world, Mt. Everest, by a new route. In this way Slovene and Yugoslav mountaineers wish to honour in a special way the 200th anniversary of the first ascent of Mt. Triglav, and, as well, those stout-hearted and simple men from among the people, who risked the ascent of Triglav and by doing so acquired a place for themselves among the pioneers of mountaineering in the Alps. It was only 84 years after this exploit, in 1862, that mountaineering activities in the region of the Alps started to become organized with the establishment of the Austrian Mountaineering Club, which gave itself the task of discovering the Alpine world — and in doing so it started with the planned Germanization of Slovene mountain names. Of course during this mountain exploration it was not possible to manage without local Slovene guides, as was confirmed by the famous dr. Julius Kugy in his books when mentioning his guides, among them the most daring ones from the Trenta Valley. So it is easy to understand that the most beautiful fairytale about a hunter who knew all the mountain paths and could climb to the highest peak had its origin right in the Upper Soča Valley.

Thus simple people, shepherds and hunters were the reflection of the alpine natural life, as the Slovene mountaineer dr. Tuma put it so nicely. Let us therefore not be surprised at the Triglav priest Aljaž, who fervently believed in and defended his own theory that "Trentarji" had certainly reached this proud summit at some earlier date.

Thus on Saturday, August 26th the main celebration will take place in honour of the four men, to whom the Mountaineering Association of Slovenia will be unveiling a monument, the work of the Academic sculptor Stojan Batič. At this celebration mountaineers from Slovenia and from beyond our borders will be meeting to honour together this great historic event.

Within the framework of jubilee there will be a whole series of events, which will include a mass ascent of Triglav, to which the Slovene mountaineering club is already inviting its members and friends of the club, so that participation will be a maximum, since Triglav is no ordinary mountain, it is a deity, the Slovene Mt. Olympus.

On Lake Bled — photo: Janez Zrnek

CENTENARY OF THE BIRTH OF THE SLOVENE WRITER ZOFKA KVEDROVA

In April the centenary of the birth of "the first real Slovene lady writer" (as her friend Ivan Cankar described her) Zofka Kvedrova was celebrated. The Slovene cultural community has celebrated this jubilee with numerous events and cultural actions.

The programme of celebrations of Zofka Kvedrova's jubilee is a double one. On the one hand it is linked with the actual date of her birth, to which the central core of the events will be dedicated, and on the other hand the celebrations will include a longer period, in which mainly publishing and scientific — criticism actions will be taking place. In this way her work and significance as a lady publisher, editor, writer, cultural worker and translator will be treated and evaluated from all points of view, as also will be her role in the development of the Slovene and Yugoslav worker's movement and in the struggle for equal rights for women at the start of this century. For her work has so far not been properly assessed, either in the field of literary history or in that of political history.

A special place within the celebrations of the centenary of Zofka Kvedrova is being taken by publishing activities. Slovene publishing-houses will be publishing certain of her works. It has been proposed that on this occasion her collected or selected works be published, as they have not been available in Slovenia for the last forty years. The Committee in charge of Celebrations has suggested that Zofka Kvedrova be included in the collection "Famous Slovenes". In this way it would be possible to throw light on the image of the most remarkable of all Slovene lady writers who appeared in the Slovene public at the turn of the century. The press, radio and television will, of course, be playing their parts in the celebration, as well as cultural-artistic and cultural-educational societies in Slovenia and abroad. It will, as well, be necessary to speak about Zofka Kvedrova at this year's symposium in Linz, where the history of the women's movement in Europe during the period 1900—39 will be examined.

»ASSASSINATION IN SARAJEVO« TRAVELS THE WORLD

So far director Veljko Bulajić's film "Assassination in Sarajevo" has been shown in 70 countries, which means that this film is one of the most viewed Yugoslav films

abroad over the last few years. It enjoyed great success in Poland, where, according to the number of viewers, it took first place last year among all films. It was also very well received in East Germany, Hungary, Turkey, Greece and Argentina. It was played with great success in Czechoslovakia, taking first prize at the workers's festival in this country. Czechoslovakia took part in the filming as co-producer.

In order to show the film in all these numerous countries and on different continents 300 copies of the film "Assassination in Sarajevo" had to be made. In roughly 20 countries the film was synchronized in the languages spoken in the countries involved, whereas in the other countries it was provided with subtitles.

The film "Assassination in Sarajevo", together with films "Kozara" and "Battle on the Neretva" by the same author (Veljko Bulajić) and "Zbiralci perja" by Aleksander Petrović, is among Yugoslavia's most watched films. In our country so far roughly a million and a half people have seen this film.

UNESCO REPORT ON THE SPREADING OF INFORMATION IN YUGOSLAVIA

Yugoslavia is one of the few countries where standpoints about the spreading of information have been fixed long ago. This spreading of information is not unilateral, states the UNESCO report, which was published a short time ago in Pariz. The process of spreading information in Yugoslavia, states Peter Lewis on behalf of the group of experts, is based on the socialist system of the country and included in the whole socio-economic system. The free exchange of information is particularly important in Yugoslavia, where information is not "goods" but a social need.

LIPICA THOROUGHBREDS AMONG THE MOST BEAUTIFUL HORSES IN THE WORLD

In the middle of the Karst bush and woods, only 6 kilometers from Sežana, the traveller is surprised by nicely laid-out parks, mown lawns, a hippodrome, and even more by the magnificent hotel Maestoso, the herd of beautiful horses, riders and old carriages. If there weren't an uncountable number of cars in the big car-park the visitor would feel that in Lipica he had returned to the Middle

Some of the new houses in Grosuplje — photo: Janez Zrnc

Agas. The stud-farm collective has worked out a way of combining the new with the old.

If we take a look at the archives we find that the first imperial head of the royal court stud-farm in Lipica was Slovene Franc Jurko. Back in the year 1570 he reported to the Archduke Karl that he had got everything ready for the reception of the first throughbred stallions and mares from various parts of the world.

It wasn't just by chance that the Emperor had decided to set up his stud-farm in an out-of-the-way village on the Karst. It was in this region, too, that the Ancient Romans had bought horses, valued them highly and used them in battle and to pull chariots, as well as for tournaments. After the establishment of the stud-farm the reputation of its horse began to spread around Europe; nowadays the Lipica horses are known throughout the world.

"In the fourteenth century demands for a new breed of horses dictated the needs of the already established Spanish riding-school in Vienna, which at that time had Andalusian horses. These because of their size and unsuitable limbs were not suitable for the classical school of riding. A more suitable and lighter horse was needed by the nobles for pulling carriages, whereas the army needed them for parades and light cavalry. So up to 1918 and the fall of the Austria-Hungarian Empire Lipica bred stallions exclusively for the use of the Spanish riding-school in Vienna, whereas mares and poorer stallions served the needs of the army and the court", says Andrej Franetič, the director of the Lipica stud-farm.

Thus Lipica and its stud-farm was only a reserved area for the Court at Vienna, between the wars military interests predominated, so that only over the last ten years has Lipica thrown its doors open wide to all lovers of nature and animals, and particularly to lovers of horses and riding sports.

WORLD FAME

Lipica has become famous throughout the world in a number of ways. Firstly, with the rearing of top-quality throughbred Lipicaners, then with the appearance of the Lipica herd in the films "Fra Diavolo" and "The Wonder of White Stallions", with the appearance of the Lipica team at tournaments in Aachen, and of course, with the sale of these horses to the USA, Italy, Germany and other European countries.

So today there is hardly a traveller through Slovenia who wouldn't stop on the way at Lipica and have a look at this pearl of the green Karst; there is an ever-increasing number of those who spent part of their holidays on the backs of throughbred Lipicaners and on numerous trips in old horse-carriages.

Andrej Franetič says: "We have increased our available programme for tourists very considerably. Visitors can enjoy recreational riding on throughbred Lipicaners through parks, meadows and woods; and then we organize fox-hunting, picnics, trips by horse and carriage to the Škocjansko caves and elsewhere. We have a number of ponies available for children and 50 Lipicaners for grown-ups."

Visitors to Lipica who wish to ride horses are no longer dependent upon the weather, if it rains they can enjoy a ride on horseback in the covered riding-halls. Everything is laid on for other visitors, too. The viewing of the Lipica herd, of the 300-years-old stable, in which have their home the throughbred stallions and white "mothers" with dark-coloured foals, which gently nose around the visitors and ask for a sweet, as well as the young Lipica stallions, which rise up in a lively way one towards another.

In Lipica a pleasant atmosphere has been arranged in other directions, too.

At the new Maestoso hotel there is comfortable accommodation for 175 people, a big restaurant, a skittling-alley, a night-club, a covered swimming-pool, a sauna and other facilities for entertainment and recreation.

"More and more people are deciding to visit Lipica; all the more of them decide to come because of the noisy towns, pollution of the environment and other unpleasant things and enjoy our centuries old oaks, sweet-smelling linden trees, silence and pure air. The vicinity of the sea makes it possible for visitors to Lipica to combine horse-riding with bathing in the warm Adriatic."

CELEBRATIONS THROUGHOUT THE YEAR

"Who today wouldn't like to admire flying white manes in the morning Karst wind, the blue of the Adriatic in the hot midday sun and the smell of lime-blossom in the pleasantly cool breeze of Lipica Park?", exclaimed a visitor from Scandinavia on one occasion. There are all the more visitors like him.

So Lipica has abandoned anonymity and is becoming an all-the-more important touristic centre in Slovenia. Although the collective will be celebrating the 400th anniversary of its establishment only in two years time, it is already preparing for this jubilee in all earnest. In spite of a few uncertain years in the past, with threats of closing-down in 1960, Lipica is now again experiencing a period of touristic and economic blossoming.

Much is owed to President Tito, who on the occasion of a visit to Lipica through his interventions helped to prevent the closing-down of the stud-farm.

Thus the collective is preparing for its jubilee celebrations with so much the more enthusiasm, to its celebrations of the 400-year anniversary of the stud-farm, one of the oldest in Europe. Within the framework of this jubilee the universal usefulness of Lipicaners for classical riding school, dressage, for use in farming and the Yugoslav National Army will be scientifically and practically demonstrated. During Jubilee Year exhibitions of stallions from all the Yugoslav Lipicaner stud-farm will be organized, as well as the appearance of their own horses; as well they will be giving demonstrations of the Spanish riding-school from Vienna, which has been using Lipicaners for all the 400 years since the establishment of the stud-farm in Lipica.

Competitions between two-coupled and four-coupled teams of Lipica horses will be prepared, as well as an international tournament and a world symposium on the breeding and rearing of Lipicaners, and a number of cultural events.

The village of Hotedršica near Logatec — photo: Ančka Tomšič

PÁGINA EN ESPAÑOL

EL NÚMERO 10.000 DEL PERIÓDICO »PRIMORSKI DNEVNIK«

Este diario esloveno que se edita en Italia ha celebrado un acontecimiento importante. Ha editado ya el número 10.000! Este diario incorporó en su última tirada un gran número de artículos extraordinarios. Además coronó este número aniversario con trabajos interesantes escritos por sus primeros editores y secretarios de redacción. También figuran artículos de viejos colaboradores del extranjero y del país, es decir de la madre patria: Eslovenia. Sucesor del »Diario Partizan«, el único periódico que se editaba durante la Europa de ocupación, mantiene a partir del año 1945 en adelante, el mismo mensaje que ofrecía hasta entonces. Es decir, mantiene la idea de la lucha obrera por la liberación y derechos de nacionalidad que tienen los eslovenos en sus fronteras, mejor dicho al otro lado de las mismas. Después de la segunda guerra mundial, tiempos difíciles aquellos, presionaba a este periódico la dirección de las fuerzas armadas aliadas.

Luego bajo la era del Cominform, desde el acuerdo de Londres hasta hoy día Primorski dnevnik no cumplió sólo el rol de cronista sino además supo mantenerse en el centro de los acontecimientos que abrían así un importante papel en el nacimiento de nuestra historia.

Treinta y tres años de trabajo duro, desde ese mes de mayo del año 1945, cuando aparecía en Trieste el primer número del Primorski dnevnik, señalaba una nueva época que lo haría importante. No fue en vano. Hoy día las relaciones con nuestra nación vecina son distintas. La vida de nuestras minorías nacionales han mejorado, lo cual sin lugar a dudas ha ayudado justamente el Primorski dnevnik. El pueblo supo valorar y comprender el esfuerzo y papel que jugaba su vocero favorito.

En el número aniversario de este periódico escribió en su editorial Boris Rade: »Sin exagerar podemos afirmar que los eslovenos que viven en Italia se sentirían mucho más pobres si no tendrían su diario propio. Con él nuestra agrupación día a día demuestra nuevamente su autodeterminación y al mismo tiempo responde de la innegable componente de la lucha por los derechos de nuestra nacionalidad.

Para cada minoría nacional este periódico tiene un gran significado. Los eslovenos que vivimos en Italia vivimos con el Primorski dnevnik, es decir vivimos en el mundo que el mismo nos brinda. Vivimos los más insignificantes acontecimientos que tienen lugar aquí en nuestra tierra, en la tierra en la cual vivimos, tierra en la cual se suceden cosas a favor o en contra nuestra. Todo esto hace que nos unamos y busquemos ante cualquier acontecimiento una posición que esté de acuerdo al problema o respuesta que debemos dar a la reacción.

Es por ello, que Primorski dnevnik significa para los que vivimos aquí un elemento diario que no permite vivamos atrasados. Además es el mismo es un lazo de unión entre nuestras agrupaciones. Es el motor y delegado que informa y une a todos los eslovenos de esta tierra.

Cada uno de los ya 10.000 números editados significan la firme resolución de certificar su continuación y meta, es decir la lucha por su existencia.«

CANTARON 99 COROS

Después de la revista coral que ofreció »Primorska poje« podemos afirmar que día a día se va ampliando la familia coral de aquí y al otro lado de nuestras fronteras.

Los conciertos de Sežana e Izola han corolado nuestra revista coral »Primorska poje«. El 15 de abril actuaron en Sežana los siguientes conjuntos: el octeto de Briška brda, los coros masculinos de Sežana, Ponikev, Bukovje, Vrtojba y el coro Partizan de Trieste; coros mixtos de Koper, Ricmanj y Zgornjevjavski »Stanko Premrl«. En forma extraordinaria actuaron también los coros de Marzige, Doberdob y Glasbena Matica de Trieste, y por segunda vez el coro femenino de la Esc. normal de Tolmin. El 16 de abril en cambio actuaron en Izola los coros masculinos de Ilirska Bistrica, Divača, Tolmin, Nabrežina y Šmarje pri Kopru, coro femenino de Sežana, Dutovlje y Devin, coros mixtos de Boljunec, Pridvor y Postojna, además el octeto estudiantil de Koper.

En general la calidad de ejecución y el nivel vocal de ambos conciertos fue casi inferior a los presentados anteriormente en Trieste y Gorica. Sin embargo, con todo hay que destacar la dedicación y seriedad con que fueron presentadas las actuaciones, a pesar de diversos contratiempos que tuvieron los coros participantes. En Sežana se destacaron Vrtojba, Bukovje y el coro femenino de la Esc. Normal de Tolmin. Por vez primera se presentó el coro »Stanko Premrl«, 70 voces que dirige el maestro Ivo Jelerčič supieron expresar interpretaciones homogéneas. Sin lugar a dudas es un coro que promete mucho.

Al término de nuestra revista coral anual »Primorska poje« no debemos olvidar de recalcar la importancia que tiene el número de coros participantes. Nada menos que 99 coros! Se inscribieron mucho más, pero lastimosamente a último momento retiraron su participación. Los conjuntos actuaron sucesivamente en las siguientes localidades: Tolmin, Boljunec, Vipava, Krmin, Nova Gorica, Gorizia, Trieste, Sežana e Izola. Es decir, tuvimos cinco conciertos en Eslovenia y cuatro en Italia. Los coros actuantes sin tener la cuenta la nacionalidad de los mismos o la nación a la cual representaban actuaron a ambos lados de la frontera. Con esto podemos afirmar que la revista coral »Primorska poje« ha conseguido lograr por su número e importancia un gran éxito en cuanto a la unión de la vida cultural fronteriza se refiera.

DOM SI GRADITE IN SE ODLOČATE ZA NAKUP OKEN, VRAT, OKENSKIH
SENČIL, KAR VSE SODI V PODROČJE STAVBNEGA POHIŠTVA.
SEVEDA GRADIMO ENKRAT ZA VSELEJ – TOREJ HOČEMO KVALITETO
Z NAJMODERNEJŠIMI REŠITVAMI: TO JE STAVBNO POHIŠTVO

JELOVICA – ŠKOFJA LOKA

JELOVICA IZDELUJE MED DRUGIM TUDI FINALIZIRANA OKNA IN
BALKONSKA VRATA, FURNIRANA NOTRANJA VRATA, POLKNA, ŽALUZIJE,
MONTAŽNE STANOVANJSKE HIŠE IN WEEKENDE, RAZNE MONTAŽNE
POSLOVNE OBJEKTE, ITD.

LASTNA TRGOVSKA MREŽA V JUGOSLAVIJI

ŠKOFJA LOKA, KIDRIČEVA 58, TEL. 064 61-361
ZAGREB, SESVETE, ZAGREBAČKA bb, TEL. 041 253-259
NOVA GRADIŠKA, KRAJAČIĆEVA 31, TEL. 055 81-123
PULA, FIŽELA 7 a (NA STOJI), TEL. 052 23-976
CRIKVENICA, VINODOLSKA 31, TEL. 051 831-115
ZADAR, BIOGRADSKA bb, TEL. 057 23-815
ŠIBENIK, UL. BRATSTVA I JEDINSTVA 98, TEL. 059 23-876
DUVNO, BORIŠE KOVAČEVIĆA bb, TEL. 080 72-179
SARAJEVO, RAJLOVAC, UL. 21. MAJA 147, TEL. 071 526-338
STARA PAZOVA, SAMENJAROVA 29, TEL. 022 81-666
NIŠ, UL. NIKODIJA STOJANOVIĆA (TATKA), TEL. 018 65-930
SKOPJE, MADJARI, UL. 821 br. 3, TEL. 091 61-104
SPLIT, KOVANJINOVA 1, TEL. 058 48-780
OSIJEK, ČEPINSKA bb, TEL. 054 31-922
KRAGUJEVAC, BELOŠEVAC, M. BANKOVIĆA bb, TEL. 034 66-235
VALJEVO, KOLUBARSKA bb, TEL. 014 22-233
BAR, TEL. 085 22-189

JELOVICA

*Pomlad
v Podbrezju
na Gorenjskem,
zadaj Stol*

Foto: Ivan Tušek

